

Riksdagens protokoll

1993/94:97

Onsdagen den 27 april

Kl. 9.00–17.59
19.00–20.21

Protokoll
1993/94:97

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 april.

2 § Meddelande om ändrad tid för inlämning av frågor

Talmannen meddelade att, då fredagen den 13 maj är en s.k. klämdag, skulle frågor till frågestunden tisdagen den 17 maj lämnas in senast tisdagen den 10 maj kl. 10.00.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1993/94:KU21, KU37 och KU46

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1993/94:SfU13

Kulturutskottets betänkanden 1993/94:KrU19, KrU23, KrU24, KrU27 och KrU28

Utbildningsutskottets betänkande 1993/94:UbU8

Trafikutskottets betänkanden 1993/94:TU25–TU27

4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 22 april

UU15 Internationellt utvecklingssamarbete

Mom. 1 (enprocentsmålet)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

25 för res. 1

12 för men.

251 avstod

61 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

268 för utskottet

20 för res. 1

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 70 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 8 v, 2 -

För res. 1: 20 nyd

Avstod: 1 -

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 4 (biståndsanslagens struktur)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

166 för utskottet

124 för res. 2

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 70 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 19 nyd, 1 -

För res. 2: 112 s, 1 nyd, 9 v, 2 -

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 5 (de biståndspolitiska målen)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

165 för utskottet

125 för res. 3

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 20 nyd, 1 -

För res. 3: 114 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 7 (bidrag till länder som försvårar mottagande av egna medborgare)

1. utskottet

2. res. 4 (nyd)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 4

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 8 v, 3 -
För res. 4: 20 nyd, 1 v
Frånvarande: 25 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

Mom. 25 (befolkning och sociala frågor)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 6 (kds)

Votering:

267 för utskottet

21 för res. 6

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 70 m, 27 fp, 24 c, 20 nyd, 9 v, 3 -

För res. 6: 21 kds

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 7 c, 5 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 33 (bidrag till UNFPA)

1. utskottet
2. res. 8 (nyd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 36 (bidrag till UNRWA)

1. utskottet
2. res. 11 (nyd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 37 (bidrag till UNHCR)

1. utskottet
2. res. 12 (nyd)

Votering:

262 för utskottet

24 för res. 12

1 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 27 fp, 24 c, 22 kds, 1 nyd, 2 v, 3 -

För res. 12: 19 nyd, 5 v -

Avstod: 1 v

Frånvarande: 25 s, 10 m, 6 fp, 7 c, 4 kds, 3 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 49–51 (riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete)

1. utskottet
2. res. 22 i motsvarande del (nyd)

Votering:

268 för utskottet
20 för res. 22
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 69 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 9 v, 2 -
För res. 22: 20 nyd
Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 2 -

Mom. 52 (bidrag till internationella biståndsprogram (C1))
1. utskottet
2. res. 23 (nyd)
Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 53–110 (utvecklingssamarbete genom SIDA m.m.)
1. utskottet
2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. 24 (s)
3. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till res. 25–28 (nyd)
4. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till men. i motsvarande del (v)
Förberedande votering 1:
21 för res. 25–28
12 för men.
257 avstod
59 frånvarande
Kammaren biträdde res. 25–28.
Förberedande votering 2:
127 för res. 24
19 för res. 25–28
144 avstod
59 frånvarande
Kammaren biträdde res. 24.
Huvudvotering:
144 för utskottet
125 för res. 24
21 avstod
59 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 70 m, 26 fp, 25 c, 22 kds, 1 -
För res. 24: 114 s, 9 v, 2 -
Avstod: 1 fp, 20 nyd
Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 114–116 (riktlinjer för bidragsgivningen (C4) m.m.)
1. utskottet
2. res. 30 (nyd)

Votering:

268 för utskottet

20 för res. 30

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 70 m, 27 fp, 24 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 30: 20 nyd

Avstod: 1 s

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 7 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 117–121 (u-krediter som biståndsform, m.m.)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

279 för utskottet

11 för men.

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 70 m, 26 fp, 25 c, 22 kds, 20 nyd, 2 -

För men.: 1 fp, 9 v, 1 -

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 144 (total medelsram för biståndet)

1. utskottet

2. res. 35 (nyd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU20 Sverige och Europeiska unionen

Mom. 4 (utrikes- och säkerhetspolitiken)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

273 för utskottet

12 för men.

5 avstod

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 70 m, 26 fp, 24 c, 21 kds, 20 nyd, 2 -

För men.: 1 fp, 1 c, 9 v, 1 -

Avstod: 4 s, 1 kds

Frånvarande: 24 s, 10 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 5 v, 1 -

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Mom. 6 (utvärdering av EES-avtalet och alternativ ekonomisk politik)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

274 för utskottet

10 för men.

4 avstod

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 69 m, 26 fp, 23 c, 21 kds, 20 nyd, 2 -

För men.: 1 c, 8 v, 1 -

Avstod: 1 s, 1 fp, 1 c, 1 kds

Frånvarande: 24 s, 11 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 6 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

5 § Invandrar- och flyktingpolitiken

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1993/94:SfU14 Invandrar- och flyktingpolitiken (skr. 1993/94:127 och prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 1 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottet hade inför behandlingen av invandrar- och flyktingpolitiken en offentlig utfrågning, som gällde skyddsbehovet för de asylsökande från f.d. Jugoslavien, främst från Kosovo. Utfrågningen handlade också om verkställighet vid avvisning.

Det finns i dag i Sverige ca 20 000 kosovoalbaner, som fortfarande väntar på beslut. Statssekreterare Christer Hallerby redogjorde under utfrågningen för situationen i Kosovo och sade bl.a.:

"Självfallet är den oacceptabel. Den albanska majoriteten trakasseras ständigt av serbiska myndigheter. De demokratiska institutionerna fungerar inte på ett acceptabelt sätt. Brott mot de mänskliga rättigheterna har rapporterats och rapporteras ständigt."

UNHCR:s representant redogjorde också för att det under hösten har ägt rum en mängd politiska rätttegångar i Kosovo och förklarade att rätttegångar fortfarande pågår. UNHCR:s representant framhöll att det vore bra om samtliga regeringar i Europa tillfälligt kunde ha ett verkställighetsstopp.

Det finns ett stort antal kosovoalbaner i många europeiska länder, och om samtliga nu skulle återsändas, kunde det leda till mycket svåra förhållanden i Kosovo. Det förekommer också uppgifter om att personer som återsänts har misshandlats svårt. Det bekräftades också av nyheterna i förra veckan om att en man som hade avvisats från Sverige hade misshandlats till döds av serbisk polis.

Röda korsets representant Lars Carlsson var precis hemkommen från Kosovo. Han hade den bestämda uppfattningen att man i nuläget inte skall verkställa några avvísningar till Kosovo. Man bör avvakta vad som kommer att ske den närmaste tiden.

De beslut som regeringen nu har fattat innebär att de familjer som kom hit före den 1 januari 1993 får stanna. Där handlar det inte främst om skyddsbehovet, utan de får stanna på grund av att de har väntat så länge att barnen har hunnit rota sig i Sverige.

För de ensamstående kvinnor och män som också kom hit före den 1 januari 1993 gäller dock ingen amnesti. De kommer att avvisas till Kosovo. Borde inte regeringen i samband med att man gav allmän amnesti åt barnfamiljer, varav de flesta är från Kosovo, också ha lyssnat på UNHCR och Röda korset och gjort en politisk bedömning av situationen? Är inte tiden mogen för detta?

Bristen på förmåga att göra en helhetsbedömning visar sig också när det gäller de familjer som efter avslag i Sverige har begivit sig till Norge för att där försöka få uppehållstillstånd. Det var inte särskilt svårt att räkna ut att de efter regeringens beslut skulle återvända till Sverige i förhoppning om att nu få stanna i Sverige. Det kunde väl ändå inte var obekant för Birgit Friggebo och regeringen? Om dessa återvändande familjer skall man fatta beslut senare enligt de uppgifter som jag har fått. Om inte situationen för många människor vore så allvarlig och så tragisk, skulle jag kunna likna den vid ketchupflaskan: först kommer ingenting, sedan kommer ingenting och så kommer allt på en gång. Man väntar i det längsta med att fatta beslut. Sedan sker det under galgen, och då blir det ändå fel.

Dagens Nyheter håller på att dela ut terminsbetyg åt regeringen. Jag tänker inte göra det, men sättet att hantera situationen i f.d. Jugoslavien är talande nog. Mellan juni och september 1992 kom ca 45 000 människor från Kosovo. Invandrarverket hade redan i maj föreslagit visumtvång, men det ville Birgit Friggebo inte höra talas om. I oktober införde regeringen visumtvång, och sedan dess har praktiskt taget inga asylsökande från Kosovo kunnat komma hit. Samtidigt infördes viseringsfrihet för människor som kom från Bosnien-Hercegovina.

Händelseutvecklingen i Bosnien gjorde att många människor flydde hit. I juni 1993 beslöt regeringen att de bosnier, ca 42 000, som fanns i Sverige skulle få permanent uppehållstillstånd. Samtidigt infördes visumtvång för medborgare från Bosnien-Hercegovina. För att protesterna inte skulle bli alltför högljudda beslöt man också om en ökad flyktingkvot. Till saken hör att alla bosnier skulle behandlas med förtur. Det betydde att både kosovoalbanierna och andra asylsökande fick vänta ännu längre på besked. Det har naturligtvis medverkat till att man nu måste ge barnfamiljer uppehållstillstånd av humanitära skäl, ett beslut som anständigheten och Folkpartiets partistyrrelse krävde.

Den allmänna meningen bland frivilligorganisationer och också bland erfarna flyktingadvokater är att praxis i asylärenden har skärpts under de två senaste åren. Regeringen tillsatte en praxisutredning för att kontrollera om det låg något i de här påståendena. Det har naturligtvis varit ett oerhört svårt

arbete för utredarna, och de uttrycker sig också försiktigt. Men klart är att praxis har skärpts på flera punkter.

Utlänningsnämnden har nu funnits i cirka två år. Utskottet anser att det nu är dags att granska Utlänningsnämndens verksamhet och effektivitet. Vi vill att riksdagens revisorer skall göra en sådan granskning.

En annan svår och känslig fråga som också togs upp under vår utfrågning gällde de gömda flyktingarna och framför allt de gömda flyktingbarnens situation. Den kartläggning som gjorts visade att det i december 1993 fanns ca 3 500 efterlysta barn under 16 år och att antalet ökat under det senaste halvåret. Naturligtvis är inte alla de här barnen gömda. Men den hearing som Barnombudsmannen ordnade visade att det som kännetecknar de gömda barnens situation är en ständig rädsla och otrygghet och att föräldrarna ofta inte orkar med omsorgen om sina barn. Barnen har heller ingen möjlighet att bearbeta sina upplevelser. De får ofta ta ett vuxenansvar som de självklart inte är mogna för. Vi kan inte acceptera att barn far så illa. Det finns ingen självklar lösning på de här problemen. Jag tycker ändå att vi i utskottet har öppnat för möjligheter att diskutera frågan.

Vid den utfrågning som utskottet hade sade nämligen Sveriges kristna råd att man såg det som en uppgift att försöka finna ett forum där myndigheter och de personer som är engagerade i arbetet med asylsökande kan mötas. Jag tycker att det vore bra om en sådan dialog kunde komma till stånd. Jag inser att det är nödvändigt att försöka hitta lösningar för barnens skull. Det kom också fram under utfrågningen att barns och ungdomars egna skäl för att få asyl inte utreds tillräckligt. Där får Invandrarverket och Utlänningsnämnden skärpa sig.

Fru talman! När riksdagen förra året beslöt om en extra flyktingkvot för innevarande budgetår på 6 000 personer skrev Birgit Friggebo i propositionen att kostnaden beräknades till 830 miljoner kronor och skulle belasta kommande års budget, dvs. det anslag som vi nu skall ta ställning till.

Men i budgetpropositionen finns inga medel anslagna för dessa flyktingar. Det finns medel för den årliga kvoten på 1 800 personer. Birgit Friggebo har svarat mig tidigare under en frågestund att medel finns under anslaget till kommunerna, dvs. schablonbidraget, vilket inte alls framgår av budgetpropositionen. I själva verket är det nog så att man har glömt bort att anslå medel till den extra flyktingkvoten.

Eftersom ett enigt utskott anser att det skall vara ordning och reda och att pengarna skall finnas under det anslag där de hör hemma har vi fört över 810 miljoner kronor till anslaget D 4. Utskottet gör också påpekandet att anslaget D 4 i år kommer att överskridas med 20 miljoner kronor.

Vi har också i stor enighet beslutat att tillgodose en socialdemokratisk motion, där motionärerna begär att kontakttolkutbildningen skall vara kvar. Vi är – precis som kulturutskottet, som också har behandlat frågan – överens om värdet av utbildningen och om nödvändigheten att det finns god tillgång på tolkar.

Kulturutskottet har anslagit 4 miljoner kronor för att statsbidrag till utbildningen skall utgå medan regeringen utreder frågan.

För att vara säkra på att kontakttolkutbildningen kan fortsätta utan avbrott tar vi i socialförsäkringsutskottet 4 miljoner kronor av de 32 miljoner

kronor som har avsatts för anslaget Åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism och bidrar därmed till utbildningen.

Regeringen anser nog egentligen själv att utbildningen behövs. I tilläggsbudget för innevarande år begärs nämligen ett tilläggsanslag på 750 000 kr till den här utbildningen. Man verkar inte riktigt veta på vilken fot man skall stå.

Vi i utskottet har, det vill jag gärna säga, mycket bra och öppna diskussioner om invandrar- och flyktingpolitiken. Det är inga lätta frågor att behandla. Men det finns en vilja till samarbete och en strävan att hitta konstruktiva lösningar, och det är jag glad över.

Från socialdemokratiskt håll har vi därför endast en reservation. Vår reservation, nr 7, gäller schablonbidraget till kommunerna. Vi anser att med den decentralisering som har skett av Invandrarverkets organisation med bl.a. regionkontor bör en mera genomarbetad kommunplacering göra att omflyttningarna mellan kommunerna inte blir så omfattande. Det gör en besparing på 270 miljoner kronor.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall vår reservation nr 7 samt i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 2 ARNE JANSSON (nyd):

Fru talman! Till att börja med vill jag framhålla att jag givetvis ställer mig bakom alla reservationer som avgivits. Men för att spara tid åt kammaren yrkar jag bifall endast till reservationerna nr 1 och 8.

Låt mig vidare, med stöd av vad som har framkommit vid undersökningar, konstatera att 67 % av det svenska folket tycker att regeringens felaktiga flyktingpolitik bäddar för konflikter!

Vår statsskuld uppgår i dag i runda tal till 1 200 miljarder kronor, årsräntan till 100 miljarder och budgetunderskottet till 200 miljarder. Vi lånar ca 190 000 kr per minut.

Sverige lägger ut mera pengar på inhemsk flyktingpolitik och på flyktingmottagande än vad FN:s flyktingkommissariat har i sin budget för hela världen. Vår skuld bara växer och växer. Vem skall egentligen betala?

Till följd av den politik som regeringen nu för är det främst våra pensionärer, äldreården, vården över huvud taget och barnomsorgen som blir mjölk-kor.

En liten politisk elit med kulturminister Birgit Friggebo i spetsen företräder en asyl- och invandringspolitik som inte har gehör hos svenska folket.

Vid Folkpartiets senaste partistämma fick kulturministern kritik beträffande sin skärpning i invandrarfrågorna. Hon hade ställt sig för nära Ny demokratis linje och folkets vilja. Efter den kritiken beviljades hux flux kollektivt 20 000 flyktingar asyl. Här gällde det nämligen för ministern att ställa upp på Folkpartiets vilja, inte på svenska folkets. Kostnadsberäkning och finansiering var naturligtvis luddiga.

Detta kollektiva beslut fattades, trots att många asylsökande hade brutit mot den svenska lagen och var efterlysta av polisen. Det lönar sig att bryta mot svensk lag när det gäller invandring. Med regeringens politik blir det olagligt lagligt. Enligt utlänningslagen är det nämligen lagligt att gömma de

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

olagliga undan den svenska rättvisan, såvida man inte gör det i eget vinnings-
syfte.

Jag undrar just vad som skulle ha hänt om man hade gömt undan en eko-
nomisk brottsling eller, ännu värre, en svartjobbare från den svenska rättvi-
san – hu, hemska tanke!

Handläggare på Invandrarverket protesterar mot politiken. Men de vet ju
inget om det hela – de är ju bara handläggare/undersåtar, och även om de
kanske är mer insatta i hela problematiken och utgår från fakta är de ändå
inte regeringspolitiker. De politiker som hanterar invandrarfrågor dom kan
dom! Fotfolket vet ingenting.

Dessutom vet regeringen innerst inne att Sveriges invandringspolitik är
fel. Man kan bara inte erkänna det och lägga om kurs. I så fall skulle ju Ny
demokrati och majoriteten av svenska folket få rätt. Det går inte. Politiker
gör inte fel! I stället skall nu regeringen omvända hela svenska folket genom
att i en broschyr – för en kostnad av 4,3 miljoner skattekrönor, förlåt, upplå-
nade kronor – som distribueras till alla svenska hushåll redogöra för rege-
ringens flyktingpolitik. Den är nämligen rätt. Svenska folket har fel!

Det märkliga är bara att broschyren inte talar om varför vissa utlänningar
får stanna och andra kastas ut m.m.

Varför skickar regeringen ut just en sådan broschyr? När skall vi få poli-
tiska broschyrer som talar om att fattigpensionärerna egentligen har fått det
bättre, trots att de i verkligheten har fått det sämre, eller att vårderna egentli-
gen har blivit mycket bättre, när verkligheten talar ett helt annat språk? När
skall regeringen skicka ut en politisk broschyr som talar om att barnfamil-
jerna med regeringens politik mår och lever i god ekonomisk trygghet, när
det bevisligen är tvärtom?

Ytterligare tecken på regeringens misslyckanden i invandringspolitiken är
att de nu måste låna upp ytterligare 28 miljoner kronor för att bekämpa ra-
sism och främlingsfientlighet, som de själva bidragit till att skapa.

En del politiker på riks- och kommunalnivå pratar om humanitet, hjälp-
samhet samt att man inte flyr till något utan från något. Hur är det egentligen
med detta? Kan det vara det rymliga samvetet som ger sig till känna, eller
skulle det möjligen kunna tänkas bottna i ett krasst ekonomiskt tänkande
och utnyttjande av regeringens felaktiga politik?

Låt oss rekapitulera vad som hände när regeringen förra gången kollektivt
gav permanent uppehållstillstånd till 40 000 flyktingar.

I juni 1993 medgav regeringen – observera att det skedde utan riksdagens
hörande – permanent uppehållstillstånd till ca 40 000 asylsökande bosnier.

Nu startar problemen. Kommunerna vill inte ta emot några flyktingar om
inte ersättningen från staten höjs. Staten har kommit i en rävsax. Den har
beviljat uppehållstillstånd, men kommunerna nekar att ta emot flykting-
arna. Kommunernas utpressning mot staten kan börja. Det är skattebeta-
larna som får betala.

Staten ger då förslag till ett stimulansbidrag på 25 000 skattekrönor, utöver
schablonersättningen på 138 000 kr, vilket blir 163 000 skattekrönor per flyk-
ting till kommunerna.

I Svenska kommunförbundets brev till Kulturdepartementet daterat den
13 september 1993 anser man det vara alldeles för litet. 80 % av kommu-

nerna ställer inte upp. Kommunförbundet framhårdar att det nu är nödvändigt att kommunerna fullt ut får täckning för de kostnadsökningar som följer av ett ökat flyktingmottagande.

Kommunerna kräver nu fördubblad ersättning från staten. Kurt-Axel Johansson, flyktingansvarig på Kommunförbundet, påpekar vidare att kommunen måste ha täckning för det socialbidragsberoende som flyktingar har då de till övervägande del ännu efter två år inte har något arbete.

Enligt Kulturdepartementets pressmeddelande från den 3 december 1993 utmynnar kommunernas ekonomiska utpressning mot staten i att kommunerna får 144 200 kr per ensamstående flykting. Per barn får de ytterligare 88 400 kr. Kommuner som tog emot flyktingar under 1991 får ett extra konjunkturtillägg på 35 000 kr per vuxen. För barn under 16 år 5 000 kr. En uppföljning görs för att utvärdera om kommunerna skall få ytterligare extra pengar för flyktingar som togs emot under åren 1992 och 1993. Under sista kvartalet 1993 och under hela 1994 skall kommunerna få full ersättning för socialbidragskostnaderna för de flyktingar som är över 55 år när de kommer till Sverige och inte kan försörja sig själva.

Det blev 1 miljard 750 miljoner i extra anslag.

Nu plötsligt är kommunerna intresserade av att ställa upp. Märk väl, nu är de intresserade, när de i stort sett inte behöver lägga ut egna kommunala pengar utan i stället blir kompenserade fullt ut och bl.a. kan fylla tomma lägenheter som människor inte har råd att bo i. Då har man plötsligt möjlighet att snacka om öppet samvete och tänka på humanitet, hjälpsamhet och diverse saker. Flyktingar har många gånger på grund av felaktiga signaler uttät kommit till Sverige, till total arbetslöshet, bidragsberoende under övermåttlig framtid, segregation och sociala spänningar.

Nu har man beviljat ytterligare 20 000 uppehållstillstånd. Vad kommer det att innebära?

Regeringen aviserar i sin kompletteringsproposition att 1 700 somalier som i dag vistas på flyktinganläggningar kommer att beviljas uppehållstillstånd. Varför? Jo, regeringen fattade i mars ett vägledande beslut, att ge fyra somalier permanent uppehållstillstånd. Därför skall alltså ytterligare 1 700 få det. Därtill kommer anhöriginvandring. Totalt beräknas det bli 2 400 somalier.

För budgetåret 1994/95 betalas 7 632 141 000 kr i ersättning till kommunerna. Nu måste man låna ytterligare en halv miljard, som vi får betala.

Regeringen går nu dessutom så långt att man beslutat att ekonomiskt kompensera företag som prioriterar flyktingar och invandrare vid sina anställningar. Vad säger alla arbetslösa svenskar om det? Är det fri konkurrens om jobben? Hur tror ni att detta bidrar till främlingsfientligheten?

I ett TV-program i går fick normala människor – alltså inte politiker – genom en snabbenkät rösta på vad Sverige skulle spara in på. 4 700 personer svarade omgående följande: 77 % röstade på flyktingar/invandring, 19 % på försvar, 4 % på a-kassan.

De som gav uttryck för denna överväldigande majoritet är ju bara det svenska folket. Det är tydligen ingenting för regeringen att bry sig om.

Självklart skall Sverige hjälpa människor i nöd. Vi skall ha en human flyk-

tingpolitik, vilket på intet sätt varit fallet under många år. Är det humant att låta människor vänta upp till tre år i läger på asylbesked för att sedan utvisas?

Varför tar inget land efter denna fantastiska flyktingpolitik, som vi säger oss ha? Varför tar länder i stället avstånd från Sveriges flyktingpolitik? Varför hjälper man inte flyktingar i deras omedelbara närhet, där man kan hjälpa betydligt fler flyktingar för samma belopp? Varför skall man beräkna vårt s.k. flyktingsamvete efter det miljardbelopp vi anslår och inte efter en optimerad hjälpinsats?

Vi inom Ny demokrati kritiserar flyktingpolitiken – inte flyktingarna. Vi anser, framför och får successivt rätt i vår kritik av Sveriges felaktiga politik. Tyvärr kan inte politikerna acceptera att vi hela tiden får rätt. Ny demokrati måste baktalas. Det är nämligen det enklaste sättet att dölja det svidande politiska nederlaget av den egna flyktingpolitiken.

Är det så fel att informera om verkligheten? Varför skall inte alla delges fakta?

Sverige bedriver en flyktingpolitik som går sin egen väg – en väg som i mångt och mycket går tvärs emot övriga europeiska länders flyktingpolitik. Förutom att vår svenska flyktingpolitik skiljer sig från de andra ländernas, saknar den också förankring hos det svenska folket. Våra resurser synes outtömliga, men i själva verket står vår hjälpinsats inte i någon som helst proportion till vare sig våra ekonomiska resurser eller till övriga västländers insatser. När regeringen vidtagit åtgärder för att begränsa flyktingtillströmningen har dessa varit tämligen kraftlösa eller kommit för sent.

Att regeringen länge förde en politik som gett människor på flykt ute i Europa signalen "kom till Sverige" ser man på att antalet asylsökande i Sverige under budgetåret 1992/93 var ca 80 600 – en ökning med 26 000 jämfört med 1991/92 – medan det sammanlagda antalet asylsökande i Danmark, Norge och Finland endast var omkring en fjärdedel därav.

Ny demokrati har påtalat det felaktiga i flyktingpolitiken alltsedan vi kom in i riksdagen. Undersökningar visar att två av tre medborgare anser att politiken är fel. Trots detta trampar regeringen på i samma spår. Vissa smärre korrigeringar har skett, men det saknas ett kraftfullt grepp. Förhoppningsvis kommer den parlamentariska Invandrar- och flyktingkommittén (IFK) att föra fram förslag om en radikalt ändrad flyktingpolitik – en politik som speglas av realism och som har det svenska folkets stöd.

Ny demokrati anser att flyktingpolitiken måste få en ny och annan inriktning. Målet i flyktingpolitiken skall vara repatriering. Resurserna för bistånds- och flyktingpolitiken måste samordnas.

Endast den som är flykting enligt FN:s Genèvekonvention bör få asyl i Sverige. Eftersom målet är återvändande skall uppehållstillståndet vara tillfälligt. Vi skall skapa ett bra repatrieringsprogram som gör det attraktivt för flyktingen att återvända. Kärnfamiljen – men inga fler – ges möjlighet att komma hit när en i familjen fått uppehållstillstånd.

Vi har under hösten 1993 i ett 28-punktersprogram föreslagit en rad förändringar i flyktingpolitiken som medför drastiskt sänkta kostnader.

Detta program är som vanligt alltför bra för att regeringen skall kunna acceptera det. Ny demokrati skulle då plötsligt komma på plus, och det kan man inte riskera. Det är bättre för regeringen att på punkt efter punkt stjåla

vårt program och återkomma med dessa med jämna mellanrum i sina egna propositioner. Då får ju regeringen röna väljarnas uppskattning, inte Ny demokrati.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Anf. 3 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Många människor, då naturligtvis inbegripet politiker, känner i dag osäkerhet på flera plan. Det kan gälla ekonomin, Europafrågan, arbetslösheten. Då kan invandrapolitiken bli ett område där man tycker sig kunna agera tydligt, sätta gränser, stänga gränser.

Ändå är det få saker som är så svåra att förutse som hur stor spontan invandring i form av asylsökande som ett land kommer att få under en viss period. Genom internationellt politiskt engagemang, uppmärksamhet och åtgärder kan man kanske förebygga och förhindra en del konflikter och förtryck som skulle kunna leda till flyktingströmmar. Men det är den typ av grym verklighet som vi bevittnar i f.d. Jugoslavien och Turkiet som avgör hur många människor som flyr från sina länder för att söka skydd någon annanstans.

Rädslan för en framväxande främlingsfientlighet och rasism finns naturligtvis med i den politik och i den diskussion som förs när det gäller invandringen. Forskaren Charles Westin vid Centrum för invandrarforskning har sedan 1969 studerat hur den svenska opinionen gentemot invandrare utvecklats sedan 1969. Hans undersökningar tyder på att det inte finns något klart samband mellan landets ekonomiska situation – om det är hög- eller lågkonjunktur – och graden av främlingsfientlighet.

Man kan av forskningsrapporterna dra slutsatsen att det vi ser inte är ökad rasism, däremot en tilltagande kritik mot den förda flyktingpolitiken. En öppen debatt om flyktingpolitik har förts och skall föras. Men den skall föras med riktiga argument. Den tjänar inte på den typ av polarisering som vi nyss hörde uttryck för från talarstolen. Man ställer de svagaste grupperna i samhället mot varandra och vill ge sken av att den ena gruppen slår undan benen för den andra gruppens existens. Det är populistiskt och mycket fult.

Det senaste beslutet om att sätta en datumgräns som huvudskäl för uppehållstillstånd anser jag skapar ytterligare grogrund för just konspirationsteorier och missnöje. Sådana beslut sänder fel signaler ut i samhället. Vad värre är urholkar det FN-konventionens flyktingbegrepp. Dessutom är problemet med gömda flyktingar och människor som mår dåligt med det beslutet bara delvis löst.

Det finns gömda flyktingar som lämnade in sin asylansökan efter den 1 januari 1993. De som lämnade in sin ansökan den 2 januari mår säkert lika dåligt som de som lämnade in ansökan den 31 december 1992. Att ensamstående på våra flyktingförläggningar, som ännu inte fått avslag på sin ansökan, gjorde den bedömningen att humaniteten inte gällde dem och därför gömde sig är en konsekvens som även borde ha kunnat förutses.

Flertalet av de asylsökande som det här gäller kommer från Kosova. Nyligen kom en rapport, bekräftad av UNHCR, om att en alban från Kosova som varit asylsökande i Sverige men som skickats tillbaka dött, troligen till följd av den misshandel som han utsatts för av serbiska myndighetspersoner. Det är i det här sammanhanget totalt ointressant om han misshandlades där-

för att han varit asylsökande i Sverige, framförde en ansvarig på Invandrarverket i en radiointervju. Det som gäller enligt svensk utlänningslag och internationella konventioner är om han sökte asyl därför att han kände välgrundad fruktan för att begagna sig av sitt eget lands skydd. Så här i efterhand står det väl tämligen klart att hans fruktan var välgrundad.

Vi hade en hearing i utskottet den 29 mars om situationen i f.d. Jugoslavien. Maud Björnemalm citerade ur statssekreterare Christer Hallerbys uttalande. Jag vill inte upprepa det. Verkligheten är precis sådan som Hallerby beskrev den. Det innebär att det inte går att, som våra tillståndsmyndigheter verkar tro, förutse vilka som kommer att fängslas, misshandlas och torteras eller t.o.m. mördas. Vad är det som får Utlänningsnämnden, Invandrarverket och Birgit Friggebo att tro att serbiska myndigheter i Kosova är mer laglydiga, humana eller medmänskliga än serberna i Bosnien? Serbernas mål också i Kosova är etnisk rensning, och det är endast det faktum att albanerna inte själva tagit till vapen som gör att situationen där inte är som i Bosnien.

Det är därför självklart att de asylsökande från Kosova känner välgrundad fruktan. Det gäller inte bara kosovaalbaner i f.d. Jugoslavien, utan även människor tillhörande minoritetsgrupperna i Sandjak och Vojvodina är utsatta för samma sorts övergrepp på etnisk grund av serberna.

Vi anser att bristerna i bedömningen av asylskälen är ett av grundproblemen som gör att vi har gömda flyktingar. Vårt krav är fortfarande att verkställighetsstopp skall införas för asylsökande från Kosova. Vänsterpartiets förslag är också att åtgärda grundproblemet genom att åstadkomma en beslutsprocess värdig ett rättssamhälle.

Vi lägger i vår motion fram förslag om asylnämnder, muntlig handläggning i större utsträckning, större samstämmighet mellan vad regering och riksdag säger i utrikespolitiska frågor och större samstämmighet i den bedömning som Invandrarverket och Utlänningsnämnden sedan gör av asylsökandes asylskäl.

När det gäller flyktingbarn föreslog vi att de gömda flyktingfamiljerna skulle erbjudas en ny asylprövning, och att samma barnexpertis som gjorde utredningen åt Socialstyrelsen skulle delta i den nya asylprövningen. Motiveringen är de brister som utredningar och nu även utskottet pekar på, nämligen att barnens egna flyktingskäl inte har beaktats i den utsträckning som borde vara fallet. Om det uttalade kravet är att skyddsbehovet skall gälla kan man inte ta till sådana ad hoc-lösningar som nu senast

Fru talman! Mycket mer finns naturligtvis att säga om beslutet i förra veckan, om situationen i Kosova, om Invandrarverkets och Utlänningsnämndens bedömningar och om svensk asylprövning. Men tiden är begränsad och frågorna många.

Det finns i detta betänkande en motion från kds som jag kände mycket starkt för. Motionären anser att krigsvägran vid inbördeskrig skall betraktas på samma sätt som krigsvägran vid krig mellan krigförande länder.

Krigen i f.d. Jugoslavien och inbördeskriget i Turkiet är två aktuella exempel i Europa där det finns en brist både i internationella konventioner och i vår egen lagstiftning. De gäller inte vägran att delta i dödandet av sina egna, som exempelvis de kurdiska krigsvägrarna i Turkiet, eller vägran att delta i etnisk rensning genom övergrepp mot sina forna grannar, som de serbiska

krigsvägrarna från olika delar av f.d. Jugoslavien. Det framstår som en brist att vi i dag inte ens har en uppfattning i den frågan.

Jag vill kort lämna en rättelse till vår meningsyttring beträffande mom. 3. I brådskan blev yrkandet ett resultat av motionskravet i en folktopartimotion. Vänsterpartiets liksom kds yrkande är, att om tortyr och våldtäkt utförs av företrädare för statsmakten skall det ses som tortyr och utgöra skäl för asyl.

Utskottet anser att motionskraven tillgodoses genom vad som står i 8 och 3 kap. utlänningslagen. Vi anser inte att så är fallet. Kap. 8 handlar om verkställighetshinder för asylsökande som fått avslag, och i kap. 3 nämns inte ens tortyr, och än mindre våldtäkt, som asylskäl. Vi anser att en bestämmelse bör införas i lagparagraferna i utlänningslagen. Vi frågar oss hur utskottsmajoriteten kan anse att den svenska lagstiftningen är tillfyllest på denna punkt.

I betänkandet behandlas också motionskrav om att underlätta för människor som gift sig och inget högre önskar än att få leva tillsammans, men där en restriktiv praxisbildning för uppehållstillstånd med anledning av anknytning till en i Sverige bosatt person har blivit ett oöverstigligt hinder.

Fortfarande kommer allför många vädjanden från olyckliga par, trots att utskottet anser att reglerna nu har ändrats. Jag hoppas att det betänkande vi i dag behandlar, debatten och det förslag som utredaren nu har lämnat beaktas av tillståndsmyndigheterna.

Det framstår som litet absurt att vi skall ha en myndighet som med en skriftlig ansökan som beslutsunderlag gör bedömningar av ett äktenskaps seriositet. Man kan ställa sig frågan om vi också skall ha en sådan myndighetsbedömning av seriositeten av svenska medborgares äktenskap. Det kanske behövs, om man tittar på skilsmässostatistiken, vad vet jag.

Ett motionskrav som Vänsterpartiet har i betänkandet handlar om könsstympning av kvinnor och flickor. Världshälsoorganisationen WHO i Genève beslöt för snart ett år sedan att ta i med hårdhandskarna mot de gamla seder och traditioner som leder till att miljoner flickor varje år utsätts för kvalificerad misshandel och tortyr genom könsstympning.

Beslut fattades och en handlingsplan antogs med stöd av kvinnoorganisationer i ett flertal afrikanska länder, och Libanon i Mellanöstern var också med. Nyligen besökte en kvinna SIDA här i Sverige och höll information som en del av denna handlingsplan. Det kanske var några av er som hade möjlighet att vara där och lyssna på henne.

Vänsterpartiet anser att om en asylsökande anger som asylskäl och gör troligt att hon eller hennes flickbarn riskerar att könsstympas skall detta vara skäl för asyl.

Om arbetet med frågor om mänskliga rättigheter skall ha framgång bör initiativ som det som togs i Genève uppmärksammas och tas på allvar i demokratiska länder som exempelvis Sverige.

Fru talman! Min tid för anförandet är slut. Jag står givetvis fast vid våra krav i de olika moment som anges i vår meningsyttring. Men för att spara kammarens tid yrkar jag endast bifall till meningsyttringen vad avser mom.5, 6 och 11. och i övrigt till utskottets hemställan.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Anf. 4 GUSTAF VON ESSEN (m):

Fru talman! Sverige har under en lång tid profilerat sig som ett land med en generös flykting- och invandringspolitik. Inget annat land i Västeuropa har i förhållande till folkmängden tagit emot så många asylsökande och givit så många uppehållstillstånd som Sverige.

Till detta kommer att Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN:s flyktingorgan, UNHCR, och även till andra internationella organ. Sverige är också ett av de länder som mest lojalt ställt militär trupp och observatörer till förfogande för fredsbevarade insatser.

Givetvis kostar allt detta mycket pengar, något som känns särskilt påtagligt när statsskulden ökar och upplåningen är omfattande. Våra moraliska förpliktelser och vår humanitära tradition bjuder dock att vi ställer medel till förfogande. Men vi måste ständigt pröva effektiviteten av vår politik. Prioriteringar måste ständigt ske.

Fru talman! UNHCR är FN:s flyktingorgan och tillmäts stor betydelse i det internationella flyktingarbetet. UNHCR:s inställning är att flyktingar i första hand skall repatrieras. Biståndsinsatser inriktas på att möjliggöra ett återvändande. I avvaktan på detta kan uppehållsmöjligheter anordnas i säkra zoner i konfliktområdena eller i första asylland, vanligtvis grannlandet, varvid UNHCR ansvarar för att flyktingläger upprättas och hjälpinsatser kommer fram.

Om förhållandena så kräver kan tillfälliga uppehållstillstånd i tredje asylland bli aktuella. Permanent uppehållstillstånd i tredje asylland för större flyktinggrupper betraktas uppenbarligen av UNHCR som ett sistahandsalternativ. Det kan man ju förstå, eftersom världssamfundets hela idé bygger på att gränser skall vara okränkbara, att medborgare i ett land skall kunna leva där i trygghet och att flyktingskap är en tillfällig status. Tredje länder skall givetvis inte medverka till att flyktingskap normaliseras. Etnisk rensning och liknande företeelser skall inte vara lönsamma.

Regeringen har tillsatt en invandrar- och flyktingkommitté, som skall se över invandrings- och flyktinglagstiftningen samt invandrapolitiken. Ett mycket stort antal av de motioner som utskottet har behandlat rör frågor som kommittén skall utreda närmare.

Utifrån arbetet där kan man nämna ett antal grundbultar, som bör kunna utgöra en framtida flykting- och invandrapolitik och som huvudsakligen gäller redan i dag. Sverige skall ha en flykting- och invandrapolitik som präglas av både humanitet och realism, den skall ha en bred förankring i det svenska samhället för att möjliggöra en positiv acceptans av flyktinginvandringen samt av kostnaderna som uppstår.

UNHCR:s policy, som jag tidigare nämnde, ger enligt min mening en grund för utformningen av vår egen flyktingpolitik.

Vår lagstiftning bör utformas så, att största möjliga förutsägbarhet kan uppnås. Den asylsökande skall kunna bedöma sina möjligheter till uppehållstillstånd utifrån lagstiftningen och dess tillämpning. Handläggande tjänstemän vid Invandrarverket och Utlänningsnämnden skall över tiden kunna ge en likvärdig behandling av de asylsökande.

Systemet för skyddsbehövande måste ha kontinuitet och samtidigt vara flexibelt, och det skall kunna fungera över tiden utan att kullkastas av poli-

tiska händelser, konjunkturer, opinioner, tillfälliga majoriteter eller liknande. Systemet bör också vara enhetligt och anpassat till alla kategorier av skyddsbehövande.

Lagstiftningen, som i dag huvudsakligen tar sikte på att reglera förfarandet för enskilda asylsökande, måste också anpassas till situationer som kan uppstå vid massflykt.

En nära samverkan bör också ske med övriga nordiska länder för att åstadkomma en likartad behandling av asylsökande.

Det är, fru talman, inte längre möjligt för ett enskilt land som Sverige att bedriva en helt egen flykting- och invandringspolitik. Flyktingrörelser är ett internationellt problem, som endast kan hanteras i samverkan med andra länder eller organisationer.

EU strävar efter att samordna sin flykting- och invandringspolitik. Vid ett inträde i EU får vi ökade möjligheter att påverka utformningen av den framtida politiken där. Våra erfarenheter och vår humanitära tradition kan i det sammanhanget komma att spela stor roll.

Alltför ofta ses insatser för flyktingar som något som pågår innanför Sveriges gränser. Vi måste orka lyfta blicken och våga diskutera hur flyktingarbetet blir mest effektivt och når flest människor. Debatten blir tyvärr ofta alltför präglad av hur vi hanterar asylprövningen här, hur vi förhåller oss till just dem som lyckas ta sig hit. De flesta flyktingarna kommer ju faktiskt inte till vårt land. Med givna resurser måste mer kunna åstadkommas.

För att belysa dagens något sneda prioriteringar kan exempelvis nämnas att UNHCR har en budget som är ungefär lika stor som Uppsala kommuns för att bedriva ett så fantastiskt omfattande flyktingarbete som ändå görs. Sverige lägger å sin sida ner mångdubbelt fler miljarder på att ta hand om vår trots allt begränsade flyktinginvandring.

Vårt lands flyktingpolitiska insatser måste därför, med givna resurser, i större utsträckning ske utanför Sveriges gränser och inriktas på att förebygga att flyktingströmmar uppstår och på insatser i närområdena. Det kan gälla både bistånd för långsiktig utveckling och bistånd vid katastrofer. Särskilt bör uppmärksammas insatser mot miljöförstöring. Kopplingen mellan biståndsinsatser och flyktingpolitik måste göras synligare och mer konsekvent. En mer formaliserad samordning på departementsnivå bör därför övervägas.

I vårt närområde har Sverige ett särskilt intresse av att medverka till att utvecklingen i Ryssland och Baltikum får en positiv inriktning. Avgörande för att detta skall ske är att en friare handel kan etableras.

Fru talman! Svensk flyktingpolitik har hittills varit inriktad på bistånd och nödhjälp till flyktingproducerande länder samt på att ge uppehållstillstånd till flyktingar som varit berättigade därtill. Upphållstillstånd har i allmänhet givits permanent, och därefter har, med blandade resultat, en integrering i det svenska samhället påbörjats. Asyl har i Sverige i praktiken kommit att bli en fråga om immigration och bosättning.

I framtiden måste enligt min mening skyddsaspekten och återvändandet betonas. Detta skall gälla såväl för enskilda asylsökande som för större grupper vid massflyktssituationer. Asyl är i första hand en fråga om skydd och trygghet.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

I detta sammanhang kan noteras att regeringen givit Invandrar- och flyktingkommittén i uppdrag att göra en bedömning av behovet av en mer omfattande användning av tillfälliga skyddsanordningar. För egen del tror jag att ett sådant behov föreligger. Tillfälliga uppehållstillstånd bör kunna bli ett normalt inslag i den svenska flyktingpolitiken.

Stimulanser och insatser av olika slag för frivillig repatriering bör också komma till stånd i ökad omfattning. Även invandrare som hunnit bli svenska medborgare skall kunna omfattas av detta.

Under senare tid har diskuterats om praxis i asylärenden skärpts. Vidare har diskussionen om flyktingskapet varit intensiv, inte minst kopplat till situationen i Kosovo. Tillhörande frågor har diskuterats på en utfrågning som utskottet anordnade.

Regeringen har tillkallat utredare för att få en bedömning av hur Utlänningsnämndens praxis i asylärenden har utvecklats. Den slutsats som kan dras är att tillämpningen i vissa fall kan ha skärpts. Samtidigt betonas att tillämpningen har blivit mer enhetlig.

Regeringen har sagt sig vilja finna former för att mer aktivt kunna påverka asylpraxis. Personligen anser jag att man bör vara försiktig. Det är av stort värde för rättssäkerheten och likabehandlingsprincipen att en enhetlig tillämpning av asylreglerna kan ske, låt vara att förändringar över tiden kan bli nödvändiga.

Beträffande situationen i Kosovo kan noteras att regeringen i sitt beslut den 14 april har utgått ifrån att kosovoalbarnerna – låt vara att undantag finns – inte är flyktingar som har rätt till skydd. Upphållstillstånd ges enligt beslutet på humanitära grunder. Vid utfrågningen framkom icke desto mindre att situationen i Kosovo är minst sagt eländig, med förtryck och trakasserier som normala inslag.

Fru talman! Asylprövningshanteringen har under flera år utsatts för ett mycket stort tryck på grund av den mycket stora strömmen av asylsökande. Tidsutdräkten har blivit lång och skapat osäkerhet hos enskilda asylsökande.

Respekten för vår asylprövning har gradvis börjat urholkas. Ett nej i första instans innebär med automatik att en prövning sker hos Utlänningsnämnden. Ett avslag där ses ändå inte som ett nej, utan ny ansökan lämnas in. Ett nej på ny ansökan ses inte heller som ett nej, utan flyktingarna gömmer sig. Man utgår från att det förr eller senare skall gå att få ett uppehållstillstånd.

Beslut av administrativ karaktär, som detta ändå gäller, brukar alltid efterlevas i Sverige – det finns en lång tradition. Tjänstemän och anställda på Invandrarverket, Utlänningsnämnden och hos Polisen sliter år efter år i enlighet med de lagar och förordningar som politikerna har skapat. Avvisningsförfarandet är behäftat med så många hänsyn att det i praktiken inte fungerar. Polisens uppgift är i många fall nära nog hopplös. Politikerna har ett ansvar för att tillse att det ges förutsättningar att verkställa fattade beslut. Tyvärr finns det brister.

Vid avvisningsbeslut har gömmandet av avvisade nu kommit att bli snarare regel än undantag. Jag tycker att detta är ytterst oroande. Det är oroande därför att de gömda barnen uppenbarligen far illa. Att gömma sig är ett beslut som föräldrarna fattar. Tusentals svenskar med ömmande sam-

veten ställer upp och skyddar dessa flyktingar. Jag har respekt för deras motiv, men det är oroande, eftersom civilmotstånd i en demokratisk rättsstat alltid är oroande. Ett stort ansvar åvilar både dem som gömmer sig och dem som gömmer.

Det allra mest oroande är dock att det nu är helt uppenbart att det lönar sig att överklaga så långt det över huvud taget går och sedan gömma sig.

Regeringens beslut den 14 april att nu i praktiken ge alla, inklusive de gömda, rätt att stanna måste ses som ett nederlag för alla dem som anser att det är skyddsbehovet som skall utgöra grunden för asyl och för alla dem som tror på en enhetlig och konsekvent utövning av lagstiftningen och på lika behandling över tiden. Vår invandrarpolitik orkade inte stå emot en aktiv opinion.

Men givetvis var regeringens beslut samtidigt en seger för de barnfamiljer beslutet berörde. Många av dem har väntat länge på besked. Det var också en seger för dem som redan erhållit besked och därefter gömt sig. Likaså var regeringens beslut en seger för alla dem som engagerat sig för de asylsökande genom att gömma dem. Civilmotståndet lönade sig.

Det fanns enligt min mening fog för att finna ett sätt att väga in långa handläggningstider i samband med prövning av uppehållstillstånd. Likaså är nog de flesta överens om att situationen i Kosovo är av den art att det känns svårt att återsända barnfamiljer dit just nu. Men sammantaget, det vill jag gärna erkänna, förespråkade jag en mer restriktiv lösning.

Det kommer alltid att vara svårt att göra avvägningar. Å ena sidan finns krav på långsiktighet, konsistens, konsekvens och likabehandling. Å andra sidan finns krav på ad hoc-lösningar som grundas på strömningar, opinioner och politiska bedömningar som med nödvändighet kan variera över tiden. Det kan inte vara särskilt lätt att vara invandrarminister.

Fru talman! I utskottet har vi haft, och har alltjämt, den grundläggande inställningen att försöka bli så eniga som möjligt. Vår ordförande Gullan Lindblad har bidragit till att skapa ett klimat där vi har kunnat resonera ihop oss mycket bra. Jag tycker att det är bra, och jag vill gärna medverka till att vi kan fortsätta att ha en sådan tingens ordning. Det är av värde att vi gemensamt försöker ena oss om en humanitär flykting- och invandrarpolitik. Vi skall se mer till det som förenar oss än till det som skiljer oss.

Fru talman! I mitt anförande har jag enbart uppehållit mig vid flykting- och invandrarpolitiken. Hur vi tar hand om de 100 000 nya invandrare vi fått de senaste två åren kommer vi att få många anledningar att återkomma till.

Slutligen vill jag säga ett par ord om reservationerna. Nydemokraternas reservationer går jag inte in på. Socialdemokraterna försöker sig på ett litet klipp i sin reservation. De vill minska anslaget med 270 miljoner. Jag skulle gärna hänga med om jag såg att det var realistiskt, men jag ser det nog mera som en luftpastej och ett utslag av kreativ budgetteknik. Om detta är ett exempel på Socialdemokraternas sätt att bedriva budgetarbete tror jag att väljarna i höst har all anledning att oroas sig.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 5 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Gustaf von Essen avslutar med att säga att han inte går in och kommenterar Ny demokratis reservationer. Det förstår jag. Jag är glad att kunna konstatera att Gustaf von Essen i stort delar hela Ny demokratis flyktingpolitik och den kritik som vi ger regeringen.

Gustaf von Essen säger vidare att regeringens flykting- och invandrapolitik skall ha en bred förankring i det svenska samhället. Då vill jag fråga Gustaf von Essen om Sveriges invandrar- och flyktingpolitik har en bred förankring i det svenska samhället i dag.

Anf. 6 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att man skall dra alltför stora slutsatser av de undersökningar som vi har sett de senaste åren. Det är helt klart att det finns en oro och osäkerhet hos det svenska folket när det gäller flyktinginvandringens storlek.

Men många människor kan vara emot en stor invandring och ändå engagera sig med hela sitt hjärta för enskilda asylsökande. Det gör att dessa frågor går in i varandra. Jag tror inte att man kan dra någon entydig slutsats. Det viktigaste är dock att vi här i salen förenar oss om en humanitär syn på invandringen och på de problem som följer av den. Om man, som Arne Jansson och hans parti, hela tiden misstänkliggör människor underblåser man de eventuella stämningar som kan finnas i djupet av det svenska samhället.

Anf. 7 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Jag ställde en rak fråga till Gustaf von Essen om regeringens flyktingpolitik har en bred förankring i det svenska samhället i dag. Jag fick inget riktigt svar. Det förstår jag. Alla undersökningar om detta är entydiga.

Nu säger Gustaf von Essen att vi inte skall dra slutsatser av undersökningar. Vad skall man då dra slutsatser av? Man måste ju göra undersökningar för att ha något att bygga på. Man måste ju ha en grund att bygga på för att få fram resultaten.

Gustaf von Essen konstaterar vidare att civilmotståndet lönar sig. Anser Gustaf von Essen att Sverige skall bedriva en flykting- och invandrapolitik där civilmotstånd skall löna sig?

Anf. 8 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! I mitt anförande pekade jag på vikten av att försöka ha långsiktighet och konsekvens i flyktinglagstiftningen och i dess tillämpning. Jag tror att det är mycket viktigt. Det är egentligen en fråga om likabehandling, rättstillämpning och rättsstaten över huvud taget. Därför måste det föreligga konsistens och långsiktighet.

Om man hela tiden ändrar eller gör ad hoc-lösningar utarmas detta och förtroendet för flyktingpolitiken minskar långsiktigt. På sikt uppstår det ett misstroende även hos de handläggande tjänstemännen och hos det svenska folket i allmänhet. Jag vill varna för detta. Det var därför jag tog upp det i mitt anförande.

Det är inte samma sak som att man skall ha en inhuman lagstiftning eller

en inhuman tillämpning av den. Det är mera frågan om att tillämpa den på ett långsiktigt och konsekvent sätt.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Anf. 9 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Gustaf von Essen kallade vår reservation om ersättning till kommunerna för en luftpastej. Det uttrycket får naturligtvis stå för Gustaf von Essen själv.

Men det kan inte vara okänt för Gustaf von Essen att den stora omflyttning som sker mellan kommunerna är ett stort problem. Det är ett stort ekonomiskt problem även för kommunerna. De har byggt upp möjligheter att åstadkomma ett bra mottagande. De har ordnat svenskundervisning, förskola och platser i skolan. Flyktingarna stannar en kort tid och flyttar sedan vidare.

Det har skett en decentralisering av Invandrarverkets organisation. Man har regionkontor med särskilda handläggare för kommunerna som lär känna kommunerna. De vet vad som finns. De måste kunna arbeta effektivare med kommunplaceringarna. På så vis kan kostnaderna minskas. Jag kan inte anse att detta är en luftpastej. Detta är en realistisk besparing.

Anf. 10 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Hela konstruktionen är något av de svenska planernas sätt att fungera. Problemet är nog större för de kommunala planerna än vad det är för flyktingarna.

Vi har inte något bosättningstvång. Människor som får uppehållstillstånd här måste ju rimligtvis få bosätta sig där de önskar. Vi kan ju inte tvinga människor att vara här eller där. Det är en sorts centralstyrning och centralplanering som jag instinktivt värjer mig emot. Om konstruktionen bygger på att en fördelning ut till kommunerna skall ske via avtal och centralplanering riskerar vi tyvärr en del effekter och fenomen som kan innebära fördyringar.

Låt oss i stället titta på om det finns något annorlunda och bättre system, där de enskilda invandrarna själva får ta ett större ansvar för sin egen anpassning. Man kan ju tänka sig en form av flyktingpeng eller någonting sådant som följer med dem och som de själva kan få upphandla sina tjänster för. Jag tror att hela systemet med centralplaneringsmodellen är ineffektivt och kostsamt.

Anf. 11 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Fru talman! Det är faktiskt så, Gustaf von Essen, att flyktingarna själva väljer i vilken utsträckning de vill bo i respektive kommun. Vad jag menar med en bättre planering är att handläggarna naturligtvis måste prata med flyktingarna och undersöka vilken bakgrund de har, varifrån de kommer och vilka önskemål de har för framtiden, för att kunna göra en bättre planering av deras framtida bosättning.

Jag tror att det visst finns goda förutsättningar för att göra en sådan bättre planering. Men det är klart, att kan man hitta några andra och effektivare instrument för att få människor att vara nöjda med den första bosättningskommunen, så inte mig emot.

Anf. 12 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer med Gustaf von Essen om att orsaken till flykten är något som bör uppmärksammas i större utsträckning, så även kopplingen mellan bistånd och flyktingpolitik.

Det är nämligen svårt att debattera invandrings- och flyktingfrågor separat. Man bör sätta in dem i ett större komplex, för annars hamnar man till slut helt i den snäva inåtvända debatten som handlar om kronor och ören och lämnar spelrum för hyperpopulistiska debattinlägg.

Sedan vill jag ta upp något som Gustaf von Essen sade när det gäller återvandring. Vi är också av den uppfattningen att en frivillig återvandring skall finnas med i planeringen redan från början, även för dem som får uppehållstillstånd här. Det handlar ju inte om att vi skall ta hand om människor utan om att ge skydd åt människor, och vi skall ge dem möjligheter att göra rätt för sig. Vi skall möta dem med respekt, och vi skall ta till vara deras kunskaper. Alla de här sakerna har vi faktiskt varit rätt dåliga på.

Att ta till vara deras kunskaper handlar inte bara om att i något slags egoistisk aspekt ta till vara människors kunskap i handelsförbindelser med andra länder osv. utan även att ta till vara flyktingars kunskaper just i frågor om bistånd och mänskliga rättigheter. Där har vi i vår motion ett krav om att man skall göra en större undersökning av vilka möjligheter som invandrarorganisationerna har att delta i sådant arbete.

Till sist vill jag bara säga om dem som gömmer och om dem som har gömt sig att det inte går att använda sådana uttryck som "seger" och "att löna sig". Det är fel uttryck i sammanhanget, för det är nog väldigt svårt för oss att förstå vilket oerhört högt pris, med skador för resten av livet, som det här gömmandet innebär. Jag tycker att vi måste respektera att för de flesta av dem handlar det om att de inte anser sig ha något annat alternativ.

Anf. 13 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara kommentera ordet seger. "Seger" kan i sammanhanget innebära "framgång".

Det finns ju två sidor av detta mynt. Det finns å ena sidan en lång ansträngning och ett engagemang hos dem som gömmer, och det finns förtvivlan, ångest och förhoppningar hos dem som är gömda. Detta har kunnat vändas till en framgång efter det senaste beslutet, och det är jag den förste att gratulera till och tycka är bra.

Men bristen på långsiktighet, bristen på konsistens, bristen på likabehandling över tiden och en del andra saker som jag tog upp i mitt huvudanförande finns på myntets baksida. Jag tycker att vi måste försöka hantera de här frågorna med viss långsiktighet och konsistens.

Det var ungefär vad jag menade. Men jag är den förste att tycka att de människor som nu har fått stanna är att gratulera. På så sätt anser jag att det har lönat sig för dem att kämpa och också att gömma sig.

Anf. 14 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Vi är många inom Folkpartiet som oroar oss över hur flyktingpolitiken har tillämpats de senaste åren. De som under många år har engagerat sig för asylsökande har uppfattningen att det har skett en skärpning i till-

lämpningen som har lett till att personer avvisats eller utvisats på upprörande sätt.

Elver Jonsson och Lars Sundin har motionerat om den praktiska handläggningen av flyktigärenden, och det kan ses som ett uttryck för den oro som många folkpartister känner över den hårdhet och brist på humanitet som präglar Utlänningsnämndens och Invandrarverkets beslut.

Därför har vi varit väldigt glada över att invandrarministern och Folkpartiet har tagit fasta på den här kritiken och att detta också har lett till en rad initiativ, bl.a. så att det skall bli möjligt för invandrarministern att ändra på praxis när man märker att den har blivit för hård.

Sigge Godin har också å Folkpartiets vägnar i ett särskilt uttalande påtalat angelägenheten av att väntetiderna vägs in i asylprövningen. Särskilt angeläget är det när barn finns inblandade som har rotat sig i Sverige.

När vi behandlade de här frågorna i utskottet, hade regeringen aviserat att den skulle komma med en förordning beträffande väntetidernas betydelse, och därför reserverade vi oss inte på den punkten, utan vi tycker att det är ett steg i rätt riktning.

Jag tänker i mitt anförande inte i övrigt gå in på alla de frågor som finns i betänkandet, utan jag skall koncentrera mig på några motioner som jag själv har medverkat till och som behandlar framför allt kvinnors situation. I första fallet gäller det asylsökande kvinnor som har utsatts för våldtäkt.

Vi har i kammaren vid ett flertal tillfällen debatterat förhållandet att våldtagna kvinnor, inte minst från Kosovo, har sänts tillbaka. När kvinnor utsätts för våldtäkt i en kris- eller konfliktsituation, ingår det ofta i en systematisk förföljelse av kvinnor, där man använder våldtäkt som en del i tortyren och som ett sätt att få kvinnor att ge information om t.ex. deras män eller någon i familjen som engagerat sig politiskt.

Man utnyttjar våldtäkten som ett sätt att skaffa sig information. Det ingår i en krigsstrategi. Då måste detta betraktas som tortyr och också ha avgörande betydelse för om kvinnorna skall få skydd här i Sverige.

Invandrarverket gör ju bedömningen att man redan vid första tillfället skall tala om allt som kan vara av betydelse för behovet av skydd. Om man inte anger vid den första utredningen att det har förekommit en våldtäkt, kan uppgiften senare betraktas som mindre trovärdig. Men det kan ju finnas mycket starka skäl för att kvinnor inte vid första utredningstillfället, så fort de kommer till Sverige, kan tala om en så förfärlig upplevelse som en våldtäkt måste vara.

Därför måste man väga in i bedömningen att det kan vara mycket svårt att få kvinnor som har utsatts för våldtäkt att tala om detta i första vändan. Det skall kunna vägas in i helheten senare. Det skall inte vara till men för dem att de inte har sagt det från början. Man måste över huvud taget på ett bättre sätt uppmärksamma hur våldtäkt används som ett sätt att förnedra och förfölja människor. Det är inte heller bara kvinnor som utsätts för sexuella övergrepp. Det kanske är ännu svårare för män att tala om hur de har blivit utsatta på ett förnedrande sätt.

Det andra ämne jag vill ta upp i mitt anförande är anknytningsfallen. Det förekommer många upprörande fall, inte minst med personer som har varit gifta under lång tid och väntar barn eller har barn. Den person som skall

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

söka uppehållstillstånd tvingas göra denna ansökan från utlandet eller helst från hemlandet. Det kan vara personer som av olika skäl inte vågar åka tillbaka t.ex. till Kosovo, Iran eller Egypten. Det finns många anledningar till att man inte vågar åka hem och göra sin ansökan därifrån.

När det är uppenbart att personerna kommer att få uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning – de är gifta, har barn osv. – skall de inte tvingas att åka så långt bort. Det finns en risk för att de över huvud taget inte kommer ut därifrån, och det finns också ekonomiska och känslomässiga svårigheter. Det är ganska absurt att de skall behöva ge sig av så långt bort.

Birgit Friggebo har tagit initiativ till att se över möjligheterna att söka från Sverige just i de fall då det är uppenbart att de sökande kommer att få stanna. Vi har fått vänta väldigt länge på denna utredning, men såvitt jag förstår är den slutförd. Jag vet inte om den ännu är officiell – om inte sker det just i dagarna. Jag och många med mig hoppas att utredningen skall leda till ett initiativ från regeringens sida så att det blir större möjligheter att söka från Sverige.

Det är, precis som Berith Eriksson sade förut, mycket märkligt att en myndighet skall gå in och bedöma seriositeten i ett äktenskap. Hur skall man kunna göra det? Här florerar verkligen moralismen. Det skall inte vara på det viset. Det skall inte vara så att man anser att kvinnor är för gamla för att gifta sig med en yngre man. Sådana saker skall över huvud taget inte ha någon betydelse i dessa fall.

Det är en annan sak att vi skall vara uppmärksamma när det gäller skenäktenskap. Men för den sakens skull skall de grupper som nu drabbas mycket hårt och lider mycket av sin situation inte drabbas. Det är inte värdigt att vi behandlar dessa kvinnor på det viset. I detta fall gäller det framför allt kvinnor.

Jag hoppas som sagt att man kommer att ta initiativ som gör att det blir en bättre tingens ordning i och med att utredningen nu är klar.

Ny demokrati säger att man står för svenska folkets uppfattning och vet precis vad svenska folket tycker. Jag undrar om de som engagerar sig för flyktingar – det är en mycket stor del av den svenska befolkningen – någonsin hör av sig till Ny demokrati. Känner Ny demokrati till dem som upplåter sina hem under lång tid och försöker hjälpa människor i nöd för att de tycker att hanteringen av flyktingar är ovärdig? Har ni några kontakter med de grupperna? Det verkar inte så när man hör Arne Jansson.

Anf. 15 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det sista inlägget Ingela Mårtensson gjorde är ganska anmärkningsvärt. Hon frågade om de som hjälper flyktingar hör av sig till oss. Ja, det är faktiskt mängder som hör av sig till oss. Vi får stöd i det vi säger.

Vi gör också något som Ingela Mårtensson tydligen inte gör. Vi tar lärdom av de undersökningar och enkäter som görs ute hos svenska folket. Där har nämligen alla grupper möjlighet att säga vad de tycker. Detta sammanställs sedan till en helhet där det t.ex. redovisas om man är för eller emot eller tycker något annat. Då får man en ganska god bild av hur stämningarna är ute hos det svenska folket. Ingen beläggs med munkavle. Alla kan säga vad de tycker.

Om Ingela Mårtensson tycker att det är fel att flertalet svenskar är emot Sveriges invandrar- och flyktingpolitik är det kanske fel på svenska folket.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Anf. 16 INGELA MÅRTENSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag betvivlar att största delen av svenska folket är emot att vi skall ha en human och generös flyktingpolitik i det här landet. Det finns stora grupper som har ett verkligt patos när det gäller att engagera sig för flyktingar. Det finns en allt större växande kritik mot den hårdhet som finns i flyktingpolitiken i dag. Den talar inte Arne Jansson om alls. Varför gör han inte det? Jo, därför att han vill föra ut budskapet att alla är emot flyktingpolitiken och vill att vi skall stänga våra gränser för flyktingarna. Det finns motioner även från Ny demokrati som går ut på att vi inte skall ta emot några flyktingar under kommande år.

Jag tycker att Ny demokrati bidrar till att sprida information som inte är riktigt sann. Varför talar ni aldrig om alla dem som verkligen engagerar sig och som nu är mycket oroade över situationen? Det finns ett mycket större engagemang för att Sverige skall ta emot och ge skydd till dem som verkligen behöver det än vad Arne Jansson tror.

Jag vet inte om Arne Jansson har belägg för att antalet personer med negativ inställning till invandrare och flyktingar skulle ha ökat under den senaste tiden.

Anf. 17 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Jag förstår av Ingela Mårtenssons inlägg att hon inte hörde mitt anförande. Det är nämligen så att vi förespråkar en mycket human flyktingpolitik. Det har vi alltid gjort. Men vi säger att den flyktingpolitik som regeringen bedriver i dag är inhuman. Den är definitivt fel. Fler och fler tar faktiskt avstånd från den. Man kan verkligen göra human flyktingpolitik på ett annat sätt.

Ingela Mårtensson försöker framföra att Ny demokrati bidrar till att sprida fel information angående flyktingpolitiken. Skillnaden mellan politiker och vanliga människor är ganska fantastisk. Om man lägger fram faktum om hur det är – siffror från undersökningar – sprider man fel information! Man måste ju ha resultat från undersökningar för att kunna basera underlagen för kommande beslut på något. Skall vi förkasta alla undersökningar? Skall vi förkasta alla enkäter?

Sverige är ett fritt land. Här har vi rätt att säga och tycka vad vi vill. Det finns olika institut som gör gallupundersökningar för att ta reda på hur trenden är i Sverige. Alla kan säga vad de tycker.

Den grupp som Ingela Mårtensson företräder är tydligen fantastiskt stor. Det är i så fall jättebra. Men varför kommer den inte till tals? Varför säger man inte att man tycker att politiken är jättebra i undersökningarna?

Anf. 18 INGELA MÅRTENSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har alls ingenting emot undersökningar. Jag tycker att det är bra om man vetenskapligt kan bevisa något. Men faktum är ju att Ny demokrati svänger sig med en massa siffror som inte är riktiga i debatter och ute på gator och torg. Dessutom påstår en av ideologerna att svenskarna

kommer att vara i minoritet i Sverige år 2056. Vad är det för vetenskap om jag får fråga? Jag tycker inte att det är värdigt att skrämma folk på det här viset i en demokrati.

Jag tycker inte heller att ledamöter från Sveriges riksdag skall gå ut på ett sådant sätt. Den nuvarande partiledaren – eller vad det heter – i Ny demokrati har själv uttryckt just att svenskarna kommer att vara i minoritet år 2056. Hur kan man veta det?

Anf. 19 LENA BOSTRÖM (s):

Fru talman! När man lyssnar på de kritiska rösterna om flyktingar får man lätt den uppfattningen att Sverige enbart är ett invandrarland, som mycket generöst tar emot flyktingar i stora mängder. Men faktum är ju att Sverige sett över en längre tid är större som utvandrarland. Om vi går så långt tillbaka som till mitten på 1800-talet, finner vi att 2,4 miljoner svenskar har utvandrat till andra länder medan 2,2 miljoner har invandrat till vårt land. Vi glömmer när vi diskuterar flyktingfrågor lätt att fler svenskar har utvandrat än flyktingar har invandrat till oss.

Eftersom jag är ledamot av Utlänningsnämnden har jag med stort intresse läst de motioner och utskottssynpunkter som berört Utlänningsnämndens verksamhet. Visst finns det anledning att, som utskottet framhåller, löpande överväga förändringar av arbetsformer och arbetsrutiner. Som det hitintills har fungerat har nämndens ledamöter haft alldeles för liten tid att sätta sig in i de olika ärendena. Jag anser detta faktum och även det förhållandet att vi aldrig får träffa de asylsökande vara djupt otillfredsställande.

Man måste betrakta handläggningen som en form av rättegång, och under sådana förhållanden måste man ifrågasätta rättssäkerheten vid handläggningen av ärendena. Nu har det aviserats möjligheter för ledamöterna att dagen före ärendenas handläggning få möjlighet att ta del av ansökningarna och få en bättre kunskap om de aktuella ärendena. Jag ser verkligen fram emot detta. Jag hoppas att de rutinerna genomförs snart.

Ledamöternas kunskaper om de länder dit flyktingarna sänds tillbaka och om vad som händer med dessa flyktingar är också mycket dåliga. Vi måste få bättre möjligheter att få kunskap om de länder som det handlar om. Vi måste också få större garantier för att det inte händer något med de flyktingar som vi avvisar från Sverige.

Av alla de uppdrag jag innehaft under min snart 25-åriga politiska verksamhet är uppdraget i Utlänningsnämnden ett av de allra svåraste. Jag går ofta från nämndens sammanträden med stor osäkerhet och tvivel huruvida beslutet verkligen blev det rätta. Det är ju människor det handlar om, och bakom varje ärende finns många gånger stor tragik och mänskligt elände. Nog tycker jag att den möjlighet som utlänningslagens humanitära paragraf ger kunde användas oftare än vad som sker nu.

Låt mig till sist hoppas att den skrift om flyktingar som Kulturdepartementet utgivit får en mycket stor spridning, så att kunskapen om flyktingpolitiken blir mera utbredd och kan eliminera de värsta avarterna av flyktinghat och fördomar.

Till nydemokraterna vill jag säga att ni starkt har bidragit till den negativa syn på flyktingar som finns i dag. Jag vill säga till er: Vet hut, vet sjufalt hut!

Det handlar faktiskt om människor, och om ni inte har upptäckt det tidigare är det på tiden att ni börjar göra det. Det är en dubbelmoral som ni ger uttryck för när ni från denna talarstol påstår att er flyktingpolitik är human. Det stämmer inte med hur ni i verkligheten agerar.

Ni talar bara om kronor och ören. Vi bor faktiskt i ett land där vi dricker sprit och äter chips och godsaker för större belopp än vad flyktingpolitiken kostar. Vi har råd att hjälpa de här människorna. Varför angriper ni aldrig de här företeelserna? Det är ni som har legaliserat flyktinghatet i vårt land, och det kommer ni inte ifrån, vilka vackra ord ni än använder.

Anf. 20 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det är ganska fantastiskt, Lena Boström, hur begränsat man kan se på saker och ting. Man menar att vi har bidragit till flyktinghatet när vi har bringat fakta i dagen. Verkligheten är ibland tyvärr ganska skrämmande.

Vi har råd, säger Lena Boström. I finansdebatten har bl.a. socialdemokraterna riktat en ganska intensiv kritik mot regeringen på grund av det ökade budgetunderskottet. Ni har talat väldigt mycket om pengar och ekonomi och fört fram att vi måste göra något åt förhållandena. Lena Boström kanske inte talar för partiet utan för sig själv, men nog ligger det något i att ett land är tvingat att tänka på ekonomin. Man måste se till helheten och kan inte isolera vissa små företeelser och säga att vi inte bryr oss om dem. Ett land måste byggas på en ekonomisk grund.

Anf. 21 LENA BOSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om landets ekonomi, och jag står fullständigt bakom de synpunkter som partiet har fört fram på det området. Men det handlar här om solidaritet, och partiet vill visa en solidaritet med flyktingarna. Vi måste faktiskt inse att vi inte lever isolerade från den övriga världen. Vi måste hjälpa de arma människor som flyr för sina liv och behöver skydd och hjälp i Sverige.

Vi diskuterar gärna hur hjälpen till flyktingar ekonomiskt skall utformas, men dra inte alltid fram att det första som vi skall angripa och pruta på är flyktingpolitiken! Det finns säkert andra saker som ligger närmare till hands att angripa, men jag hävdar bestämt att Ny demokrati aldrig har följt en sådan linje.

Anf. 22 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Vårt debattämne är flyktingpolitiken, och vi talar just nu inte om något annat. Om Lena Boström tycker att regeringens flyktingpolitik av i dag är hundra procentigt perfekt och inte går att förbättra, tycker jag att hon har en ganska fantastisk utgångspunkt. Det skulle inte finnas någonting som kan göras bättre.

Anf. 23 LENA BOSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är säker på att flyktingpolitiken kan förbättras, men jag är inte alls inne på den linje som jag uppfattar att Ny demokrati har i den frågan. Vad ni hela tiden är ute efter, vilket framgår av era förslag, är att pruta på alla anslag till flyktingpolitiken. Jag kan diskutera möjligheter att

hitta andra lösningar, men man kan inte blunda för att arbetet måste få kosta pengar. Ni diskuterar hela tiden kronor och ören men talar aldrig om vilka behov som ligger bakom verksamheten.

Anf. 24 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Låt mig först säga att rubriken över detta betänkande, "Invandrar- och flyktingpolitiken", är något egendomlig. Vi har i Sverige i dag ingen invandrapolitik. Det är i stort sett stängt för alla som vill komma hit till Sverige och arbeta. Det lär inte bli aktuellt att ta emot sådana förrän vi blir medlemmar i den europeiska unionen. Vad det handlar om är den flyktingpolitik som vi bedriver i vårt land. Även om det kan låta hårt vill jag, fru talman, påstå att den flyktingpolitik som Sverige bedriver i dag, jämfört med den som bedrivs i övriga länder i Europa, är på väg att bli en katastrof.

Skulden för det är inte bara denna regerings, utan det har länge varit så. I december 1989 beslutade den dåvarande regeringen att man skulle skärpa asyllagstiftningen. Moderata samlingspartiet och Centerpartiet tillstyrkte det beslutet medan Folkpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet kritiserade det kraftigt. Efter valet 1991 gick man tillbaka till de närmast kaotiska förhållanden som rådde före decemberbeslutet 1989, och det är inte bättre i dag.

Vi har här många gånger hört att man önskar och ämnar åstadkomma kortare handläggningstider. Alla invandrarministrar har sagt detta sedan jag kommit in i riksdagen 1983, men ingen har ännu lyckats med detta.

Låt mig bara hoppas att någon, någon gång, kommer att lyckas.

Det har i dag talats om att vår asylpolitik är dåligt förankrad hos majoriteten av svenska folket. Även om man kan tolka resultaten av opinionsmätningar på olika vis, är nog den samlade uppfattningen att politikens förankring hos dem som utser oss att representera dem i denna kammare kunde ha varit bättre.

Det är ett uppenbart faktum att det bara är en liten minoritet av dem som i dag beviljas uppehållstillstånd i Sverige som är politiska flyktingar enligt konventionen. Den övervägande majoriteten har fått lov att stanna här av humanitära skäl.

Det kan låta vackert, men vi skall veta att det finns miljontals människor utanför Sverige som lever under mycket sämre villkor än de människor som vi har tillåtit stanna här av humanitära skäl. Men dessa människor har inte haft pengar, kontakter eller andra resurser för att kunna ta sig hit.

Jag håller med dem som säger att dagens asylpolitik strider mot den uppfattning som majoriteten av svenska folket har. I slutändan skapar det en misstro mot demokratin; om medborgarna i en demokrati märker att större delen av politikerna agerar på ett sätt som majoriteten av väljarna anser vara fel, blir effekten självfallet ett minskat förtroende för demokratin som politiskt system.

Något som också är egendomligt i dagens asylpolitik är att ett stort antal människor utan pass eller andra identitetshandlingar erhåller tillstånd att stanna i Sverige. Herr talman! Om en människa flyr för sitt liv eller för sin uppfattning, måste lämna hus och hem snabbt, fly över en gräns och gömma

sig för att komma in i ett land, så förstår jag att den personen inte kan ha skaffat de handlingar som kanske krävs.

Men majoriteten av människorna har passerat ett antal länder och visat biljetter, pass och ID-handlingar. Och så plötsligt, när de kommer till Sverige, är dessa handlingar puts väck! Det är inte svårt att förstå varför.

I går fick vi en broschyr från Invandrarverket som skall förklara saken för svenska folket. Det är modernt att förklara för svenska folket – de begriper ju inte själva hur det står till med invandrings- och asylpolitiken. Även i detta fall blandar man samman just invandring och asylpolitik.

Strax före mig hörde vi en talare som berättade att vi faktiskt hade en positiv utvandring från Sverige, om man räknade sedan 1850-talet. Det är mycket möjligt, men det är två helt skilda saker. De som lämnade Sverige i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet var människor som var välkomna. Det fanns möjligheter för dem att klara sig i t.ex. USA, dit huvuddelen av dem åkte. Men de fick ingen hjälp. De fick klara sig själva. De belastade alltså inte det land som de kom till. Att gå ända tillbaka till 1850-talet för att rättfärdiga dagens asylpolitik är att sänka argumentationsnivån ganska djupt.

Tyvärr – det är bara att konstatera – har vi i dag en mycket besvärlig ekonomisk situation. Jag tror inte att någon levande människa i Sverige i dag kan minnas en sämre ekonomisk situation än den som vi nu befinner oss i. Den beror på att Sverige är ett litet land. Vi har tidigare levt över våra tillgångar, och när nu våra möjligheter att producera minskar innebär det att också människors ekonomiska förutsättningar försämras.

Vi har en hög arbetslöshet, och i den här församlingen tvingas vi ofta – och det kan ingen kritisera – besluta om neddragningar som enskilda människor upplever som mycket smärtsamma. Jag kan förstå de människor som kritiserar politikerna för de neddragningar som drabbar den enskilda människan personligen.

Men, herr talman, när det gäller asylpolitiken verkar det inte som om källorna sinar, åtminstone inte om man jämför med den asylpolitik som bedrivs av majoriteten av övriga länder ute i Europa.

Jag vet att det finns lediga bostäder i en del kommuner. Fastighetsägare tar gärna emot hyresgäster, och det är kommunen, staten, skattebetalarna som betalar hyran i första hand, inte hyresgästerna. Snart kommer vi att få en stigande efterfrågan, och då kommer svenska ungdomar att efterfråga bostäder som i det läget kanske inte längre finns.

Herr talman! Jag har talat tidigare om dubbelmoral. Representanter för små kommuner berömmar sig av att de tar sitt ansvar, till skillnad från t.ex. Vellinge kommun i Skåne. Men de vet att det inte dröjer mer än en månad sedan flyktingarna har beviljats asyl och tillstånd att stanna i någon av de små kommunerna förrän de försvinner därifrån och kommer till Stockholm, Göteborg och Malmö och belastar dessa städers budgetar oerhört hårt.

Jag vet att det står i socialtjänstlagen att den som har rätt att uppehålla sig i Sverige har rätt att uppehålla sig var som helst i landet och bli försörjd där. Men jag tycker faktiskt – och jag tror att det kravet är förankrat – att det vore rätt att en person som har sökt skydd i Sverige på grund av förföljelse i sitt hemland och fått asyl skulle stanna i den kommun som accepterats – i

alla fall tills han eller hon får ett arbete och kan flytta till någon annan kommun.

Det är väl känt att vi får beröm och medaljer av andra länder för vår generösa flyktingpolitik. Men vi skall inte glömma att fråga vad de länder som berömmar oss gör i dag. De stänger sina gränser och skärper sin lagstiftning! Tanken kan ju komma över en att de kanske berömmar Sverige för att flyktingströmmarna skall riktas hitåt, medan de själva försvårar för samma personer att söka asyl där.

Vi sänder ut signaler som skiljer sig helt från signaler i övriga Europa. Om utredningstiden kan väntas ta mer än fyra månader skall man kunna lönearbeta i Sverige. Det gäller inte i övriga länder i Europa. Man skall kunna bo utanför förläggningen under utredningstiden. Detta gäller inte heller i majoriteten av Europas länder. Men i Sverige har vi råd och resurser att sända ut sådana här signaler.

I juni i fjol, för tio månader sedan, beviljades 40 000 bosnier permanent uppehållstillstånd. Motivet var då att situationen var besvärlig eller att läget var besvärligt i deras hemland. Några dagar senare skulle människor som kom från samma land ha visum för att komma till Sverige. Det är inte helt konsekvent. Skälet till att man sade att de skulle ha visum var att kapacitetstaket var nått: De kunde inte få ett värdigt mottagande.

Nyligen har vi beviljat 2 000 somalier permanent uppehållstillstånd, trots att val snart skall hållas i Somalia och trots att stora delar av landet betraktas som säkra av FN i dag. Men då hade vi bråttom att bevilja dessa personer permanent uppehållstillstånd.

Nyligen har vi också – utan att riksdagen har fått säga ett smack – beviljat 20 000 kosovoalbaner, plus eventuella anhöriga, tillstånd att stanna för evigt i Sverige.

Jag förstår att människor tycker att det är konstigt att vi i riksdagen slåss och för intensiva debatter om ett fåtal miljoner ibland, och att regeringen sedan fattar beslut om miljardbelopp som i många fall raserar besparingarna. Jag påstår inte att regeringen har handlat i strid med gällande regler, men jag kan bestämt hävda att många människor tycker att detta handlingsätt är något egendomligt.

Jag noterar också att ledande jurister inom Invandrarverket är mycket kritiska mot det senaste beslutet om kosovoalbanerna och t.o.m. hävdar att det strider mot svensk lagstiftning. Men det blir en match mellan Invandrarverkets jurister och regeringen framöver.

En del av dem som har gömt sig i Sverige, därför att de inte har accepterat att deras skäl inte har varit tunga nog, skall nu kunna få sin ansökan omprövad och kunna få stanna här. Vi kan alltså notera att de som inte har följt svensk lagstiftning i en del fall kan premieras. Då borde logiken vara den, att även den familj som har följt svensk lagstiftning, lämnat landet och åkt tillbaka skall ha rätt att komma hit och söka asyl en gång till – om det skall vara någon konsekvens i politiken.

Man talar även nu om att asylsökande skall kunna utvisas om de begår vissa brott. Men enligt gårdagens tidningar skall taket vara högre för vissa grupper och lägre för andra grupper. Nu är det bara så, att ingen kan utvisa den person som har fått tillstånd att stanna i Sverige, baserat på att han eller

hon är politisk flykting – det innebär att man är förföljd och riskerar liv och lem i hemlandet. Man kan ju bara utvisa de människor som har fått stanna här av humanitära skäl. Det borde göras litet tydligare.

Vad skall vi då göra i stället? Jag vet att det förvisso är lätt att klaga och kritisera. Men det är min bestämda uppfattning att vi bör följa den rekommendation som har kommit från UNHCR, som säger att man skall satsa på att asylsökande skall kunna återvända till sina länder. Det gör många länder i Europa i dag. De beviljar alltså inte permanenta uppehållstillstånd i den omfattning som vi gör i Sverige och som vi anser oss ha råd att göra.

Herr talman! Fattigdom och dåliga sociala förhållanden kan inte vara skäl för att få komma hit och för evigt bosätta sig i Sverige. Majoriteten har åberopat just sådana skäl. Så är det tyvärr i dag, men vi har inte pengar till det. Det finns tyvärr hundratals miljoner människor runt om i världen som lever under förhållanden som vi här i Sverige svårigen kan tänka oss. Om vi skall föra en flyktingpolitik som ger korrekta signaler, som skapar respekt och tilltro i omvärlden, måste vi se till att uppehållstillstånden i huvudsak baseras på konventionsskäl och ingenting annat.

Svensk flyktingpolitik har fått den effekten att många människor som i dag är välutbildade eller relativt välutbildade och som bor i länder där ekonomin och de sociala förhållandena är dåliga, lämnar sina länder och söker sig till Sverige. Det innebär att vi med vår asylpolitik dränerar de fattiga länderna, som så väl behöver sina utbildade för att kunna skapa en framtid åt de många människor i dessa länder som i dag inte ser någon som helst ljusning i tillvaron.

Anf. 25 TREDJE VICE TALMANNEN:

För kammarens planering är det en klar fördel om de ärade talarna håller sig någorlunda inom de angivna tidsramarna på talarlistan.

Anf. 26 FANNY RIZELL (kds):

Herr talman! Flyktingpolitik är svårt – och det är nog inte lätt att vara flykting heller. Jag är mycket glad och tacksam att jag är född – utan egen förskyllan – i ett fritt och fredligt land, och därför känner jag en viss generositet mot flyktingar.

I detta betänkande behandlas många olika områden av invandrar- och flyktingpolitiken, bl.a. den första tillståndsprövningen vid ny anknytning. Den frågan har tagits upp i motioner från bl.a. kds.

Vi anser att det är rimligt att det blir en uppmjukning av möjligheterna att söka uppehållstillstånd under vistelsen i Sverige. Det bör vara möjligt för en utländsk medborgare att söka uppehållstillstånd utan att först lämna Sverige, om det inte råder tvivel om att vederbörande kommer att beviljas uppehållstillstånd. Utredning pågår, och ett betänkande förväntas inom kort.

Kvinnors utsatthet vid sexuella övergrepp lyfts fram. Utskottet påpekar att det förhållandet att en asylsökande inte redan från början redovisar att sexuella övergrepp har skett inte får anses förringa uppgifternas värde, när de lämnas i ett senare skede av ärendehantering. Utskottet har initierat en granskning av Utlänningsnämndens verksamhet, bl.a. efter en motion från kds.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Situationen i Kosovo är mycket besvärlig och inger farhågor. Vid socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning den 29 mars framkom att situationen är oacceptabel. Albanerna trakasseras ständigt av serbiska myndigheter. De demokratiska institutionerna fungerar inte på ett acceptabelt sätt. Brott mot de mänskliga rättigheterna har rapporterats och rapporteras ständigt. Läget försämras successivt.

Det som också oroar är svårigheten att få information om hur situationen utvecklas, detta på grund av att olika observatörer inte beviljas tillträde till området.

ESK har sedan sommaren 1993 ingen representation i Kosovo. Amnesty International har utvisats. UNHCR har endast tre personer i Kosovo, och de tvingas hålla en mycket låg profil.

Statens invandrarverk och Utlänningsnämnden har tidigare besökt området och planerar sedan länge en gemensam resa. De har inte lyckats få visum för inresa.

Praxisutredningen har nu avlämnat sitt betänkande. Vid sin granskning av asylärenden har den funnit att det förefaller som om man vid bedömningen av asylsökande från f.d. Jugoslavien börjat använda det s.k. inre-flykt-alternativet på ett sätt som inte skett tidigare.

Enligt utredningens uppfattning är det en utveckling som innebär inskränkningar av de möjligheter som tidigare fanns, att få uppehållstillstånd av humanitära skäl. Utredningen anger att s.k. inre flykt numera används generellt i denna krigssituation på ett sofistikerat sätt.

Flera länder i Europa verkställer inte utvisningar till Kosovo. UNHCR har framfört önskemål om att samtliga regeringar i Europa tillfälligt borde införa ett verkställighetsstopp.

I förra veckan nåddes vi av information att en albansk man avlidit efter misshandel. Familjen utvisades från Sverige i höstas. Mannen fängslades vid upprepade tillfällen. Vid senaste omgången misshandlades han så svårt att han blev sängliggande och senare avled. Familjens värsta farhågor inför hemresan besannades. Även om detta skulle vara ett enstaka fall, är det ett fall för mycket.

Enligt min mening är situationen i Kosovo sådan att ett verkställighetsstopp borde införas, i enlighet med svensk lagstiftning. Kds har skrivit två särskilda yttranden till betänkandet, dels om Kosovo, dels om gömda flyktingar och flyktingbarnens situation.

Regeringen har fattat beslut angående barnfamiljer som varit här länge. Jag antar att meningen var att alla skulle få en chans till ny prövning. Det har nått mig att polisen verkställer utvisningar ändå, ifall ny ansökan inte lämnats in. När advokaten då har fyra veckors väntetid, kan mycket hinna hända. Det var tydligen förhastat när man trodde att alla gömda flyktingar tryggt skulle kunna komma ut i vårsolen.

Det finns dessutom ett antal – hur många vet ingen – gömda flyktingar som inte omfattas av regeringens beslut. Deras rädsla är påtaglig. De har uppfattat situationen så, att de inte har något annat alternativ. Jag tror inte att de fattat sitt beslut lättvindigt.

Varken den asylsökande eller de svenskar som hjälper dem orkar hur

länge som helst. Jag anser att man måste söka en human lösning på även deras problem.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

Anf. 27 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Här i kammaren har det i dag sagts att Sverige skall ha en flyktingpolitik som har förankring hos en majoritet av de svenska medborgarna. Den nuvarande, folkpartistyrda politiken – som också är regeringens – saknar stöd bland medborgarna.

Men detta är inte något som gäller bara den svenska politiken. Det gäller även flyktingpolitiken ute i Europa; den saknar stöd bland medborgarna – det visar undersökningar. Faktum är att den endast stöds av särintressen, som bl.a. tjänar pengar på den flyktingpolitik som bedrivs.

Det saknas fortfarande en ekonomisk analys av svensk flyktingpolitik. Här i Sverige har uppehållstillstånd givits permanent när andra länder har valt andra lösningar. Jag tänker då närmast på Danmark. Asyl är ju det lösenord som behövs när man kommer till den svenska gränsen eller väljer att ge sig till känna när man väl har kommit in i landet, ofta genom människosmuggling.

Det verkliga behovet av asyl kommer i skymundan. Det finns så mycket starka ekonomiska intressen i flyktingpolitiken. Dessa intressen har inte alltid avsikter som gagnar vare sig svensk ekonomi, Sverige, eller de svenska medborgarna.

Genom sitt beslut den 14 april detta år har regeringen ytterligare spätt på det politikerförakt som finns när det gäller flyktingpolitiken. Man gjorde i stort sett samma sak för ett år sedan – den 21 juni 1993. Kort efter det att riksdagen hemförlovats fattade regeringen ett principbeslut som innebar att så gott som alla de 40 000 asylsökande bosnierna fick permanent uppehållstillstånd.

Danmark valde då en förnuftigare väg: Man gav ett tillfälligt uppehållstillstånd och byggde upp landsbyar där de asylsökande från Bosnien dels fick undervisning på sitt eget språk, dels fick ha sin egen kultur – för att senare kunna repatrieras, dvs. ha möjlighet att återvända; avsikten var t.o.m. att man skulle ta med de hus man har byggt upp.

Herr talman! Med nuvarande ekonomi måste vi spara, även när det gäller omhändertagandet av flyktingarna. Den nuvarande penningkarusellen är ohållbar. På något sätt gömmer man hela tiden kostnaderna – man redovisar dem inte offentligt för medborgarna utan gömmer undan dem under olika konton. Ny demokrati har begärt att vi skall ändra på detta, att vi skall lägga korten på bordet, men det vägrar man. Man förhalar, och det tar tid. Man har tillsatt en utredare, men tiden går och besluten rullar vidare.

Vad kostar då de 20 000 flyktingar som nu har beviljats permanent uppehållstillstånd denna nation? Beslutet fattades utan att i första hand riksdagen hade något inflytande – regeringen bara offentliggjorde sitt beslut torsdagen den 14 april. Det kostar kanske bortåt 2 miljarder per år.

I gårdagens debatt sades det att den svenska räntan skulle kunna sänkas om man sparade 8 miljarder. Det är lika mycket som regeringens beslut av den 14 april kommer att kosta under fyra år. Enligt vad vi kan se kommer det beslutet alltså att kosta 8 miljarder under den kommande mandatperioden.

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Detta enda beslut har alltså samma effekt som den gest som socialdemokraterna gjorde i den finanspolitiska debatten i går här i kammaren.

Det här beslutet har alltså samma effekt: räntan går upp, hyrorna går upp, det blir dyrare att leva. Det är vad beslutet innebär! Vi kan också se skillnaden i ränta mellan Danmark och Sverige. Den uppgår nu snart till 2 %. Det visar att den svenska flyktingpolitiken påverkar t.o.m. ränte- och hyresnivån, indirekt.

En majoritet av medborgarna saknar förtroende för den nuvarande flyktingpolitiken. De upplever ju att det lönar sig med civilmotstånd – det är vad de asylanter som försöker tvinga sig kvar här sedan de har fått avslag på sina ansökningar ägnar sig åt. Detta är förödande för vårt framtida rättssamhälle. Man skall alltså göra civilmotstånd i så stor utsträckning som möjligt – det lönar sig!

Antalet asylsökande per medborgare i Europa är en intressant siffra. I Sverige har vi fem gånger fler asylsökande per invånare än vad som är genomsnittet för Europa. Tala om att vi är populära bland alla som har intressen inom flyktingpolitiken! Som en föregående talare sade får vi beröm av dem.

Herr talman! En debatt om kostnaderna i kronor skall föras här i kammaren även om vänstersocialisterna inte vill det. Vi skall ge människor en möjlighet att göra rätt för sig, säger de. Det är just det som Ny demokrati hela tiden har propagerat för: Låt människor göra rätt för sig! Men var finns jobben? Hälften av de arbetslösa i landet i dag är enligt ny statistik under 29 år. Då kan man tala om möjligheter.

Flyktingpolitiken kostar uppskattningsvis 50 miljarder per år. Flyktingpolitiken ger resurser åt människosmugglare. Flyktingpolitiken ingår i ett mutsystem med svarta pengar. Det vill Ny demokrati angripa. Det är därför ansvariga företrädare lämnar denna kammare – detta vill de nämligen inte lyssna på – och det är därför flyktingpolitiken måste ändras.

Herr talman! Till sist vill jag ta upp dokumentlösheten. Det system som tillämpas är upprörande. Man kastar och klipper sönder sina identitetshandlingar för att inte röja sin rätta identitet.

Flatheten i den svenska flyktingpolitiken gör att detta accepteras. Det måste ske en förändring. Vi måste se vad andra länder gör. Låt oss därför införa ett system som innebär att fingeravtryck görs på de asylsökande som inte har tillförlitliga identitetshandlingar.

Tack!

Anf. 28 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få erinra om vad jag nyss sade om respekten för de angivna taletiderna.

Anf. 29 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! I denna debatt kommer jag i första hand att vända mig till åskådarna på läktarna. Våra kära ledamöter kanske tittar på TV. Annars kommer de att kunna läsa protokollet i morgon.

Det gjordes en undersökning i TV 4 härom morgonen. Man kan ha olika åsikter om undersökningar, men denna visade att 77 % tyckte att vi skulle

spara på flyktingpolitiken. 19 % tyckte att vi skulle spara på försvaret. 4 % tyckte att vi skulle spara på a-kassan.

Vi står inför ett stundande valår. Därför tycker jag och många med mig att det är märkligt att inte någon av regeringens representanter deltar i debatten i denna för svenska folket, enligt vissa undersökningar, viktiga fråga. Det finns ett par socialdemokrater och några nydemokrater i kammaren. Resten lyser med sin frånvaro. Det hade säkert varit intressant för åhörarna på läktarna att höra vad de olika politiska partierna tycker i dessa frågor.

Vi har många gånger sagt att Ny demokrati är ett parti som utgår från verkligheten. Eftersom jag är gammal polis har jag litet kontakter. Jag får uppslag, och en del ringer till mig. Jag har fått ett brev från en invandrare som har bott här i 20 år. Jag skall läsa vad hon skriver om den svenska flyktingpolitiken när det gäller debatten kring brottslingar:

"Som jag ser det, måste en debatt kring brottslingars möjligheter att få uppehållstillstånd behandlas i tre punkter:

1. Krav på invandrare vid ankomsten till Sverige

Krav på identitetsbevisning (pass eller annat) skall kunna visas upp vid ankomst. Annars sker automatiskt direkt utvisning. Detta skulle förmodligen kunna medföra ett snabbt slut på att så många presumtiva asylsökande före ankomst kastar alla identitetshandlingar för att omöjliggöra en juridisk prövning. Det skulle förmodligen också avsevärt försvåra människosmugglingen.

2. Tiden för väntan på besked om uppehållstillstånd eller avvisning

Denna tid är fortfarande, trots flerårig diskussion och löften om ökad effektivisering och förkortande av handläggningstiden, orimligt lång. Detta medför bevisligen sociala problem med bl.a. missbruk, som alltför ofta leder till brottsliga beteenden. Utanförskap och inaktivitet parat med osäkerhet om framtidsmöjligheter är synnerligen starka skäl till att man kan hamna i svåra situationer och ej kan klara av sin egen eller familjens förhållanden.

Invandrare som har assimilerats i det svenska samhället utnyttjas alltför sällan som konsulter och rådgivare i dessa sammanhang.

3. Brottsliga gärningars betydelse vid prövning av uppehållstillstånd

Naturligtvis finns invandrare som kommer till Sverige för att fortsätta en brottslig bana eller som är på flykt undan rättvisan i andra länder. Om ej förföljelse med hot om våld av dessa kan påvisas, bör direkt avvisning ske vid gränsen.

Skälen till brottslighet kan också, som framgår av punkt 2. ovan, ofta härledas till den för närvarande orimligt långa handläggningstiden för prövning av uppehållstillstånd. Denna fråga bör handläggas i ett längre och ett kortare perspektiv. För att få en förbättring i det längre perspektivet krävs en förändrad och kraftigt förbättrad handläggning av asylärenden (snabba beslut, hjälp ut i samhället och möjligheter till och krav på en delaktighet i samhällslivet på olika sätt).

I det kortare perspektivet, dvs. att pröva uppehållstillstånd för de flyktingar som redan är eller blivit brottslingar eller har svåra sociala problem, är det betydligt svårare att finna en lösning. Är det rimligt att dessa personer, som kanske blivit brottslingar beroende på den svenska invandrapolitiken,

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

skall utvisas? Är det å andra sidan rimligt att Sverige skall ta hand om asylsökande som begått brott i Sverige efter ankomsten hit?"

Detta skriver en invandrare till mig som parlamentariker. Hon har bott här i 20 år och vet allt om detta. Hon vet vad landsmän och andra gör. Hon kan detta. Hon är upprörd. Som svensk medborgare och invandrare tycker hon att den svenska flyktingpolitiken är inhuman och skapar kaos i samhället. Den skapar kaos bland invandrarna.

Så här ser invandrarna själva på den svenska flyktingpolitiken. Det hade varit intressant att konfrontera kulturministern och höra hennes åsikter och motargument med vad invandrarna själva tycker om den svenska flyktingpolitiken. Det kanske blir en kommentar när kulturministern har läst protokollet, men jag tror att det hade varit intressant för de kära åhörarna på läktaren att höra detta.

Jag läste i Svenska Dagbladet att det nu kommer att bli ett slags praxis i fråga om var gränsen för utvisning skall dras när man har begått brott. Det fanns exempel på en som var dömd till två års fängelse, bl.a. för misshandel och våld mot tjänsteman. Det fanns exempel på de som hade begått mindre brott; det handlade t.ex. om upprepade snatterier och rattfyllerier.

Detta är en signalpolitik. De kriminella elementen känner till måttstocken för var gränsen går för att bli utvisad. Från departementets sida säger man att detta visar att man skärper politiken. Om en flykting begår brott riskerar denne att bli av med sitt tillfälliga uppehållstillstånd och åka ut ur landet.

De som ägnar sig åt brottslighet känner till nivån i dag. Om de skulle riskera att bli utvisade har de alla möjligheter att krypa undan och försvinna. Regeringen satsar 100 miljoner för att polisen skall jaga dessa människor. Därmed försummas mycket annat viktigt arbete för polisen. I nästa stund beviljas plötsligt ett slags amnesti för dessa som man satsar 100 miljoner på att jaga runt på olika ställen.

Det är slöseri med pengar. Vad vill denna regering i dessa frågor? Det hade varit trevlig för kammaren, och speciellt för åhörarna, att höra detta från regeringens representanter. Det hade varit trevligt om det hade blivit en debatt med de olika politiska partierna här i kammaren. Det finns ju så många intresserade unga åhörare här. Men i dessa frågor, som tidigare talare har sagt, lyser de flesta med sin frånvaro. Man vill inte gå i polemik med oss som hänvisar till vad invandrarna själva tycker om flyktingpolitiken.

Herr talman! Det är i dessa dagar och tider skrämmande att se detta mycket låga intresse för de här frågorna.
(Applåder)

Anf. 30 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Jag får upprepa vad jag har sagt tidigare – brottsplats Sveriges riksdag. Regeringen har nämligen eliminerat Sveriges riksdags roll. Det står klart och tydligt i Sveriges grundlagar. För mig är det obegripligt att vi i Sveriges riksdag inte granskar regeringens roll. Jag skall läsa upp regeringsformen 9 kap. 10 §: "Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse." Men detta har man gjort. 40 000 bosnier fick stanna. Det fattade Birgit Friggebo beslut

om förra sommaren utan riksdagens medgivande. Det är ett klart grundlagsbrott. Häromdagen fick 20 000 stanna. Det är också ett klart grundlagsbrott.

Jag förstår varför man inte anammar Lindbeckkommissionen. Lindbeckkommissionen säger med all önskvärd tydlighet vad den tycker att riksdagen skall befatta sig med. Det står att riksdagen är allmänintressets försvarare och regeringens kontrollant. Vacklandet mellan maktindelningen och parlamentarismens principer har gjort riksdagens roll oklar. En renodling av parlamentarismen skulle få betydelsefulla konsekvenser för riksdagens arbete. Att riksdagen utgör folkets främsta företrädare innebär inte nödvändigtvis att alla konkreta politiska beslut reellt sett avgörs i riksdagens kammare. Parlamentarismen innebär tvärtom att den praktiska politiken utformas av regeringen. Riksdagens grundläggande uppgift är att ställa regeringen inför ansvar.

Det är vad jag gör just nu. Regeringen har eliminerat riksdagens roll. Det är egentligen fruktansvärt. Ingen reagerar, vilket är ännu mer fruktansvärt. Vi har talat om budgetunderskottet. Vi lånar en miljard per arbetsdag – fem miljarder i veckan. Ändå fattar vi sådana här vansinniga beslut. Riksdagen har möjlighet att avsätta regeringen och tillsätta en ny. Det borde vi göra med omedelbar verkan. Riksdagen anger därigenom de allmänna politiska riktlinjerna för landets styrelse och har till uppgift att kontinuerligt bevaka huvudlinjerna och följa dem i den praktiska politiken.

Under dagens debatt har vi fått höra att flyktingpolitiken är Sveriges viktigaste fråga, och det anser jag också. Vi ser hur det är med intresset. Birgit Friggebo har över huvud taget inte varit uppe i debatten och försvarat sig. Jag förstår det. Om man bryter mot grundlagen går man inte upp och försvarar sig. Vem skall ställa henne till svars? Och vem skall ställa regeringen till svars? Jo, det skall svenska folket göra. Jag uppmanar hela den svenska befolkningen att läsa en artikel på s. 27 i Expressen. Rubriken lyder: "Hjälp dem att återvända!". Artikelförfattare är Basu Alam. Han är, hör och häpna, folkpartist och byrådirektör på Statens invandrarverk. Om ni läser artikeln får ni en invandrares syn på svensk politik. Den är fantastiskt bra.

För de ledamöter som är närvarande skall jag förklara hur flyktingpolitiken skall se ut. Jag säger "skall", eftersom den är förankrad hos dem som skall ta över efter oss. Dagens ungdomar skall ta över denna stora statsskuld. Det är inte kul för dem. Man måste skilja på invandrings- och flyktingpolitik. Men det blandas ofta ihop. Det finns över huvud taget inga problem med invandringspolitiken. Om det finns arbeten, så kommer människor hit och jobbar. Vi måste ändra på dagens system, där flyktingar och svenska medborgare skall ha samma rättigheter. En flykting, asylsökande, skall enbart få kost och logi samt eventuellt kläder, vilket skall bestämmas från fall till fall. Det skall alltså inte finnas några bidrag. De som röker får antingen sluta eller också får de på något sätt förtjäna medel till sina extravaganser. Grundprincipen för alla – invandrare och svenskar – skall vara att man aldrig skall kunna få något utan att göra en likvärdig motprestation. Det är egentligen ganska enkelt.

Vad skulle vi göra om granater och bomber började ramla över Sverige? Vi skulle nog fly till närliggande områden. Jag inbillar mig att vi skulle vara mycket tacksamma om vi fick skydd i Danmark, Norge eller Finland och om

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

vi då fick kost och logi. Jag skulle aldrig kunna tänka mig att jag skulle kräva att få fickpengar. Det är barockt med sådana krav. Men kom i håg att det inte är flyktingarnas fel. Felet ligger hos Sveriges riksdag. Så enkelt är det. Den nuvarande svenska flyktingpolitiken skapar tyvärr främlingsfientlighet. Så enkelt är det.

Jag tycker att vi med omedelbar verkan skall lyfta ut alla kostnader som berör flyktingpolitik o.d. ur vår allmänna statsbudget. Finansieringen skall i så fall ske genom helt frivilliga insatser. Då får vi se hur humana alla dessa människor är, särskilt alla dessa fantastiska folktoparter som i dag förespråkar medmänsklighet och oändlig hjälp bortom gränsen för sunt förnuft. Då finge vi ett snabbt svar på frågan om de politiker i Sveriges riksdag som i dag fattar beslut verkligen är representativa för svenska folket. Det är de faktiskt inte. Jag vill påstå att i Sveriges riksdag *fattas* beslut. Det är alltså inte så att man *fattar* beslut.

Det finns mycket att säga. Jag har anmält mig för tio minuter, och jag skulle kunna hålla på i ytterligare tre minuter. Det absolut viktigaste för oss inför valet är att vi vet vad vi vill. Det innebär att vi måste göra avgränsningar och koncentrera oss på de två eller tre frågor som vi anser vara viktigast. Jag tänker ta upp de frågor som jag själv tycker är viktigast. Den viktigaste frågan är den som vi diskuterar nu. Jag kallar den för flyktingeländet, och det måste lösas med omedelbar verkan. Vi har givetvis också att ta ställning i ekonomifrågan.

Det finns en fråga som är viktigare än alla andra, den s.k. ram-frågan. R står för rättvisa, a står för ansvar och m står för moral. Moralen är allra viktigast men samtidigt svårast. Om vi inte får rätsida på moralen så spelar det ingen roll hur vi hanterar de andra frågorna. Det har ingen betydelse. Här-omdagen kunde vi höra att nordbankschefen fick 7 miljoner i fallskärm. Rättegången kostade 2 miljoner. Det är något att tänka på samtidigt som vi här diskuterar att t.ex. dra in på a-kassan. Det kan vi aldrig göra. Vi måste syna oss själva först.

Som sagt, läs artikeln på s. 27 i gårdagens Expressen, "Hjälp dem att återvända!". Det är, hör och häpna, en folktopart som har skrivit detta. Det är en helt otrolig artikel. Jag skulle vilja att ledamöterna läste den innan vi skall fatta beslut, men det är för sent nu.

Anf. 31 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! I måndags besökte jag Invandrarcentrum i Gävle. Jag träffade några personer som kommer från Bosnien. De hade fått permanenta uppehållstillstånd i Sverige. Dessa personer talade redan bra svenska. Några av dem praktiserade redan på svenska företag.

En av männen kom från Gorazde. Det var ett par månader sedan han senast hade kontakt med sina föräldrar och systrar. I måndags visste han ingenting om dem. Vi kan naturligtvis bara föreställa oss vilka tankar som rörde sig i mannens huvud. Han kom fram till mig med tårar i ögonen. Han tackade mig personligen, han tackade den svenska regeringen och han tackade det svenska folket för att han hade fått skydd i Sverige.

Jag hade ingenting att säga denna man. Jag kunde just då inte säga något.

Jag fick också tårar i ögonen. Det enda jag kunde göra var att ge honom en klapp på kinden. Jag kände då att jag var representant för det goda i Sverige.

Just nu byggs ett kontaktnät upp runt om i Sverige med människor som vill bidra till att de flyktingar som får uppehållstillstånd i Sverige på ett snabbt och bra sätt skall komma in i det svenska samhället och få göra rätt för sig.

Vi tycks i denna kammare leva i två helt skilda världar. Vi har fått höra en uppvisning av de mest absurda argument och beskrivningar av vad svensk flyktingpolitik är och vad den kan åstadkomma. Flyktingpolitiken handlar bara om kostnader. Den handlar bara om brott. Den handlar bara om smuggling. Den handlar om att regeringen bryter mot svensk grundlag. Den åstadkommer räntefluktuationer på marknaden.

Det finns inget negativt argument som inte används av vissa personer i denna kammare för att smutska det som är gott i Sverige. Jag är glad och stolt över det betänkande som socialförsäkringsutskottet har lagt fram. Alla partier utom ett är totalt eniga – så när som på en enda liten punkt – om den svenska invandrar- och flyktingpolitiken för det kommande budgetåret.

Vi har i dag i denna kammare fått höra från ett håll att allting är fel med svensk flykting- och invandrapolitik. Ute på stan, i uttalanden i tidningar osv., kan man från samma håll få höra att alla partier i Sverige och regeringen har anpassat sig till Ny demokrati. Hur kan det gå ihop? Ny demokratias ordförande har gett oss beskedet att deras kampanj utåt mot flyktingar har åstadkommit sådant obehag för partiet att den måste tonas ned inför valrörelsen. Det bådär gott. Det visar att den stora enighet som finns bland samtliga andra partier, medier och engagerade människor nu bär frukt. Det är uppenbarligen en del i detta parti som ännu inte har förstått de nya tongångarna. De går på, precis som de har gjort under de gångna tre åren i denna kammare. De har ännu inte förstått de nya signalerna.

Anf. 32 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag vill gå upp i talarstolen för att kunna se invandrarministern i ögonen i stället för i nacken när jag upprepar vissa av mina frågor.

Kultur- och invandrarministern var inte här när jag läste upp ett brev från en invandrare som har bott här i 20 år och denna persons syn på problemen med invandrare, flyktingar och brottslighet. Jag kommer att återkomma vid en frågestund för att få svar på dessa frågor.

Jag håller med kulturministern om att vi lever i två världar. Brevet jag läste upp är från en värld som jag kallar för verkligheten. Brevet är från en invandrare som har upplevt vår flykting- och invandrapolitik och som är kritisk mot den.

Sedan tycker jag mig spåra en föraktfull ton hos kulturministern när det gäller vissa saker, t.ex. det brev som jag läste upp. Det var en fnysning åt vad en invandrare själv har gett uttryck för.

Kulturministern hänvisade till ett besök i Gävle. Men kulturministern redovisade inte den uppfattning som framkom hos elever i den första årskullen på gymnasiet i Gävle när de besvarade ett antal frågor. 55 % tror att utläningarna kommer till Sverige för att utnyttja våra sociala förmåner. 70 % tycker att de som begår brott skall utvisas. 47 % anser att fler invandrare

inte skall släppas in. 80 % anser att först skall landets egna befolkning ha arbete. Detta var de skolelevers uppfattning i dessa frågor som Birgit Friggebo besökte i Gävle. De är framtida väljare. Jag tror att vi som representanter för Sveriges folk skall ha detta i bakhuvudet. Om vi inte lyssnar på dessa röster från framför allt ungdomarna, kommer vi att skapa ett mer främlingsfientligt samhälle än det som finns i dag. Det ansvaret har vi som representerar Sveriges folk.

Anf. 33 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Kulturministern! Jag skulle gärna vilja ha svar på en enkel fråga: Är kulturministern medveten om att hon har begått ett grundlagsbrott? Jag skulle gärna vilja ha ett svar. Hon har faktiskt begått ett brott. Det är i sig fruktansvärt.

Har kulturministern läst gårdagens artikel i Expressen som Basu Alam, representant för Folkpartiet och byrådirektör på Statens invandrarverk, har skrivit? Vi i Ny demokrati ställer till hundra procent upp bakom den artikeln.

Anf. 34 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag har en fråga till kulturministern: Anser kulturministern att Sveriges invandrar- och flyktingpolitik har en bred förankring i det svenska samhället?

Kulturministern har besökt Invandrarcentrum i Gävle. Där har man gjort en utredning om åsikterna hos eleverna i första årskursen i gymnasiet. 70 % av eleverna sade att invandrare skall utvisas när de begår brott. Kulturministern har nu sett till att fyra bosnier och en somalier dömda för brott i Sverige skall få stanna tillfälligt eller permanent. Det har regeringen bestämt i ett praxisbeslut.

De tre som får tillfälliga uppehållstillstånd har följande bakgrund. En är dömd till två års fängelse för grov misshandel.

Den andre är vid tre tillfällen dömd till dagsböter och har suttit en månad i fängelse. Brotsrubriceringarna lyder: misshandel, hot mot tjänsteman, snatteri och rattfylleri.

Den tredje är dömd för två snatterier och misstänkt för ytterligare några snatterier.

Anf. 35 CLAUD ZAAR (nyd):

Herr talman! Kulturministern! Jag vill ställa en fråga när det gäller kostnaderna: Anser kulturministern att svensk flyktingpolitik inte påverkar svensk ekonomi?

Anf. 36 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Låt mig först betona att jag inte har några som helst "barn" med Ny demokrati. Min uppfattning om den svenska asylpolitiken kom till långt innan det partiet ens var påtänkt. I vissa frågor har detta parti inställningar och uppfattningar som ligger miltals ifrån det som jag står för.

Statsrådet sade att utskottet var totalt enigt, så när som på ett parti. Det är sakligt korrekt. Jag vågar med bestämdhet hävda att enigheten om den

förda asylpolitiken inte är lika total utanför detta hus. Jag bryr mig inte om att bolla med siffror från den eller den undersökningen, men mitt sammantagna intryck är att den asylpolitik som i dag förs inte är förankrad hos en majoritet av det svenska folket.

Sedan talade statsrådet om att ett antal bosnier hade fått praktikplatser i Sverige. Det är i och för sig mycket trevligt för dem. Men jag känner många svenskar som har blivit arbetslösa och som under den tid då de stämplat icke kan erhålla någon praktikplats. Det hade varit något klädsamt om också dessa arbetslösa kunde erhålla den möjligheten.

Vi har nu det högsta antalet arbetslösa någonsin och en dålig ekonomi, främst beroende på tidigare regeringars försyndelser. Det är då förvånansvärt att vi har en asylpolitik som skiljer sig vida från den som i dag bedrivs ute i Europa. Min fråga till statsrådet är: Av vilka skäl anser vi i Sverige oss i nuvarande läge ha råd att driva en asylpolitik som saknar motsvarighet i varje annat land i Europa?

Anf. 37 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Vi har många problem i Sverige, stora ekonomiska problem. Det ställer stora krav på oss i regeringen och på Sveriges riksdag. Vi måste fatta många svåra beslut. Det är klart att det vore bra om de partier som nu åstadkommer turbulens när det gäller den ekonomiska politiken och aldrig kan bestämma sig för vilken fot de skall stå på – de hoppar från tuva till tuva, från ena dagen till den andra – kunde ta och strama upp sig litet grand, så att osäkerheten på marknaden blev mindre. Då kunde man arbeta vidare på den grund som är lagd för en bättre ekonomisk utveckling.

Det finns också problem inom flyktingpolitiken och invandrapolitiken. Här har det lagts fram en rad förslag under de gångna åren för att man skall kunna komma till rätta med dessa problem. Det handlar om smuggling, om utvisning på grund av brott, om dyra kostnader för förläggningar och en rad andra saker. Detta har konstruktivt diskuterats i denna kammare. Förslagen har konstruktivt bearbetats i utskotten. Och man har sedan fattat beslut. Samtliga partier har deltagit för att åstadkomma förbättringar. Det är en sak.

En annan sak är att ständigt och konsekvent i varje debatt misstänkliggöra flyktingarna, de asylsökande som kommer hit och deras motiv, att misstänkliggöra tjänstemän och andra inom myndigheterna som handlägger denna politik och att misstänkliggöra politiker som fattar beslut om flyktingpolitiken.

Det är riktigt att det finns olika uppfattningar i det svenska samhället om invandrar- och flyktingpolitiken. Men det är också riktigt att det finns väldigt mycket mytbildning kring vad den svenska flyktingpolitiken egentligen innebär. Det finns en del människor i denna riksdag som har ansvar och som deltar i och underblåser denna mytbildning. De försöker aldrig ta reda på hur det är i verkligheten för att kunna tala om hur sanningen egentligen är. Jag har inte hört ett ord i dag från dem som är mycket kritiska när det gäller alla de människor som under senare år har kommit till Sverige och nu får skydd. Jag har inte heller hört någonting om vad detta betyder för dessa människor. Det finns också många svenskar och gamla invandrare som deltar i arbetet

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

för att göra det bästa av den här situationen och som stöder dem som kommer hit.

Jag har nu fått en del frågor. Jag har fått dem många gånger tidigare. Det har förts otaliga debatter i denna kammare under de gångna åren då dessa frågor har besvarats. Men de återkommer ändå gång på gång. Den allvarligaste kritiken som här har förts fram är att regeringen skulle ha begått grundlagsbrott. Detta granskas för närvarande i konstitutionsutskottet. Jag är alldeles övertygad om att konstitutionsutskottet på denna punkt kommer att säga att regeringen har följt Svea rikes lagar. Det är självklart att det skall gå till på det sättet.

När det gäller flyktingpolitiken finns det en del som har krav på att den skall följa uppgjorda planer, att den skall vara konsekvent och att den inte skall vara ryckig. Det är naturligtvis vällovliga önskingar för att man skall få en bra politik. Men vad man egentligen är ute efter är att man vill ha allt eller intet. Först då blir naturligtvis flyktingpolitiken begriplig. "Stäng alla gränser, släng ut alla människor!" Det är väldigt begripligt. "Öppna alla gränser. Låt alla komma hit, och låt alla stanna!" Det är också väldigt begripligt.

Vi har en biståndspolitik i Sverige som innebär att vi ger pengar till andra länder för att de skall utvecklas. Vi når mycket få människor med den biståndspolitik. Men jag har aldrig hört någon säga att vi skall sluta att ge pengar, därför att vi bara når några få, därför att vi inte kan hjälpa alla. Det förhåller sig på samma sätt med flyktingpolitiken. Det faktum att vi inte kan hjälpa alla innebär inte att vi skall avstå från att hjälpa dem som vi kan hjälpa. Vi gör så gott vi kan.

Herr talman! Jag tycker att riksdagens ledamöter, när de under sommaren och så småningom under den gryende hösten skall gå ut i en valrörelse, har en förpliktelse att ta upp debatter och diskussioner om invandrar- och flyktingpolitiken. Men låt den debatten bygga på kunskap om hur det faktiskt förhåller sig. Vi från regeringen har försökt att bidra till denna kunskap genom att skicka ut en broschyr till alla hushåll. I denna broschyr pläderas det inte för en viss flyktingpolitik, utan man försöker redovisa en del grundfakta. Även detta kritiserar av dem som är kritiska mot flyktingpolitiken. Man vill naturligtvis inte att grundfakta om hur det fungerar skall nå ut till människor.

Anf. 38 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Visst har denna regering sett till att öka exempelvis antalet utvisningar av utländska medborgare som begått brott. 1990 var antalet utländska brottslingar 31 000. Av dessa utvisades 300–400. I dag utvisas ca 700 av dessa drygt 30 000 brottslingar. Så visst har man ökat antalet utvisningar bland dem som begår brott i Sverige.

Men som jag tidigare redogjorde för och som min kollega Arne Jansson redogjorde för i detalj, har denna regering i dag angett signalen för hur många brott man kan begå utan att riskera några så drastiska åtgärder som att bli utvisad. Detta ger fel signaler.

Slutligen talade Birgit Friggebo om skydd i Sverige. Vari låg det humana i att plötsligt bevilja 40 000 bosnier uppehållstillstånd medan man samtidigt börjar jaga dem som har skydd i Sverige. Det är människor som har levt och

fungerat här i 3–7 år. Dem visar man ut. Är det att ge dem skydd i Sverige, Birgit Friggebo?

Svensk flyktingpolitik är kaos. Sveriges invandrapolitik är som ett bingolotto, vilket en representant som har bott här i 20 år har skrivit.

Statsrådet Friggebo! Detta skall vi debattera vid en frågestund. Jag skall då redogöra för hela brevets innehåll. Då vill jag ha svar på dessa frågor. Vi skall inte uppehålla oss vid dessa i dag.

Visst, vi skall hålla oss till sakfrågor i valrörelsen. De främsta kunskaper jag kan få är från dem som är invandrare, som har bra positioner här i landet och som anlitas av ett antal myndigheter i Sverige på grund av sina språkkunskaper och kulturella kunskaper. Jag kommer att föra ut deras budskap, för jag litar på att de är seriösa. Men det kommer då att bli svidande kritik även från dem som själva är drabbade av denna flykting- och invandrapolitik.

Anf. 39 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag ställde två frågor till statsrådet, men jag fick inte svar på en enda. Det är väl brukligt i dessa sammanhang. Men jag vill återupprepa en fråga som är ganska lätt att besvara: Anser kulturministern att Sveriges invandrar- och flyktingpolitik har en bred förankring i det svenska samhället?

I sitt anförande anklagade statsrådet plötsligt andra partier för att ha orsakat turbulens i den ekonomiska politiken. Vad gör då statsrådet, som plötsligt beviljar kollektiva uppehållstillstånd för 40 000 individer? Det är 1,7 miljarder kronor hit och en halv miljard dit. Är inte det att orsaka plötsligt ekonomiskt kaos?

Anf. 40 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag vill också upprepa min fråga. Antingen hör inte vår kulturminister eller också vill hon inte eller kan hon inte höra. Min fråga var: Anser kulturministern att nuvarande flyktingpolitik inte påverkar svensk ekonomi? I detta sammanhang nämnde jag att räntan i Danmark, där man för en annan flyktingpolitik, i dag ligger 1,7 % lägre än vår. Ändå har de en arbetslöshetssituation som är liknande vår.

Eftersom vi nydemokrater anklagas för att inte vara sakliga vill jag för invandrarministern kort återge en intervju med kosovoalbaner vid flyktingmottagningen i Ystad den 27 maj 1992:

- Varför kom ni till Sverige?
- Vi ville visserligen komma till ett land som ligger närmare, eftersom det är en lång och besvärlig resa hit. Men vi känner oss säkrare i Sverige.
- Vem har upplyst er om att Sverige tar emot flyktingar?
- Jugoslaviska televisionen.
- Har någon svensk ambassad eller liknande gjort något?
- Nej, men vi ser för det mesta på albansk TV.
- Vad arbetade ni med?
- Vi har samtliga varit studerande vid universitetet.
- Hur bodde ni?
- Vi bodde alla i lägenheter som vi hyrde.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

- Hur kom ni hit?
- Vi åkte alla tåg till Belgrad, dit vi tog oss på olika sätt. Dessutom har vi det gemensamt att vi alla lånat pengar av vänner och släktingar.

I slutet av intervjun frågade vi vilka förväntningar de hade. Då kom det fram att det inte hade något med religionen att göra att de kom hit, utan att det var av ekonomiska skäl.

Anf. 41 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Statsrådet talade här om att någon eller några i form av populism hoppade från tuva till tuva. Om jag bad landets ledande politiska ledarskribenter att tala om vilket parti som mest har hoppat från tuva till tuva, så förbjuder mig min enkla men goda uppfostran att nämna namnet på det partiet.

Statsrådet talade också om mytbildning. Är det någon som har bidragit till mytbildning avseende en stor grupp invandrare så är det fru statsrådet. Beskyll inte andra för mytbildning!

Herr talman! Jag förstår mycket väl att det är svårt för statsrådet att med den korta tid hon har till sitt förfogande besvara samtliga frågor från fyra ledamöter. Icke heller mina frågor blev besvarade, vilket jag accepterar. Men jag vill ändå upprepa en fråga: Vad är det för naturlag som säger att Sverige mot bakgrund av dagens extremt dåliga ekonomiska situation och det stora antalet arbetslösa skall bedriva en asylpolitik som vida skiljer sig från samtliga andra länders ute i Europa? Jag begär bara, fru statsrådet, att få ett klart svar på denna fråga.

Anf. 42 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Kulturministern besvarade inte heller mina frågor, utan hon hänvisade till att konstitutionsutskottet skall uttyda ifall regeringen har begått ett grundlagsbrott. Jag skall åter läsa upp vad som står i 9 kap. 10 § regeringsformen: Regeringen får icke utan riksdagens bemyndigande taga upp lån eller i övrigt ikläda staten ekonomisk förpliktelse.

För min egen del står det klart och tydligt att Sveriges riksdag har begått grundlagsbrott.

Jag ställde också en annan fråga, ifall kulturministern hade läst gårdagens artikel av Basu Alam, folkpartist och byrådirektör vid Statens invandrarverk. Han vill att man skall hjälpa flyktingarna att återvända. Om hon inte har läst artikeln, så skall jag se till att hon läser den, för att få veta om hon ställer upp på vad han säger i artikeln.

Anf. 43 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Jag skall försöka att snabbt svara på några av frågorna. Regeringen fattade i förra veckan beslut om några personer som kom från länder där det pågår krig. Frågan från våra myndigheter var hur dessa personer skulle behandlas, eftersom de hade begått brott. Den fråga regeringen hade att ta ställning till var om det över huvud taget var möjligt att sända tillbaka dessa personer till sina länder. Vårt svar blev: Vi kan i dag inte skicka tillbaka människor till Bosnien för att där bli kanonmat. Dessutom är det rent praktiskt svårt att skicka tillbaka dessa människor. Det vore inhumant.

Dessa personer fick då tillfälliga uppehållstillstånd i vårt land. De finns här och kan under inga omständigheter utvisas. Det betyder inte att de fått något löfte om att permanent få stanna här i Sverige.

Claus Zaar frågade om svensk ekonomi påverkas av svensk flyktingpolitik. Självklart påverkar alla utgifter och inkomster svensk ekonomi. Frågan är bara vilken värdering man gör av vilka kostnader och intäkter som vi skall ha i den statliga budgeten. Riksdagen skall strax fatta beslut i bred förankring om att ta på oss de omedelbara utgifterna för flyktingpolitiken just nu. Gör man en sammantagen kalkyl av invandringens effekter på svensk ekonomi, skall man finna att de under årens lopp har varit positiva. Det kommer dessutom nya utredningar via Invandrar- och flyktingkommittén, som just har fått i uppdrag att studera dessa saker. Men det intressanta är vilken värdering man har av att man kan hjälpa till och ge skydd åt de människor som massakreras och slaktas, numera t.o.m. i vårt närområde i Europa.

Claus Zaar läste upp en tidningsartikel om personer som kom från Kosovo 1992. Jag vill bara hänvisa till den utfrågning som utskottet har haft beträffande situationen i Kosovo. Utfrågningen finns återgiven i en bilaga till detta betänkande. Jag rekommenderar den till läsning.

Sten Andersson i Malmö frågade om vi skall bedriva en asylpolitik samtidigt som andra länder i Europa bedriver en annan asylpolitik. Sveriges asylpolitik bestämmer Sveriges riksdag ensam om. Som jag har sagt tidigare har den en bred förankring. När vi närmar oss Europa, måste vi försöka åstadkomma en samordning av flyktingpolitik och invandrapolitik. Kan vi åstadkomma ett sådant internationellt samarbete, är jag övertygad om att den totala effekten i Europa blir en mer generös flyktingpolitik.

Jag vet inte om jag skall svara på John Bouvins frågor. Han är så – ja, man får kanske inte säga sådant i Sveriges riksdag. De fullmakter som regeringen har skaffat sig beträffande upptagande av lån ger regeringen möjlighet att fatta beslut. När det gäller iklädandet av ekonomiska förpliktelser är det regelverken för de olika politikområdena som styr det ekonomiska utfallet. Bedömningen av det ekonomiska utfallet redovisas varje år i budgeten. Senast i måndags lade regeringen fram en prognos om vad utfallet skulle bli, om man följer våra grundläggande lagar och regelverk. Det är nästan litet genant att behöva stå här och undervisa en man, som är ledamot av Sveriges riksdag, om de grundläggande reglerna för hur vårt samhälle fungerar. Det finns inte något argument som man undviker att använda i denna debatt för att misskreditera, svärta ner och sprida myter och osanningar samt för att visa sitt förakt mot att vi visar generositet i detta land. Vi försöker göra så gott vi kan. Vi försöker hjälpa så många människor som vi över huvud taget kan.

Anf. 44 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill bara göra en rättelse av Vänsterpartiets yrkande. Vårt yrkande gällde mom. 3, asylrätt vid våldtäkt, och inte mom. 5, krigsvägrare.

Anf. 45 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag tackar för erkännandet att den svenska flyktingpolitiken verkligen påverkar Sveriges ekonomi. Vi vet i dag hur dålig den ekonomin

är. Det finns då också behov av att förändra den i det kaos som har uppstått. Det sker en osund verksamhet i skydd av både biståndet och flyktingpolitiken. Det förekommer mutor och svarta pengar i mycket stor omfattning. Jag vill fråga invandrarministern hur det är med de positiva delarna. Hur stor del av de taxerade inkomsterna kommer från våra invandrare? Det vore intressant att få veta det.

Anf. 46 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag har respekt för att ett statsråd på grund av tidsbrist kanske inte kan delta i en debatt i riksdagen som rör hennes fögderi. Ett faktum är att statsrådet har suttit här under hela debatten och lyssnat. Men hon går inte upp förrän klockan är en minut i tolv. Det innebär att debatten blir något förryckt. Det hade varit bättre om hon hade deltagit tidigare.

Jag är, fru statsråd, väl medveten om att Sverige åtminstone hittills har bestämt sin egen politik. Har vi samma utveckling av ekonomin som tidigare regeringar är skuld till, lär vi inte vara ensamma alltför länge framöver.

Min fråga löd: Vilken naturlag säger att Sverige av alla länder i Europa skall bedriva en asylpolitik, som gör att Sverige totalt skiljer sig både från våra grannar och från de länder som befinner sig längre från oss men i samma världsdel? För mig men framför allt – och det är det viktigaste – för massor med människor utanför detta hus i hela vårt land vore det angeläget med ett svar på den frågan. Varifrån får vi dessa resurser, när vi i dag, fullt berättigat, på grund av en dålig ekonomi tvingas acceptera stora nedskärningar på område efter område?

Anf. 47 JOHN BOUVIN (nyd):

Herr talman! Som svar på kulturministerns påstående vill jag säga att jag är väldigt glad över att jag inte begriper detta system, som medför att vi lånar 1 miljard kronor per dygn. Jag vill för tredje gången fråga kulturministern – men jag väntar mig inte något svar – om hon har läst artikeln i Expressen, som förklarar hur en invandrare ser på saken. Den är faktiskt väldigt bra, och Ny demokrati instämmer till hundra procent.

Är invandrarministern på det klara med att den verksamhet som Sveriges regering bedriver inte stämmer överens med vad svenska folket tycker och tänker? Demokratin kan vi lägga på sophögen.

Anf. 48 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Med risk för att bli tjatig måste jag upprepa min fråga till kulturministern för tredje gången. Med tanke på alla opinionsmätningar, som statsrådet uppenbarligen inte bryr sig om, frågar jag: Anser kulturministern att Sveriges invandrar- och flyktingpolitik har en bred förankring i det svenska samhället?

Anf. 49 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Besluten om invandrar- och flyktingpolitiken i detta land fattas av Sveriges riksdag. Vi skall nu gå till beslut. Det föreligger ett betänkande, som är enhälligt utom på en enda punkt, där Ny demokrati skiljer ut sig. Alla andra partier är eniga.

Svenska folket har valt sina representanter till denna riksdag. Det betyder att representanterna för det svenska folket är djupt eniga om flyktingpolitiken. Därmed finns det en bred förankring.

Det utesluter inte att det finns många olika uppfattningar i många olika frågor när det gäller flyktingpolitiken. Låt mig bara ta en. Vi hade en mycket stor attitydundersökning förra hösten. En majoritet av det svenska folket tyckte att vi skulle ha en restriktivare invandringspolitik. Sedan frågade man på olika punkter var förändringar skulle åstadkommas.

En fråga var om folk tyckte att vi skulle bli generösare med att ta emot fattiga människor, människor som kommer från fattiga länder. Det var en *betydande* majoritet som tyckte det. När det gäller den uppfattningen finns det ingen förankring här i Sveriges riksdag, därför att det inte utgör skäl för att få komma till Sverige, söka asyl och få uppehållstillstånd här över huvud taget. Men samtidigt visar det att det finns en mänsklig uppfattning hos många människor i Sverige – dvs. man vill vara med och hjälpa till när det gäller de människor som man tycker synd om. I detta fall handlade det om fattiga människor, inte om människor som var förföljda på grund av krig, diktatur osv.

Vi får väldigt många olika signaler när det gäller flyktingpolitiken. Om jag skall sammanfatta dem är det så att man inte är särskilt intresserad av dem som ännu inte har kommit hit. När det kommer ganska många hit blir man orolig och undrar: Är det inte för många? Kostar det inte för mycket?

Men om man tittar på de människor som redan är här, som redan har kommit hit, finner man att väldigt många säger: Jag tycker så hemskt synd om dem, om de skall behöva återvända hem. Kan de inte få stanna? Kan inte just de som jag känner få stanna här, för jag tycker personligen att det är synd om dem?

Det är klart att det inte går att bygga upp en skyddspolitik och en flyktingpolitik på sådana signaler. Men det finns alltså en signal om ett mänskligt beteende här i Sverige, om en humanitet – vi skall försöka hjälpa människor som har det svårt. Då är det en uppgift för oss som politiker att försöka omforma detta i regler och bestämmelser som objektivt kan hanteras av våra myndigheter – och de finns där och tillämpas. I grunden handlar det om att ge människor som flyr från förföljelse, tortyr och krig möjlighet att göra det och om att människor som av olika humanitära skäl inte kan återvända hem också slipper göra det.

Jag är fullt medveten om att det inte är lätt att föra diskussioner om flyktingpolitiken, därför att man också måste ha en ganska omfattande kunskap om de länder som de asylsökande kommer från. Det är naturligtvis inte många förunnat att hinna läsa alla rapporter från Amnesty, från Utrikesdepartementet, från FN:s flyktingkommissarie o.d., utan det blir ofta fråga om ett förtroende för de människor – politiker och myndighetspersoner – som fattar beslut. Här återstår mycket när det gäller att skapa ett förtroende för att vi på rättvisaste möjliga sätt ger de människor skydd som behöver det.

Jag har upplevt att riksdagens partier är besjälade av att vi för en sådan politik här i Sverige. Det finns i denna kammare, tyvärr, undantag som använder varje argument och varje möjlighet till att smutska politiken,

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

smutskasta invandrarna och smutskasta flyktingarna samt till att så oro och främlingsfientlighet bland oss.

Anf. 50 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Vi hade ju en genomgång av våra ståndpunkter här mellan kl. 9 och kl. 12. Sedan kom en ny debatt i gång, och det är väl inget fel i det. Jag tycker bara att invandrarministerns förlängning av debatten har inneburit att Claus Zaar och John Bouvin har fått alldeles för stor uppmärksamhet. Jag tror inte att någon här i kammaren tycker att det är särskilt bra. Jag hoppas således att vi nu kan avsluta den här debatten.

Anf. 51 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag blev litet förvånad över kulturministerns sista utsaga, nämligen att vi smutskastar invandrarna, flyktingarna och flyktingpolitiken. Det är helt fel. Då har kulturministern inte förstått vad vi kritiserar.

Vi kritiserar invandringspolitiken. Vi tycker att det är den som är fel. Vi smutskastar definitivt inte invandrare och flyktingar, som statsrådet här talade om.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 3 (asylrätt vid våldtäkt)

1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

275 för utskottet

10 för men.

1 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 28 fp, 25 c, 20 kds, 21 nyd, 1 -

För men.: 8 v, 2 -

Avstod: 1 kds

Frånvarande: 26 s, 12 m, 5 fp, 6 c, 5 kds, 2 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 6 (Kosovo)

1. utskottet
2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

277 för utskottet

10 för men.

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 21 nyd, 2 -

För men.: 1 fp, 8 v, 1 -

Frånvarande: 26 s, 12 m, 5 fp, 6 c, 4 kds, 2 nyd, 6 v, 1 -

Prot. 1993/94:97

27 april 1994

*Invandrar- och
flyktingpolitiken*

Mom. 11 (gömda flyktingar och flyktingbarnens situation)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

275 för utskottet

10 för men.

2 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 28 fp, 25 c, 20 kds, 21 nyd, 1 -

För men.: 8 v, 2 -

Avstod: 2 kds

Frånvarande: 26 s, 12 m, 5 fp, 6 c, 4 kds, 2 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 14 (inriktning av den framtida flykting- och invandringspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

Votering:

264 för utskottet

21 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 67 m, 27 fp, 25 c, 22 kds, 8 v, 3 -

För res. 1: 21 nyd

Frånvarande: 26 s, 13 m, 6 fp, 6 c, 4 kds, 2 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 37 (medelsanvisning till kommunersättningen)

1. utskottet

2. res. 7 (s)

3. res. 8 (nyd)

Förberedande votering:

117 för res. 7

21 för res. 8

148 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Huvudvotering:

153 för utskottet

112 för res. 7

20 avstod

64 frånvarande

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*En ombildning av
arbetsgivar-
organisationen för
det statliga
området*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 68 m, 28 fp, 25 c, 22 kds, 8 v, 2 -

För res. 7: 111 s, 1 -

Avstod: 20 nyd

Frånvarande: 27 s, 12 m, 5 fp, 6 c, 4 kds, 3 nyd, 6 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att konstitutionsutskottets betänkande KU19, finansutskottets betänkanden FiU11, FiU13, FiU14, FiU15, FiU16 och FiU17 samt skatteutskottets betänkande SkU27 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

6 § En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1993/94:KU19 En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området (prop. 1993/94:77).

Anf. 52 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! På förslag av ett enhälligt arbetsmarknadsutskott godkände riksdagen förra året att Statens arbetsgivarverk skulle ombildas till en uppdragsmyndighet. Syftet med denna förändring var att skapa en från regeringen mer fristående arbetsgivarorganisation. Regeringen återkom i höstas med förslag till de lagändringar som erfordras.

Vid utskottsbehandlingen har vi socialdemokrater blivit överens med majoriteten så när som på en punkt. Vi föreslog i vår utskottsgruppsmotion, och vi fick stöd för detta i arbetsmarknadsutskottets yttrande, att regeringen skulle utse ledamöterna i styrelsen för den nya arbetsgivarorganisationen. Vi menade att regeringen och utskottsmajoriteten inte tillräckligt hade beaktat de invändningar i frågan som Lagrådet framförde mot bakgrund av 1 kap. 6 § regeringsformen om att regeringen styr riket.

Vi menar att den modifiering av det tidigare förslaget till organisation som skett efter lagrådsremissen endast är av formell karaktär. Regeringen måste ges ett starkare inflytande över arbetsgivarorganisationen än vad förslaget innebär för att regeringsformens krav i nämnda del skall anses uppfylla.

Jag beklagar att det inte nåddes enighet om detta i utskottet. Det såg så ut ett tag. Därför avlämnade vi socialdemokrater en reservation, som jag vill yrka bifall till.

Utöver detta vill jag bara fästa kammarens uppmärksamhet på att propo-

sitionen i övrigt hade stora brister. Som framgår av betänkandet hade finansutskottet mycket betydande invändningar i sitt första yttrande. Utskottet ansåg att riksdagens ställningstagande förra våren inte till alla delar var tillfyllest och innehöll ett antal oklara frågor. Först sedan Finansdepartementet svarat på de oklara frågorna i en promemoria tillstyrkte finansutskottet i ett andra yttrande förslaget att slopa stadgandet i regeringsformen, att finansutskottet skall godkänna avtal i fråga om anställningsvillkor för statens arbetstagare.

Herr talman! Bristerna i propositionen har skapat en del oklarheter och lett till att riksdagen först nu, över fyra månader senare, är beredd att fatta beslut i frågan.

Anf. 53 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Jag kan börja med att instämma i den kritik som Ingvar Johnsson hade mot propositionen och behandlingen av ärendet. Det är inte första gången frågan om statens roll som arbetsgivare diskuteras. Vi hade flera gånger i arbetsmarknadsutskottet förut när jag satt i det utskottet uppe frågan hur staten skall hantera personalpolitiken osv. Vi förde då fram att staten bör vara ledande i personalpolitiska frågor.

Staten släpper nu sin kontroll och möjligheten att vara ledande när det gäller lönebildningen. För mig verkar det konstigt. Här går man in i en organisation som SAF, som jag inte ser som en företagsorganisation. Den har också en politisk roll – något som staten borde hålla sig ifrån, men den borde ändå ha kontroll över sina egna företag. Nu släpper man den totalt ifrån sig.

Jag kan faktiskt inte förstå detta. Att Samhall har hamnat under SAF är för mig helt obegripligt. Jag tycker att det är ett konstigt sätt att agera.

I andra sammanhang säger den borgerliga regeringen att konkurrens är bra och monopol är fel. Det får man höra i alla andra sammanhang utom när det gäller kontrollen över lönebildningen och de statliga företagen. Då skall de statliga företagen in i den största arbetsgivarorganisation som vi har på arbetsmarknaden. Det går inte ihop, om det nu inte är andra mål och medel man är ute efter. Det är svårt att säga vad syftet är, för det går faktiskt inte att utläsa vare sig i betänkandet eller i propositionen.

Herr talman! Bengt Hurtig har i konstitutionsutskottet lämnat en meningsyttring med anledning av förslaget i två moment, nämligen mom. 1 och 6. Jag yrkar härmed bifall till meningsyttringen.

Anf. 54 OLA KARLSSON (m):

Herr talman! Betänkandet handlar om ombildningen av arbetsgivarorganisationen på det statliga området och därtill kopplade grundlagsförändringar. Syftet med förändringen, liksom med de tidigare förändringarna inom det statliga arbetsgivarområdet, har varit att skapa en från regering och riksdag mer självständig arbetsgivarorganisation. Den skall kunna samverka på likartade villkor med andra arbetsgivarorganisationer. Den skall framför allt ta ett större ansvar för en lönebildning som främjar samhällsekonomisk balans och konkurrenskraft.

Lönebildningen på det statliga området skall inte vara en politisk fråga, som regleras i efterhand i riksdagens utskott efter det att avtal träffats som

kanske inte rymms i myndigheternas anslagsram. Det skall vara en fråga för myndigheterna att i samverkan se till att avtalen anpassas till fastställda anslagsramar eller finansieras genom effektiviseringar eller andra kostnadsreduceringar inom området.

Propositionen har därför inriktats på att skapa en organisationsform som både fyller konstitutionens krav på regeringens lednings- och styrfunktion och ändå är så pass fristående att löneavtalen anpassas till myndighetsanslagen utan att det leder till krav på uppräknade anslag.

Det här förslaget kommer inte att lösa alla de problem vi har. Det är ett steg på vägen. Det kommer även fortsättningsvis att ställas krav på den politiska nivån att inte lägga sig i lönefrågor.

I utskottet är det främst frågan om vem och hur styrelsen i det föreslagna arbetsgivarkollegiet skall utses som har vållat diskussion. Utskottets majoritet har uppfattningen att den lösning som föreslagits i propositionen ligger inom grundlagens ram och också bidrar till att skapa större självständighet för den nya myndigheten, arbetsgivarkollegiet.

Vi har konstaterat att modellen där regeringen utser ledamöterna i kollegiet innebär att stadgandena i 1 kap. 6 § regeringsformen om att regeringen styr riket respektive i 11 kap. 6 § första stycket om myndigheters lydnadsplikt är beaktade. Vi anser också att det skulle innebära en onödig begränsning i myndighetens oberoende ställning om också styrelsen skulle utses av regeringen.

Vi ser inga hinder för att alla statliga myndigheter skall kunna vara goda arbetsgivare med den föreslagna organisationen. Utskottet avstyrker därför de aktuella motionsyrkandena.

Herr talman! Med hänvisning till det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 55 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! I samband med förslaget från regeringen har det dykt upp en fråga om försäkringskassornas arbetsgivaransvar och om förslaget innebär en förändring på detta område.

Jag tycker att det är bra att utskottet konstaterar att förslaget inte innebär någon sådan förändring. Det som gäller nu kommer också att fortsätta att gälla.

Jag vill gärna citera från utskottets betänkande: "I lagen om allmän försäkring (1962:381) föreskrivs att anställnings- och arbetsvillkor för tjänstemän vid försäkringskassorna skall fastställas under medverkan av regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer. Med stöd av ställföreträdarlagen sker statens medverkan för närvarande genom Statens arbetsgivarverk eller myndighet som regeringen bestämmer. Genom en övergångsbestämmelse avses ställföreträdarlagen fortfarande gälla för försäkringskassområdet."

Jag vill med detta anförande göra konstaterandet att det är viktigt att detta står i betänkandet, så att man inte skall tro att förslaget i sig kommer att innebära någon förändring när det gäller arbetsgivaransvaret.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU11 Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område
(prop.1993/94:105 delvis).

*Fastighetsförvaltning och statlig
lokalförsörjning*

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 13 §.)

8 § Fastighetsförvaltning och statlig lokalförsörjning

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU13 Fastighetsförvaltning och statlig lokalförsörjning (prop.
1993/94:100 delvis).

Anf. 56 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det ärende som vi nu skall debattera och så småningom också avgöra handlar om fastighetsförvaltningen och den statliga lokalförsörjningen. Utskottet tar upp frågor som berör Statens fastighetsverk och Statens lokalförsörjningsverk, tillstyrker anslag, tillstyrker låneram och en del andra ting i sammanhanget.

I dessa sakfrågor är utskottet enigt. Vad vi är oeniga om är en fråga som kom upp under behandlingen av ärendet i utskottet. Vi kunde då konstatera att diskussionen vad gäller den gamla stridsfrågan om avvecklingen som sådan nu inte var aktuell att fortsätta. Det vi behövde diskutera var det sätt på vilket avvecklingen hade inletts och delvis också genomförts.

För den sakens skull skaffades in upplysningar genom det som på modern svenska kallas för en hearing. Det visade sig då, för att inte ta till överord, att frågan som sådan, dvs. Byggnadsstyrelsens omställning, var erbjärmligt illa skött.

Självfallet drog vi den slutsatsen att detta på något sätt måste följas upp. Vi kunde konstatera att en del av frågan hade en komplicerad juridisk karaktär. De delarna undersöks för närvarande av Justitiekanslern. Frågan är om delar eller stora delar skall lämnas över till åtal.

Den delen var självfallet inte föremål för diskussion i utskottet. Vi kunde bara konstatera att det var en del i den något röriga bild av avvecklingen som presenterades för oss.

Vad som däremot var intressant att försöka få ett grepp om var den roll som regeringen spelat och hur den politiska ledningen för verksamheten hade utövats. För att få ett bättre underlag i den delen försökte vi från socialdemokratiskt håll att få in kompletterande upplysningar via en begäran från utskottets sida.

Vi kunde då konstatera att det inte fanns stöd för den typen av förfrågan till regeringen. Det var med ett beklagande som vi kunde notera att vid en omröstning avvisades med ordförandens utslagsröst en propå om att man

skulle infordra en redogörelse för vad som egentligen departementet och departementsledningen hade gjort respektive inte gjort i denna omställningsprocess, som innehöll så mycket av märkligheter.

Nu står vi framme vid ett färdigjusterat betänkande. Vi kan då läsa följande i slutet av reservationen från företrädare för regeringspartierna. Det gäller alltså det förlopp som vi ville ha en begäran om upplysningar om. Där står: "Utskottet har på denna punkt begärt en komplettering av redovisningen vad gäller regeringens roll i avvecklingsprocessen." Det skriver man alltså i sin reservation.

Det skulle vara oerhört intressant att få höra regeringspartiernas företrädare förklara hur denna begäran har utformats. Utskottet har med ett majoritetsbeslut avvisat just denna begäran. Jag kan upplysa kammaren om att utskottsmajoriteten självfallet har denna typ av begäran i sin text. Men det spännande här är: Hur har minoriteten ett underlag för sin i reservationen framställda text, där man säger att utskottet har begärt in en sådan komplettering?

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att denna fråga i en eller annan mening dess värre – och jag vill understryka detta – kommer tillbaka till kammaren. I sak är ärendet oerhört illa skött.

Anf. 57 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Inför denna fullsatta kammare kommer jag att ta upp frågor som egentligen regeringen mer än någon annan skulle lyssna på! Men de sitter väl på Rosenbad vid lunchbordet med högtalarna påkopplade. Detta handlar om regeringsfrågor.

I går var regeringen här, och det diskuterades en kompletteringsproposition. Då kompletterade man de frågetecken som fanns förut med några frågetecken till. Det var i och för sig intressant.

Det vi skall tala om i dag är ett par saker som kommer att behandlas strax efter mitt anförande. Det handlar om konsekvenserna av regeringens agerande och Riksbankens handlande m.m. Det gäller konsekvensanalyser och annat som är viktigt.

Herr talman! Jag vill understryka att regeringen har en verkställande roll. Vi är lagstiftande och granskande i denna riksdag, men det är regeringen som skall verkställa. När den verkställer är det väldigt viktigt att den gör det på rätt sätt, och det sker inte alltid. Ibland är det så klandrigt att man tar sig för pannan. Vi har exempel på det just i dag på denna punkt. Man har tittat på Byggnadsstyrelsens omorganisation, privatisering eller vad man nu vill kalla det.

När man tittar i Riksrevisionsverkets rapport ser man sådana här grejer: avgörande brister i beslutsunderlag, omotiverade förändringar av attestordningar, utbetalning på så bristfällig information är anmärkningsvärd.

Så fortsätter det: anmärkningsvärd avsaknad av planer, bristfällig kontroll, maskiner och inventarier har slumpats bort till kompisar i nybildade bolag, relativt stora förmåner till bolagsbildarna, stora budgetöverskridanden, osv.

Sedan kommer ett verkligt understatement i Riksrevisionsverkets rekommendationer. Där står: "Problemen och misstagen är dock av sådan karaktär

att det nämnda förslaget till riktlinjer bara delvis undanröjer dem. Det kan därför finnas motiv, enligt RRVs bedömning, att regeringen också överväger möjligheterna att finna en handläggningsordning inom regeringskansliet och mellan regeringen och berörda myndigheter som bättre säkrar kvaliteten i processerna.”

Det kan man verkligen säga. Detta är otroligt!

Jag gjorde några noteringar från den diskussion vi hade i finansutskottet om detta. Jag kan läsa upp några rader. Jag skriver för mitt eget minnes skull. Det kan vara bra ibland, så att man kommer ihåg sådana här otroliga saker.

Privatiseringen eller bolagiseringen av kungliga Byggnadsstyrelsen var ett fullständigt fiasko. Man knöt till sig allt tänkbart folk, tog alla tänkbara erfarenheter och körde alltihop åt pepparn. Sedan hoppade det in några revisorer från Öhrlings och lyckades rädda alltihop. Att man lyckades med det hade alltså ingenting att göra med regeringens handhavande eller myndigheternas handhavande – det var så klantigt att det var ett fullständigt världsrekord i klantighet. Justitiekanslern är inkopplad, men det enda man inte är riktigt på det klara med är vilka som var skurkar eller hur många skurkar det var fråga om.

Hade det här ägt rum i ett annat land, exempelvis i Amerika, där man i flera månader kan hålla på att debattera Whitewater – för att inte tala om Watergate – skulle man gå på något alldeles otroligt i den här frågan.

Om det i Sverige fanns några levande journalister som sysslade med annat än att dricka kaffe och i stället höll på med undersökande journalistik, skulle också de ställa frågan: Vad hände egentligen i samband med omdaningen av Byggnadsstyrelsen?

Vad som har hänt är fullständigt fantastiskt!

Jag har förut frågat hur dum man får vara i politiken utan att bestraffas, och jag vet nu att dumhet icke är straffbart i den här hanteringen. Det är i alla fall märkligt att frågan om Byggnadsstyrelsens organisation också har paralleller på många andra ställen.

De ledamöter från finansutskottet som är här nu kommer i håg att Ny demokrati vid behandlingen av det här ärendet talade om en 20-procentig rationaliseringspotential, att vi sade att alla statliga verk borde rationaliseras med 20 %. Vi hade då sett hela det här klanteriet. En revisor hade berättat att det gick att plocka in 30 eller 40 %, och vi föreslog då en rationalisering på 20 %. Utskottet sade då: Nej, nej, absolut inte! Det går inte. Vi avstyrker. Så kan det gå till.

Herr talman! Jag vill påpeka följande: Det var väldigt nära att skattebetalarna i Sverige fick betala flera hundra miljoner kronor av ren klumpighet, klantighet och snudd på kriminalitet i den här handläggningen. Det här är givetvis en fråga som regeringen skall stå till svars för. Av den anledningen anslöt vi oss också till önskemålet att högsta regeringsinstans, i det här fallet finansministern, själv skall komma till riksdagen och redogöra för frågan. Det är ändå regeringen som har det verkställande ansvaret för det som sker i Sverige.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Fastighetsförvaltning och statlig
lokalförsörjning*

Anf. 58 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det här betänkandet är i huvudsak enigt, men på en punkt kom det under utskottsbehandlingen att bli en diskussion om ordval.

Vi ser inte alls olika på det som hände i samband med Byggnadsstyrelsens privatisering och bolagisering. Allt material som hittills föreligger tyder på att ett antal helt oacceptabla händelser inträffade. I beskrivningen av det olyckliga som då skedde har jag egentligen ingen annan åsikt än den som t.ex. Ian Wachtmeister har givit uttryck för.

Det som sedan har skett tycker jag ändå visar att systemet har fungerat ganska väl. Oegentligheterna – av allt att döma är det fråga om oegentligheter – har upptäckts, Riksrevisionsverket har beskrivit dem i en rapport, och frågan har överlämnats till justitiekanslern, som överväger huruvida den skall lämnas till åklagare och bli föremål för domstolsprövning. Den som var tillförordnad generaldirektör vid det här tillfället har inte längre den befattningen. På samma sätt som Ian Wachtmeister har lämnat sin befattning på grund av intern kritik, har den dåvarande tillförordnade generaldirektören lämnat befattningen. Kontrollsystemen har alltså fungerat.

Regeringen har också följt frågan mycket noga och gjort det som på regeringen ankommer. I de borgerliga partierna menar vi därför att det inte finns någon anledning att i betänkandetexten ens antyda att regeringen har något ansvar för det som har skett.

Vi är naturligtvis också mycket angelägna om att det ordentligt redovisas vad som har förevarit i denna fråga. Vi har ju också fått löfte om att en sådan redovisning kommer att lämnas, och jag är övertygad om att den kommer att vara skriftlig. Åsiktsskillnaderna oss emellan är alltså inte stora.

Jag är något tveksam om huruvida utskottsmajoriteten önskar att riksdagen skall ställa sig bakom de skrivningar man har gjort på den här punkten. I den mån det föreligger något yrkande om att riksdagen skall ställa sig bakom majoritetstexten, vill jag yrka bifall till den reservation som finns, så att riksdagen i så fall ställer sig bakom den text som finns angiven i reservationen.

Anf. 59 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det var en med hänsyn till ärendets karaktär ganska snygg och konsekvent reträtt som Lars Leijonborg här uppvisade. Jag skall inte pressa honom på motivet till detta, eftersom vi bägge är nästan pinsamt medvetna om att ärendet är otroligt illa skött.

Vad som förvånar mig är att de borgerliga ledamöterna i utskottet nu tar upp den begäran som man tidigare försökte mörklägga. I reservationen till betänkandet skriver man: "Utskottet har på denna punkt begärt en komplettering av redovisningen vad gäller regeringens roll i avvecklingsprocessen." Det var precis detta som vi socialdemokrater önskade att utskottet skulle gå in med en begäran om men som då avvisades.

Jag skall inte pressa Lars Leijonborg på motiven till detta. Jag bara hoppas att den öppna redovisning som Lars Leijonborg har talat om skall komma till stånd också kommer till stånd. Det är här nämligen inte bara fråga om en skillnad i ordvalet, utan denna fråga har en substans som gör att det finns anledning att titta litet närmare på den.

Om det råder någon oklarhet om vad jag vill yrka bifall till, skall jag be

att få göra det alldeles tydligt och klart: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Fastighetsförvaltning och statlig
lokalförsörjning*

Anf. 60 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Det framgår nu av Per Olof Håkanssons inlägg att det egentligen inte föreligger någon åsiktsskillnad oss emellan. Hade vi under utskottsbehandlingen ägnat denna fråga något längre tid, hade vår reservation förmodligen kunnat undvikas.

Både Per Olof Håkansson och jag – och också alla andra i utskottet, tror jag – är av den meningen att det som skedde i samband med avvecklingen av Byggnadsstyrelsens egenregiverksamhet var mycket olyckligt. Jag förmodar att den fortsatta processen kommer att visa att det som Riksrevisionsverket har fått fram är korrekt, och i så fall är detta naturligtvis en skandal, som har kostat statsverket åtskilliga miljoner. Detta är inte acceptabelt. Finansutskottet är enigt om att denna affär ordentligt måste redas ut och att de som är ansvariga också måste få bära sitt ansvar.

Jag menar att regeringens roll i detta har varit exakt den som regeringens roll skall vara. Regeringen har gjort det som på den ankommer och ingripit på det sätt den skall ingripa. Jag är övertygad om att det också kommer att framgå av den ytterligare redovisningen. Vi är alltså helt överens om att vi nu skall ta del av den redovisning som vi kommer att få från regeringen.

Anf. 61 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det är utmärkt att vi är överens om vad för material som vi kommer att få fram. Men det som Lars Leijonborg betecknar som en olycka var ju ändå den votering i finansutskottet då utskottet med hjälp av ordförandens utslagsröst avvisade en begäran om att få in dessa kompletterande upplysningar – upplysningar som vi nu uppenbarligen är ense om att vi skall få fram. Det kan inte tolkas på något annat sätt än att man i utskottet då gjorde ett försök att mörklägga och att man nu har upptäckt att detta mörklägningsförsök inte var hållbart.

Vi är uppenbarligen ändå helt ense om att det i vår kommer fram ett material, som vi självfallet får studera och dra slutsatser av.

Anf. 62 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Vår uppfattning är att vi, när vi nu här i landet har fått en sådan utomordentlig regering och en sådan utomordentlig finansminister, inte i onödan, när grund för detta helt saknas, skall antyda att den regeringen och den finansministern har ansvar för något som de inte har ansvaret för. Den antydan som utskottsmajoriteten ville lägga in i sitt yttrande reagerade vi emot, och det är det vi har markerat i vår reservation.

I övrigt är vi helt överens.

Anf. 63 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Jag förstår att det måste vara ett utslag av s.k. folkpartihumor, vilket är en mycket svårdefinierbar företeelse i det politiska Sverige, när herr Leijonborg jämför mig med den klantiga generaldirektören som vi blev av med så småningom.

Jag vill påminna herr Leijonborg om att jag lämnade min partiledarpost frivilligt och med mycket gott samvete. Jag brukar säga ibland att det kan vara bra att föregå med gott exempel. Jag tycker att det finns många här inne som skulle kunna lämna in eftersom de har varit med för länge.

I sakfrågan tycker jag att det viktiga är att Lars Leijonborgs partikamrat Wibble, finansministern, med sällskap på Rosenbad måste förstå, reagera och respektera den reaktion som kommer från riksdagen och finansutskottet. Man har förfarit på ett uppseendeväckande klandrigt sätt inom det verksamhetsområde som är regeringens ansvar.

Jag är rädd för att detta bara blir en krusning på ytan. Det spelar väl ingen roll. Slutet gott, allting gott. Vi förlorade inte ett par hundra miljoner. Tack vare att revisorerna var duktiga kunde det hållas ner. Men jag tycker att det är precis lika allvarligt i alla fall. Det är en stor och viktig principfråga – det är därför jag har ställt upp i den här debatten – att riksdagen håller tummen på ögat på regeringen när den inte sköter sin verkställande roll.

Anf. 64 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag beklagar på sätt och vis att finansutskottet blev oenigt på den här punkten. Jag håller med Ian Wachtmeister om att det är oerhört viktigt att riksdagen i utövandet av sin kontrollmakt markerar att regeringen har vissa skyldigheter gentemot riksdagen. Riksdagen har som sådan anledning att påminna om det.

Det påpekas ganska ofta här i kammaren att vi inte har ministerstyre här i landet. Det hindrar ministrarna från att gripa in och göra en massa fina saker som riksdagsmän brukar vilja att de skall åstadkomma. Den omvända effekten av att vi inte har ministerstyre är ju att ministrar inte heller kan ställas till ansvar för detaljer som går snett i ämbetsverkens verksamhet.

Regeringen har ett tydligt ansvar att utfärda instruktioner för verken och på annat sätt följa verkens verksamhet. Men de felsteg som av allt att döma har skett i samband med avvecklingen av Byggnadsstyrelsens egenregiverksamhet faller inte på regeringen eller något departement att lägga sig i. Där emot skall man naturligtvis reagera i samma ögonblick det står klart att felaktigheter har begåtts. Enligt min bedömning har man reagerat med all den skyndsamhet och kraft som har varit möjlig. Jag är övertygad om att det kommer att framgå ännu tydligare när vi får kompletterande material.

Anf. 65 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Lars Leijonborgs näst sista inlägg gjorde mig något konfunderad. Där sade han i klartext att det socialdemokraterna och majoriteten efterfrågar, nämligen vad regeringen och finansministern har gjort, vill han inte vara med på. Däremot vill han ha in upplysningar.

Då tillåter jag mig att fundera litet. Det är bra om Lars Leijonborg har svar på den fråga jag ställer. Vad är det för typ av upplysningar som Lars Leijonborg förväntar sig som svar på den fråga som också finns redovisad i reservationen? Det är uppenbarligen så att det är regeringens handlande som vi är intresserade av. Frågan har handlagts i Finansdepartementet. Jag tycker inte att det är så märkvärdigt att skriva att utskottet är av den bestämda uppfattningen att regeringens och främst finansministerns roll i den

avveckling som genomfördes under sommaren och början av hösten 1993 klart skall redovisas.

Om vi är ense om att det är den redovisningen vi skall ha, Lars Leijonborg, är det bra. Är vi inte ense om detta skulle det vara utmärkt om Lars Leijonborg upplyste kammaren om vad det är för redovisning som har beställts i reservationen.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riksbankens
förvaltning
år 1993*

Anf. 66 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tror att det är svårt att dra ut på den här debatten så förfärligt mycket längre med den åsiktsskillnad som föreligger. De flesta debatter som förs här i kammaren gäller ju betydligt större åsiktsskillnader.

Vi är överens om att riksdagen har ett ansvar att bevaka regeringens handläggning av olika frågor och att regeringen gör det regeringen skall göra. I detta sammanhang har utskottet bett att få en komplettering när det gäller den här affären vad avser regeringens befattning med den. Vi har också fått löfte om att få en sådan redovisning. Det framgår av både majoritetens och reservanternas text att en sådan kompletterande redovisning kommer att komma.

Jag vet inte exakt vilka upplysningar vi får. I så fall hade vi inte behövt be om dem. Men jag är övertygad om att vi kommer att få veta exakt vad regeringen har gjort i den frågan. Jag är också tills vidare övertygad om att det kommer att visa att regeringen har handlagt frågan korrekt. Det finns ingenting som tyder på att man inte skulle ha handlagt den korrekt. Det var därför som vi reagerade en aning mot ordvalet i majoritetstexten.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

9 § Riksbankens förvaltning år 1993

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU14 Riksbankens förvaltning år 1993 (redog. 1993/94:RB1 och RR5).

Anf. 67 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Den 19 november 1992 beslöt riksbanksfullmäktige att den svenska kronan skulle flyta fritt. Beslutet kom efter en kaotisk höst med återkommande räntechocker. Med en druckens envishet höll riksbanksfullmäktige fast vid växelkursen medan valutorna föll som käglor i Europa. Det var ett ganska stort misstag som begicks. Vi i Ny demokrati ville inte ge Riksbanken ansvarsfrihet för 1992. Man kan lugnt säga att det är ovanligt att så sker.

Konsekvenserna kunde överblickas under 1993. Fullmäktiges förvaltningsberättelse innehåller, förutom resultat- och balansräkning, en hel del kommentarer kring penning- och valutapolitiken. Men effekterna för samhällsekonomin och bedömningar av vad det kostade staten att falla med flag-

gan i topp saknas. Jag tycker att det är ganska allvarligt. Det finns olika uppgifter om hur mycket det här har kostat. Det är svårt att beräkna, men 30–40 miljarder borde inte vara någon överdriven uppskattning. Det är alltså inte småpotatis som vi talar om.

Frågan borde därför ha fått den dignitet som den förtjänar. Riksbanksfullmäktige borde ha rannsakat sig och lyft upp frågan i ljuset.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 13 §.)

10 § Statistikfrågor

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU15 Statistikfrågor (prop. 1993/94:100 delvis).

Anf. 68 ALF EGNERFORS (s):

Herr talman! I finansutskottets betänkande nr 15 behandlas anslagen till Statistiska centralbyråns verksamhet för det kommande budgetåret. I och med dessa förslag fullföljs den förändrade ansvarsfördelningen för den statliga statistiken som riksdagen beslutade om förra året. Vi socialdemokrater anförde då i en reservation till det betänkandet vår tveksamhet inför det sätt på vilket denna förändring skulle genomföras.

Motiven för förändringarna var enligt regeringen att effektivisera statistikproduktionen och öka användarnas inflytande över vilken statistik som skall produceras. Dessa målsättningar kan vi i och för sig mycket väl instämma i, och vi gjorde det också förra gången som denna fråga debatterades. Men vår reservation den gången baserades på vad vi uppfattade som en felaktig tidsföljd för genomförandet och dessutom de inte helt utredda juridiska konsekvenserna av ett ändrat huvudmannaskap.

Vi vidhåller härvidlag vår uppfattning om att denna förändring borde ha genomförts i ett långsammare tempo och först efter att integritetsskyddsutredningen avlämnat sitt slutbetänkande. Vi har dock inte på denna punkt reserverat oss den här gången utan nöjer oss med att i ett särskilt yttrande framhålla detta.

Vår reservation nr 1 till detta betänkande, som jag härmed yrkar bifall till, tar upp statistiken ur jämställdhetsperspektivet. I ett modernt och komplext samhälle som vårt är statistiken av avgörande betydelse för möjligheten att skapa sig en helhetsbild av utvecklingen i samhället, såväl i detalj som i dess helhet. Att så är fallet styrks av att flertalet av remissinstanserna som yttrat sig över förslaget till förändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken just framhållit vikten av en statistik som är objektiv, lättillgänglig och presenterad på ett sätt som gör det möjligt även för gemene man att ta del av densamma.

Vid behandlingen av det här betänkandet i utskottet uppvaktades vi också av företrädare för SCB:s vetenskapliga råd, som i sin framställning underströk vikten av vad jag nyss har sagt. Vi kan också konstatera att det i dessa

bedömningar inte råder några skiljaktiga meningar mellan majoritet och opposition. Däremot skiljer vi oss som sagt något i synen på hur den nödvändiga statistiken skall produceras.

Vi socialdemokrater har i motion A40 yrkat på att ytterligare 1 miljon kronor skulle ställas till SCB:s förfogande för att SCB därigenom skulle få möjlighet att på ett bättre sätt ta fram statistik som belyser de könsrättsliga skillnader som finns inom samhällets olika sektorer. Framför allt är detta av stor vikt vad gäller förhållandena på arbetsmarknaden, där vi vet att utvecklingen under senare tid inte stärkt jämställdheten utan snarare gått åt motsatt håll. Jag tänker då närmast på lönestatistik och sådant.

Herr talman! Med de här orden vill jag återigen yrka bifall till vår reservation 1 och även till reservation 4 i förekommande fall.

Anf. 69 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Först kom budgeten med några hundra miljoner i nettobesparingar. Sedan kom kompletteringspropositionen med besparingar på 130 miljoner nästa år. Det är inget annat än skandal. I stället lånar vi miljard efter miljard. Vi har inte rätt att inteckna kommande generationers välfärd på det sätt som nu görs.

Om det går bra för oss, är vi ändå skyldiga nästan 2 000 miljarder år 1999. Går det mycket bra för oss, kommer vi att ha bara drygt 60 miljarder i underskott i statsfinanserna 1998/99. Och går det mindre bra, då blir det mycket värre. Det finns inga bedömningar gjorda om när vi kommer att ha en budget i balans. Det bara rullar på.

Det här är naturligtvis ett gigantiskt svek mot kommande generationer och en mycket stor ungdomsfråga, inte minst i valet. Stor statsskuld hämmar tillväxten, och vi slår undan benen för dem som kommer efter oss, på flera olika sätt.

I kompletteringspropositionen finns en känslighetsanalys i form av tre olika nivåer på tillväxt. Det är bra, men det borde utvecklas. Då skulle förståelsen för att det måste till åtgärder öka.

Vi är skyldiga att åtminstone tala om hur bedrövligt vi ställer till det för de kommande generationerna. Det är inte för mycket begärt att ge en lättfattlig konsekvensanalys till kommande generationer. Det blir ju ändå de unga som får betala kalaset.

Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 70 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag skall kort sammanfatta de viktigaste delarna i den kritik som riktats mot den pågående omläggningen av ansvarsfördelningen för den statliga statistiken.

För det första har den s.k. genomförandekommittén inte visat ett tillräckligt intresse att göra de konsekvensutredningar som regeringens direktiv förutsatte. Det som behöver granskas är särskilt vad överföringen av ansvaret till myndigheterna får för följder när det gäller statistikens objektivitet och självständighet samt när det gäller allmänhetens tillgång till fri och obunden information.

Jag tycker att vi i dagarna fått en utmärkt illustration till behovet av en

trovärdig statistikproduktion. I en bilaga till kompletteringspropositionen analyserar Finansdepartementet inkomstfördelningens förändringar under de borgerliga regeringsåren, på basis av en beräkningsmodell som tidigare utarbetats inom SCB. Deras slutsats är att inkomstfördelningen blivit jämnare åren 1991–1994.

Samtidigt har den socialdemokratiska riksdagsgruppen beställt en motsvarande fördelningsstudie – Ökade klyftor med regeringens politik, heter den – som är utarbetad av SCB och som visar rakt motsatt resultat.

Det här är en bra illustration till att vi behöver en statlig statistikproduktion med hög integritet. Det visar också att vi behöver en ny låginkomstutredning med bred sammansättning och med tillgång till oberoende expertis.

Jag yrkar som i min meningsyttring bifall till de motioner där man kräver det här.

För det andra, för att återvända till kritiken mot genomförandet av omläggningen av ansvaret för statistiken, finns det en inbyggd konflikt i och med att Statistiska centralbyrån skall utveckla den grundläggande metodiken och vara konsult åt de myndigheter som man samtidigt skall konkurrera med om produktionsuppgifterna. En beställande myndighet kan exempelvis hota med att reducera uppdragen till Statistiska centralbyrån, om den utsätts för kritik.

För det tredje har det riktats kritik mot att flytta ut statistikproduktionen från SCB på sådana områden där flera myndigheter är inblandade och där en samlad överblick är nödvändig. Det gäller hälsoområdet, och det gäller kanske allra främst miljöområdet.

När det gäller miljön har myndigheterna själva, alltså Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen, ifrågasatt behovet av en utflyttning. Vi har ju här i riksdagen varit eniga om att vi skall göra försök att räkna på bruttonationalprodukten, att skaffa oss en "grön" bruttonationalprodukt. Det betyder att vi måste ha en samordning mellan miljöstatistiken och nationalräkenskaperna.

Också det här är ett mycket starkt argument för att de olika områdena av statistiken förs samman under en ansvarighet och då naturligen Statistiska centralbyrån.

Jag har också i min meningsyttring stött en intressant motion från två kds:are som handlar om behovet av att utveckla ett totalprisindex. Jag har därutöver också stött en motion av Anders Svärd och Karl-Erik Persson som gäller utlokalisering av SCB till Örebro.

Jag yrkar alltså bifall till min meningsyttring.

Anf. 71 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det är glädjande att konstatera att den omläggning av statistikproduktionen som har skett nu har en bred enighet i uppställningen i riksdagen. Den s.k. beställarmodellen med delegerat ansvar till myndigheterna omfattas nu av de allra flesta som ett bra sätt att sköta statistikproduktionen på. För min del är jag rätt övertygad om att detta kommer att leda till en bra statistikproduktion, när väl övergångsproblemen är lösta.

Självfallet blir det alltid övergångsproblem. Varje gång man stuvor om i den statliga sektorn, upptäcker myndigheter att ansvaret har flyttats, att man

kanske har fått ett ansvar för något som man inte tidigare har haft ansvar för, och då vill man gärna tillbaka till det gamla.

Johan Lönnroth tar upp detta fenomen när det gäller miljöstatistiken. Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen skulle inte kunna enas om vilka krav som skall ställas och vilka uppgifter som skall tas fram. Jag är relativt övertygad om att de också om de väl ges ansvaret kommer i sinom tid att hitta metoderna.

Johan Lönnroth riktar tämligen besk kritik mot själva genomförandet och säger att Genomförandekommittén inte har ägnat detta problem tillräcklig uppmärksamhet. Det är allvarligt. Jag kan inte kommentera det i detalj eftersom jag inte känner igen uppgifterna. Men jag förutsätter att regeringen, som har ansvaret, ser till att Genomförandekommittén fullgör sin uppgift och att den statistikproduktion som vi alla är beroende av sker på bästa sätt.

Alf Egnerfors har det inte så lätt i den socialdemokratiska debatten. Att försöka skapa stor jämställdhetsdebatt utifrån ett statistikanslag kan inte vara någon stimulerande uppgift. Att en miljon mer eller mindre till Statistiska centralbyråns jämlikhetsstatistik skulle förändra relationerna i Sverige på något avgörande sätt finner jag vara ganska otroligt.

I den allmänna debatten har Socialdemokraternas ekonomiske talesman Göran Persson ständigt lovat hårdhänta reduceringar av olika budgetposter. Konkret kan vi konstatera att hela våren har varit en enda lång räcka av olika plusyrkanden i både utskottet och kammaren. Yrkandet på 1 miljon extra till SCB är det sista i raden. Tanke och handling stämmer inte överens alla gånger.

Dan Eriksson i Stockholm vinner en poäng genom att stödja en motion om generationsräkenskaper som har väckts av moderaten Fredrik Reinfeldt. Det som Fredrik Reinfeldt tar upp är naturligtvis ett angeläget problem, men lösningen ligger kanske inte riktigt på Statistiska centralbyrån.

Jag tror att den som följer tidningsdebatten och läser ekonomiska artiklar blir väldigt väl informerad om både generationsskulden och statsskuldens inverkan på kommande generationer. Det hjälper nog inte att man ger ett uppdrag till Statistiska centralbyrån. Det varken förändrar eller förbättrar situationen. Däremot är det angeläget att frågan faktiskt tas upp och debatteras.

Slutligen vill jag säga något om Johan Lönnroths yrkande om lokaliseringen till Örebro. Motionen har behandlats och avstyrkts i utskottet. Huvuddelen av Statistiska centralbyråns personal är lokaliserad till Örebro. Med tanke på den verksamhet man bedriver och den nya teknik som kommer – jag tänker på elektroniska motorvägar och möjlighet till fjärrarbete – kan jag säga att det är få verksamheter som så väl lämpar sig för att lokaliseras till t.ex. Örebro som Statistiska centralbyråns. Jag förutsätter att man också i fortsättningen tar vara på de möjligheter som ges i detta sammanhang.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringar.

Anf. 72 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Om Tom Heyman har andra lösningar på hur man kan göra konsekvensanalyser och föra ut dem skall inte jag vara sen att lyssna. Det

viktiga är ju skyldigheten att informera om det elände vi håller på att ställa till med för framtida generationer. Tom Heyman får gärna komma med förslag till hur vi skall göra konsekvensanalyser.

Jag tror att det behövs litet mer information än den som finns i tidningarna. Jag tror inte att ungdomar i allmänhet har riktigt klart för sig hur illa det är ställt och hur det kommer att se ut när vi går in i nästa lågkonjunktur med en statsskuld som kanske är 2 000 miljarder. Jag tror inte att alla har kläm på det.

Anf. 73 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det är självfallet angeläget att man gör sådana analyser, men jag tror inte att Statistiska centralbyrån är rätta instansen att göra det. Det ligger snarast på departementsnivå.

Låt mig också säga att Dan Eriksson i Stockholm och nydemokraterna själva verksamt har bidragit till att skapa denna situation. Det är få av de utgifter som har föreslagits i kammaren under våren som nydemokraterna inte har stött. Varje vecka har vi kunnat räkna ut att budgeten har försämrats med ett antal 100 miljoner eller i alla fall tiotals miljoner på grund av nydemokratiska insatser. Dan Eriksson är icke utan skuld i detta sammanhang.

Anf. 74 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Det var bra att få klarlagt att konsekvensanalyser behövs.

Inget annat parti har lagt fram förslag om så stora besparingar som vi har gjort – 35 miljarder. De förslagen har reflexmässigt klubbats av från regeringens sida.

Det är riktigt att vi har gått med på utgifter för ett antal miljoner, men vi har också sparat ett antal miljoner. Om regeringssidan bara ville sätta sig ned och tala med oss skulle vi nog hitta större besparingar än de 130 miljoner som regeringen kommer dragandes med. Det är inte mycket.

Anf. 75 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Jag vill bara säga till Tom Heyman att det inte var min egen beska kritik jag förde fram. Jag refererade den kritik som Jan Hoem presenterade för utskottet. Han har stöd i denna kritik av ett stort antal kolleger bland de professionella statistikerna.

Jag tolkade Tom Heyman så, att han tänker följa upp den beska kritiken och se till att regeringen undersöker om det ligger någonting i den. Det var positivt. Man gav andra direktiv till Genomförandekommittén.

Både Tom Heyman och jag är göteborgare. Vi känner till det oerhört starka sug mot Stockholm som gäller all verksamhet – inte minst statlig. Jag tror att det är bra att man på alla möjliga sätt markerar att det är rimligt att hela verksamheten flyttas till Örebro. Jag tolkar också på denna punkt Tom Heyman positivt. Det han sade om den nya datateknologin osv. möjliggör en mer fullständig utflyttning av verksamheten till Örebro. Det kan vara bra att vi i riksdagen när vi nu skall besöka Örebro kan hälsa örebroarna att en koncentration av hela verksamheten till staden är på gång.

Anf. 76 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning om lokaliseringen till Örebro än den som det ges uttryck för i betänkandet. I dag uppfyller man de krav som tidigare har ställts, dvs. att merparten av de anställda skall vara anställda i Örebro.

Det ankommer på SCB att verka för att produktionen samlas på ett ställe. Man har på SCB i stor utsträckning själv fört fram uppfattningen att det vore bra för den egna verksamheten om det skedde en samlokalisering, och då gärna till Örebro.

När det gäller kritiken mot Genomförandekommittén kan man konstatera att det alltid finns kritik mot det sätt på vilket en förändring genomförs, oavsett om verksamheten är statlig eller privat. Man måste också låta den nya organisationen verka. Man måste låta problemen sätta sig, och man måste låta folk få arbeta med problemlösningarna och själva komma till rätta med en del av svårigheterna innan man ingriper från centralt håll. Om man gör det vänjer man folk vid att inte ta eget ansvar för verksamheten.

Anf. 77 ALF EGNERFORS (s):

Herr talman! Jag får först tacka Tom Heyman för hans omsorg om mitt välbefinnande. Jag kunde när jag läste protokollet från det förra tillfälle när vi diskuterade statistiken notera att han även då hyste omsorg om mitt välbefinnande.

När det gäller ekonomin hade vi redan i den kalkyl som gjordes i vårt budgetalternativ i början av året räknat in den aktuella miljonen. Det finns också möjligheter för regeringen att låta SCB omdisponera överskottet på uppdragsverksamheten till den egna verksamheten, så att SCB skulle kunna komplettera statistiken i enlighet med vårt önskemål.

Jag kan också hålla med Tom Heyman om att vi under resten av året kanske inte kommer att diskutera statistiken särskilt mycket mera än vad vi nu har gjort här i kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad
(Beslut fattades efter 13 §.)

11 § Vissa strukturfrågor inom offentlig sektor

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU16 Vissa strukturfrågor inom offentlig sektor.

Anf. 78 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Bakom den något torra rubriken "Vissa strukturfrågor inom offentlig sektor" döljer sig något som är mycket viktigt för medborgarna och som är mycket allvarligt för det svenska samhället, nämligen det mycket omfattande systemskifte som regeringen är i färd med att genomföra. Man har dessutom mycket bråttom med detta systemskifte.

Det verkar som om det skall hinnas med så mycket som möjligt på detta

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa struktur-
frågor inom
offentlig sektor*

område, oavsett vilket pris som man får betala för att få det genomfört. Det är möjligt att man redan har insett att svenska folket egentligen inte är så särskilt intresserat av detta. Man vill då skynda sig så mycket som möjligt, eftersom man förstår att folkviljan efter valet kanske kommer att slå igenom på ett annat sätt.

Man rusar här i väg och gör den ena tokigheten efter den andra. Det handlar om allt från att sälja ut statliga företag och naturtillgångar på ett sätt som väcker anstöt för alla som har något begrepp om hur förmögenheter borde åstadkommas i vårt land. Det handlar om bilprovning, skolpeng, barnomsorgspeng, privatisering av stora delar av hälso- och sjukvården osv. Listan skulle kunna göras mycket lång.

Det som tas upp i detta betänkande är det allvarliga förhållandet att man i många fall gör detta utan att före beslutet över huvud taget fundera över vilka konsekvenser de får. Man funderar t.ex. inte på om servicen blir sämre i glesbygden eller om det leder till en ökad segregation. När man överkompenserar privata skolor och i stället tvingar kommunerna att skära ned på resurserna till den allmänna skolan drar man inte den slutsatsen att detta leder till att många av de barn och ungdomar som har det största behovet av hjälpinsatser drabbas av stödminskningar.

Man ser inte att det här leder till ökade skillnader och orättvisor i samhället. Det beror på att man inte i förväg har analyserat konsekvenserna. Man har inte frågat sig vilka transaktionskostnader som denna enorma systemförändring medför och vilka konsekvenser för kvaliteten på de berörda verksamheterna som förändringarna får. Hur går det med det demokratiska inflytandet? Vilka blir fördelningseffekterna, och hur går det med rättssäkerheten?

Man har i många fall inga system för vare sig kvalitetssäkring eller uppföljning och utvärdering. Ännu mindre har man i förväg analyserat vilka konsekvenserna skulle bli. Vi tycker att detta är utomordentligt allvarligt.

Regeringen har, som jag sade inledningsvis, inte särskilt stort stöd för detta inom det svenska folket. Statistiska centralbyrån, som vi just talade om, gjorde för inte så länge sedan en redovisning av en enkät där man frågade svenska folket hur de ser på privatiseringarna. Det visade sig att en överväldigande majoritet av Sveriges folk inte alls vill ha denna utveckling. 80 % anser att sjukhus och skolor i huvudsak skall drivas i offentlig regi. Bara 8 % anser att sjukhusen bör drivas i privat regi. Ännu färre, 6 %, vill att skolorna skall drivas i privat regi.

Man har på grund av de ideologiska skygglappar som man har haft gått fram med brådska och slarv under de senaste tre åren. Det nyliberala systemskiftet har varit ett slags överordnad ideologi för regeringen. Men folk är inte dummare än att man har märkt att det inte riktigt stämmer. Det visar sig därför också att tilltron till de privata lösningarna har gått ned kraftigt under de senaste åren.

För tre år sedan trodde 48 % av svenskarna att de själva skulle få bättre vård på ett privat sjukhus än på ett offentligt. I dag är den siffran mer än halverad.

Regeringen och riksdagsmajoriteten blandar ihop två saker, nämligen privatisering och valfrihet. För oss socialdemokrater, som är ganska pragma-

tiskt lagda, ofta med erfarenheter från kommuner och landsting, och som tillhör ett parti som varit vant att arbeta med och förändra verkligheten, är det mycket viktigt att påpeka att denna sammanblandning är farlig.

Valfrihet är bra, och en sådan skall vi försöka åstadkomma, men att utgå från att det målet uppnås bara genom privatiseringar är däremot ett slags närmast religiös föreställning. Det finns inget stöd för att en sådan uppfattning överensstämmer med verkligheten.

Vi framhåller i de båda reservationer som vi har fogat vid detta betänkande för det första att det är rimligt att begära att regeringen tänker efter före och analyserar, funderar över och försöker förutse konsekvenserna av vad man gör. Det är rimligt att också vi i riksdagen får ta del av ett sådant analysarbete innan vi skall ta ställning till de olika förslag som kommer i en strid ström.

För det andra är det rimligt att hela det experiment som nu har pågått i tre år verkligen utvärderas ordentligt. Vi vill därför att det skall genomföras ett brett forsknings- och utredningsarbete just i syfte att analysera konsekvenser av det systemskifte som nu pågår.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 3.

Anf. 79 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Att rationalisera bort sig själv är svårt. Ett bra exempel på det är när frågan om att minska antalet ledamöter i riksdagen tas upp. Då finns det minsann argument emot. Alla vet vi att det när det skall göras förändringar finns gott om motargument.

I princip bör all verksamhet som kan konkurrensutsättas privatiseras. För att få bättre fart på det nödvändiga förändringsarbetet bör en särskild rationaliseringskommission inrättas, bestående av fristående experter som tar tag i frågorna och kommer med förslag om åtgärder.

En riktigt sammansatt kommission, utan bindningar, skulle kunna bli mycket effektiv och skulle kunna se till att det blir fart på rationaliseringarna och privatiseringarna. En särskild avvecklingskommission, fri från särintressen och andra bindningar, skulle kunna utreda och föreslå vilka verksamheter och myndigheter som bör avvecklas och vilka som bör sköta administrationen. När det är klarlagt vilka verksamheter som är bra skulle det kunna finnas utrymme att utöka dessa, i stället för att ha andra, dåliga verksamheter.

Herr talman! Med det anförda vill jag säga att vi i Ny demokrati givetvis står bakom våra båda reservationer, men av hänsyn till kammarens arbete yrkar jag endast bifall till reservation 1.

Anf. 80 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till alla moment i finansutskottets hemställan i betänkande FiU16.

Det har redan sagts att det i många avseenden är väsentliga frågor som behandlas i detta betänkande. Det beror inte på att vi har att ta ställning till ett antal motionsyrkanden – de är marginella i sammanhanget – utan på att utgångspunkten för utskottets skrivning är den redovisning som regeringen ger i finansplanen av omprövning och förnyelse av den offentliga sektorn.

Det är en viktig redovisning som här görs, en redovisning som beställts av riksdagen. Det väsentliga är också att resultat av det förändringsarbete som pågår i den offentliga sektorn nu mycket tydligt börjar uppvisas. Jag återkommer snart till det.

Låt mig först säga något mer principiellt om den fortsatta utvecklingen av formerna för riksdagens och regeringens styrning av den offentliga sektorn. I finansplanen anges det att under de senaste åren har ett större intresse ägnats åt just verksamhetens resultat. Ordet resultatstyrning har i vissa avseenden blivit ett modeord även här.

För egen del vill jag betona hur viktigt det är att inte fokusera en enda del i en planeringsprocess som bör utgöra en helhet. Det är alltid viktigt att först klarlägga själva syftet med verksamheten, exempelvis vad den finns till för, om den har ett fortsatt berättigande osv. När man bestämt sig beträffande verksamheten, bör tydliga uppföljningsbara mål sättas upp. Utifrån de målen är det viktigt att undersöka vilka aktiviteter som skall utföras för att nå dessa mål och om det möjligen finns enklare, effektivare och billigare sätt att nå målen på.

Uppnådda resultat skall sedan självfallet följas upp mot målen; det är en väsentlig del. Men här handlar det kanske inte i första hand om en uppföljning och utvärdering av resultaten i efterhand – det är något som i så fall sker om resultaten inte längre kan påverkas.

Ett ändamålsenligt verktyg för regering och riksdag är att säkerställa att önskade resultat verkligen uppnås och att processen innehåller en tidig och verkningfull rapportering av avvikelser mot uppsatta mål, så att åtgärder kan vidtas som korrigerar kursen, om man ser att de uppsatta målen verkar vara i fara. Att i efterhand granska och följa upp, när resultaten redan blivit andra än de önskade, är inte till fyllest.

Rapportering och återkoppling till departement och riksdag om avvikelser från den av riksdagen angivna kursen måste vara lika betydelsefullt som något annat i den process som styr den statliga verksamheten. Det kunde vara intressant att fundera över hur ofta vi i detta hus får delårsrapporter från statliga myndigheter och statlig verksamhet i relation till hur ofta vi ser delårsrapporter från de börsnoterade företagen.

Med denna förändrade styrmodell förutsätts det självfallet att inte minst riksdagen blir betydligt bättre på att sätta upp mål för de statliga verksamheterna, så att de också bättre kan följas upp på det kontinuerliga sätt som torde vara en förutsättning för en allt effektivare offentlig verksamhet. Det är glädjande att många kliv på detta område tas, inte minst när vi så småningom skall sätta Riksdagsutredningens olika förslag i praktisk handling.

Herr talman! Jag övergår nu till det som jag måhända förväntades tala om i anslutning till detta ärende. Jag vill fastslå att en tidigare ogynnsam produktivitet utveckling för den offentliga sektorn nu tycks vara bruten.

Efter 30 år av i huvudsak fallande produktivitet visar det sig att vi nu har ökande produktivitet i den offentliga sektorn för i stort sett all verksamhet. Den rapport som ESO, Expertgruppen för studier av offentlig verksamhet, presenterade förra veckan visade nämligen på detta. Från 1960, när man började följa detta, fram till 1990 var produktiviteten fallande. Från 1990 är produktiviteten ökande.

I utskottet hade vi tidigare inte tillgång till denna rapport. Men vi har konstaterat att Kommunförbundet säger detsamma beträffande den kommunala verksamheten, dvs. en mycket kraftig produktivitetshöjning under de senaste två åren. Landstingsförbundet har i sina skrivelser påtalat exakt samma tendens.

Det innebär för t.ex. den kommunala sektorn, att när den kommunala volymen mätt i pengar med fasta priser nu för första gången på länge sjunkit – av finansplanen kan vi se att det är en konsumtionsminskning i den kommunala sektorn – har serviceutbudet, dvs. de tjänster som medborgarna får, snarast ökat påtagligt. Bättre tycker inte jag att effekterna av avreglering, av ökad entreprenadverksamhet, av privata initiativ, av förändrade styr- och verksamhetsformer kan beskrivas än just att man nu får mer för pengarna.

Utifrån den utgångspunkten ter det sig något patetiskt att höra Yvonne Sandberg-Fries tala om sin verklighetsbild. Yvonne Sandberg-Fries säger, precis som det framhålls i den socialdemokratiska reservationen, att detta förnyelsearbete sker med för stor brådska. Vad är egentligen innebörden av det hon säger? Produktiviteten har sjunkit i den offentliga sektorn under nästan 30 års tid. Plötsligt får vi till stånd en utveckling med stigande produktivitet. Det var verkligen i sista stund som den utvecklingen kom.

Yvonne Sandberg-Fries säger ytterligare att tjänsteutbudet på exempelvis den kommunala sektorn, i ett läge med krympande resurser, skulle ha varit betydligt mindre än det nu kunnat bli genom den stigande produktiviteten, om man inte vidtagit dessa åtgärder utan låtit den tidigare utvecklingen ha sin gång.

Jag tycker alltså att den redovisning som regeringen har givit i fråga om förnyelse och omprövning i offentlig sektor, ställd i det sammanhanget att man nu kan påvisa resultat, visar hur väsentligt det är att det här arbetet får fortsätta. Samtidigt är de funderingar som redovisas i motionerna, om fortsatt uppföljning och utvärdering av det som pågår, en självklarhet. Som företrädare för utskottet vill jag inte säga att det egentligen finns någon motsättning här, därför att det är klart att de önskemål som finns i motionerna skall villfaras. Men det pågår redan ett utvecklingsarbete, som vi kan se an med tillförsikt – i likhet med rapporten från ESO – eftersom det kommer att visa på positiva resultat.

Anf. 81 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Det här med produktivitet är intressant att diskutera. Jag vill först av allt säga att vi socialdemokrater är mycket intresserade av att produktiviteten skall vara så hög som möjligt, också i den offentliga sektorn. Det var därför som vi t.ex. genom statsbidragskonstruktioner påskyndade arbetet i landstingen när det gällde att förkorta vårdköer för olika typer av åkommor, som grå starr och hjärt- och kärlsjukdomar, och andra mycket besvärande köer. Det kan vi nu avläsa effekterna av, vilket är alldeles utmärkt.

Samtidigt har jag också studerat rapporten från ESO. Jag skulle nog vara litet försiktig med vad jag säger om jag var företrädare för regeringspartierna. Den markerat stora produktivetsförbättringen ligger nämligen i staten. Produktiviteten har där ökat med 14,1 % under de senaste åren.

ESO säger själv i kommentaren: Till en del kan detta förklaras med att

myndigheterna måste ha viss överkapacitet under goda tider för att kunna möta ökad belastning i lågkonjunktur. Liknande förutsättningar har, förutom arbetsmarknadsmyndigheterna, invandrarmyndighet, kronofogdar och kriminalvård. Den extremt stora produktivitetsökningen 1990–1992 beror till stor del på att efterfrågan på statliga tjänster har ökat genom lågkonjunkturen och flyktingströmmarna.

En av de stora anledningarna till den ökade produktiviteten på den statliga sidan är alltså den extremt höga arbetslöshet som vi har i Sverige i dag. Som socialdemokrat tycker jag kanske inte att det måttet på produktivitet är det bästa att hålla sig till.

Vad vi kritiserar, förutom att det inte görs tillräckligt för att utvärdera resultatet av vad regeringen redan har gjort, är det som Lennart Hedquist ordade mycket om i början, nämligen att vi måste tänka efter före, fundera över vad vi åstadkommer med våra beslut i den här kammaren. Jag skulle vilja rekommendera en bok som Göran Dahlgren har skrivit som heter Framtidens sjukvårdsmarknader, Vinnare och förlorare. Han går där igenom en stege av privatiseringar av olika grad och drar slutsatser av detta. Jag skall återkomma till det i nästa inlägg.

Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Det var en riktig poäng i Yvonne Sandberg-Fries påpekande att den mycket kraftiga förbättringen av produktiviteten i staten har sina speciella skäl och att det är naturligt att sådana siffror kommer fram i en lågkonjunktur, när vissa statliga verksamheter får gå med högre fart.

Däremot är ju situationen helt annorlunda beträffande kommuner och landsting. Det är nämligen så att man snarast skulle kunna befara att produktiviteten sjunker där i en lågkonjunktur. Man kan studera det och se att det har varit så tidigare.

Vad som nu händer, och som ESO rapporterar om, är en produktivitetsförbättring i kommuner och landsting i början på 90-talet. Men de har ändå inte mätt senare delen av 1992 och 1993, då det finns tydliga tecken på att den produktivitsförstärkningen har accelererat.

Det innebär, Yvonne Sandberg-Fries, att om vi inte skulle ha fått den här förnyelsen inom den kommunala sektorn, som nu också genomsyrar en stor del av den offentliga sektorn i övrigt, hade det inneburit att medborgarna för samma summa pengar hade fått betydligt mindre tjänsteutbud. Nu skall vi vara tacksamma för att kommunerna har klarat den här omställningen och har kunnat ge medborgarna ett mycket gott tjänsteutbud, samtidigt som kakan har krympt.

Därför är det fel av Socialdemokraterna att hävda att vi har gått för snabbt fram. Det var ju faktiskt mer eller mindre 30 år av socialdemokratisk tid som ledde till produktionsfallet. Därför var det bråttom, om det här skulle räddas.

Anf. 83 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Lennart Hedquist sade tidigare att mitt första inlägg var patetiskt. Jag måste få returnera det omdömet. Den verklighet som människor upplever ute i landet är faktiskt inte att allting inom vård och omsorg och den

typen av tjänster som utförs inom den offentliga sektorn har blivit bättre. Vi upplever i stället en stark folklig vrede över den urgröpning och urholkning av den sociala tryggheten, inte minst bland de äldre, som har skett de senaste åren.

Jag skulle än en gång vilja säga: Var försiktig med att dra alltför långtgående slutsatser av ESO-rapporten, även om man där har gjort försök att också mäta kvalitet. Kvalitet i vård och omsorg är nämligen någonting oerhört svårsmåttbart.

Jag kan inte frigöra mig från tanken att detta faktum att vi inte får några analyser och genomtänkta förslag på det här området hänger samman med att det är en ideologisk vision som bär den här regeringen och att man därför väljer att bortse från verkligheten.

I den bok av Göran Dahlgren som jag nämnde tidigare konstaterar han, att för varje steg vi går från ett rent budgetkontrollerat system, via köp-sälj-system och statsunderstöd till privata tjänster, till ett rent marknadssystem inom t.ex. hälso- och sjukvården, minskar kvaliteten och ökar kostnaderna. Detta måste man också ta till sig, om man är seriös.

Göran Dahlgren skriver också att kraven på att tänka efter före måste vara speciellt höga vid förändringar inom hälso- och sjukvården, därför att det kan bli för sent att gå tillbaka till en offentlig, budgetstyrd vård om man väntar med bedömningen av de positiva och negativa effekterna av konkurrens och ökat privat vårdutbud tills man har facit i hand. Det är alltså svårt att gå från denna privatiserade vård tillbaka till en bättre fungerande offentlig vård. Det kanske är det som är meningen med regeringens politik.

Anf. 84 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Om utvecklingen blir den som Yvonne Sandberg-Fries säger att Göran Dahlgren tror, med användande av vissa förändrade styrsystem, skulle det ju visa sig i form av fallande produktivitet, ökande kostnader och lägre kvalitet. I en kommande rapport ges exempel på vad som leder till en fallande produktivitet.

Nu har vi fått en påtagligt stigande produktivitet i den offentliga sektorn, och det har många orsaker. En stor del av orsakssammanhanget är den valfritetsrevolution som har initierats av regeringen och den avreglering som har skett av kommuner och landsting, som gör att de kan söka sig till nya, effektivare verksamhetsområden.

Yvonne Sandberg-Fries säger att det finns ett folkligt missnöje med att man inte får tillräckligt med service på sina håll. Jag tror säkert att det är så. Men om produktiviteten hade fortsatt att falla på samma sätt som under den socialdemokratiska tiden, hade man bara kunnat producera ännu mindre service inom den givna ekonomiska ramen. Jag tror att medborgarna är väldigt tacksamma för den ökade produktivitet som har blivit följden av en förändrad politik i den offentliga sektorn.

Anf. 85 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Herr talman! Det förvånar mig att Lennart Hedquist över huvud taget inte vill diskutera de rent metodologiska problem som finns i de här sammanhangen. Det är så stora och allvarliga frågor som vi här diskuterar att man

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa struktur-
frågor inom
offentlig sektor*

kanske även från den borgerliga sidan borde visa litet ödmjukhet, även om man är ideologiskt uppfyllt av övertygelsen att privatisering är svaret på alla livets frågor. Det finns faktiskt problem med att mäta kvaliteter av olika slag i den offentliga vården, vare sig det handlar om barn, ungdomar eller äldre. Det tycker jag att även Lennart Hedquist borde kunna erkänna.

Dessutom tycker jag inte att jag har fått något nöjaktigt svar på frågan varför vi inte får bättre underlag innan vi fattar beslut. Är det meningen att vi skall ställas inför fullbordat faktum och inte kunna reparera de skador som regeringens politik har orsakat? Eller vad är anledningen till att vi, som socialutskottet skriver, inte får tillräckligt underlag från regeringen för att kunna bedöma konsekvenserna av regeringens förslag?

Anf. 86 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag skall gärna se till att Yvonne Sandberg och jag möts mot slutet av den här debatten genom att säga att jag i inledningen av mitt anförande uppehöll mig just vid de metodologiska frågor som har samband med medvetenheten om hur viktigt det är att regering och riksdag ägnar sig åt planeringsprocessens samtliga steg. Det innebär att man tar ställning till syftet med en verksamhet, att man sätter upp tydliga, uppföljbara mål, att man ser närmare på hur de målen skall kunna uppnås och att man därutöver har en god rapportering, så att man kan vidta korrigeringar om man inte är på väg dit man har för avsikt att ta sig. Det betyder att man måste ha en konsekvent och bra uppföljning och resultatutvärdering. Jag uppfattar det så att det råder samstämmighet om att det är viktigt att det utvecklingsarbetet får fortgå.

En annan sak som jag tog upp i mitt anförande var att socialdemokraterna i sin reservation i utskottet uppehållit sig så mycket vid att det hänt så mycket under senare år och att man kanske har gått fram litet väl snabbt. Det inlägget görs mot bakgrund av 30 års fall av produktiviteten i den offentliga sektorn. Nu, när det redovisas en starkt ökande produktivitet i den offentliga sektorn, kommer man med den här kritiken! Det finner jag något märkligt. I själva verket bör man vara tacksam över den förändring av trenden som har skett under de senaste åren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 13 §.)

12 § Riksdagens revisorer och deras kansli

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1993/94:FiU17 Riksdagens revisorer och deras kansli (prop. 1993/93:100 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 13 §.)

Föredrogs

skatteutskottets betänkande

1993/94:SkU27 Slopad årlig fordonsskatt på vissa veteranfordon (prop. 1993/94:181).

*Slopad årlig
fordonsskatt på
vissa veteranfordon*

Anf. 87 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! I propositionen föreslås befrielse från årlig fordonsskatt för motorcyklar, personbilar, lastbilar och bussar med rullande trettioårsgräns. Den idén stöder Ny demokrati till fullo. Men vi är fundersamma över att man begränsade sig till just dessa fordon när man ändå var i tagen. Därför har vi stött två moderata motioner, Sk35 och Sk36, som handlar om släpvagnar, husvagnar och traktorer, för att de också skulle komma med. Men det fick vi naturligtvis inget gehör för – så långt vågade man inte gå. Det är likadant med de fordonen som med de först nämnda – de är också historiskt intressanta. Det är därför litet småaktigt att ha så snäva ramar.

När det gäller traktorerna är det inte ens någon ekonomisk förlust att ta med dem – de flesta är väl avregistrerade och rullar så att säga som andra traktorer och liknande. Ekonomiskt sett hade det inte gjort någon skillnad. Man kan därför ifrågasätta vad ni över huvud taget tänkte på när ni gjorde ert ställningstagande. Det kanske berodde på brist på kunskap på området?

Man blir också litet förvånad över att det kommer en proposition som bara snuddar vid ämnet. Förväntningarna från fordonshobbys folk på den borgerliga regeringen var och är stora, inte minst efter de löften som de borgerliga partiledarna avgav i Motorkulturrådets rundfrågning före valet 1991.

Jag har här ett nummer av tidningen Classic Motor från den 7 juli 1991, med Motorkulturrådets valinformation i svart på vitt. Här lovar alla borgerliga partier utom naturligtvis Folkpartiet att de skall göra en hel del för motorfolket i form av skattelindringar. Och vad blev det? Det blev inte mer än en tummetott av det! Det är beklämmande! Jag skulle vilja säga rent ut att det är ett svek. Jag tror att motorfolket kommer att döma er ganska hårt efter sådana här fjanterier. Ni har här haft chansen att göra någonting för en massa människor ute i landet utan att det kostar några stora pengar. Det måste alltså vara så att ni inte har begripit det här ämnet utan bara har åstadkommit en liten tummetott för att över huvud taget ha gjort någonting på det här området under den här perioden. Det är mycket beklagligt.

Vi nydemokrater tycker att man också skulle ha tagit bort försäljningsskatten t.ex. när det gäller amatörbyggda fordon. Man bygger ihop ett fordon av delar som redan är beskattade en gång här i landet, och så får man betala försäljningsskatt en gång till! Jag är i och för sig inte förvånad över att det händer i Sverige, men det är ju inte klokt, om ni förstår hur jag menar.

Likadant tycker vi att man skulle ta bort försäljningsskatten på import på bilar som är äldre än 30 år. Vi har också väckt en motion om att man skall införa en sextioårsgräns för helt fri import av kulturhistoriskt intressanta bilar. Varför vill vi då det? Ni som har hängt med litet grand på det här området vet att det gick ut en hel del fina klassiker från det här landet när kronan sjönk så mycket som den gjorde, på grund av att det blev billigt för utlän-

ningar att köpa fina bilar här. Nu måste vi få stopp på det, och vi måste få tillbaka de klenoderna. Enda sättet är då att ta bort kostnaderna.

Det står faktiskt svenskägda bilar hos samlare och på museer ute i Europa och i övriga världen som ägarna inte har råd att ta hem på grund av kostnaderna. Ni i den här kammaren måste se till att det vidtas en kulturfrämjande åtgärd när det gäller motorhobbyn. Det är inte bara tavlor och den typen av konst som skall ha kulturstöd – ni borde tänka litet grand på den här typen av verksamhet, inte minst för att det är väldigt stimulerande för våra ungdommar att ha någonting bra att syssla med.

Statsfinansiellt gäller det här som sagt väldigt små pengar. Jag är därför mycket förvånad över att ni inte har tittat mer på de här grejerna än ni gjort utan bara avstyrker allting på det här viset. Det drar faktiskt ett löjets skimmer över den nuvarande regeringen att den har lovat så mycket och håller så litet.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1 och 2.

Anf. 88 LARS BIÖRCK (m):

Herr talman! Det är naturligtvis en blandad kultur- och skattefråga vi har att diskutera i dag.

Vi moderater ser självfallet mycket positivt på denna hobby. Vi vill på alla sätt medverka till att det skall bli förenklade regler och låga avgifter, så att folk skall kunna syssla med den.

Det handlar om en massa tekniska entusiaster som bidrar till att bevara en del av vårt kulturarv. Det är naturligtvis till stor glädje för dem själva, men det är även till glädje för oss andra. Vi känner nog alla ett nostalgiskt sug när vi ser välvårdade veteranfordon på gatorna.

Den regel som det handlar om i dag gäller fordonsskatten. Den har tidigare varit begränsad till fordon av årsmodell 1950 eller äldre. Nu införs i stället ett rullande trettioårssystem. I denna fråga tycks vi vara helt överens.

Det finns en fråga till, som har tagits upp av Max Montalvo. Den gäller den försäljningsskatt som har utgått och som i EU-anpassningssyfte nu kommer att göras om till någon form att registreringsavgift. Det pågår ett utredningsarbete. Riksskatteverket har arbetat fram någonting, och vi kommer säkert att få se en proposition till hösten.

Det finns all anledning att tro att de önskemål som vi och andra har kommer att tillgodoses i detta arbete. Försäljningsskatten för äldre fordon kommer på något sätt att förändras eller tas bort. Det kanske t.o.m. pratas om en tioårsgräns.

Det finns naturligtvis andra saker som har tagits upp i denna utredning. Det handlar om dispensavgiften när det gäller avgaskrav. Men i dag behandlar vi ett ärende som har gått från Finansdepartementet via skatteutskottet. Vi får då anta att frågan om dispensavgiften bevakas inom Miljödepartementet, där den hör hemma, och att det blir ett positivt besked för bilentusiasterna.

Frågan om traktorer och släpvagnar är ytterst liten och marginell. Vi pratar inte om några stora pengar, men personligen ser jag gärna att lättnader kommer till stånd även på det området.

Herr talman! Man skulle kunna säga: Det kommer mera. Med detta yrkar

jag bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande nr 27 och avslag på motionerna.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

Anf. 89 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Herr talman! Lars Biörck säger att Moderaterna har förhoppningar om att det skall hända mer på den här fronten. Jag kan förstå det. Det är ett 20-procentsparti som med ett antal småpartier inte har fått igenom så mycket. I princip har man sålt sin själ till djävulen. Jag förstår irritationen. Jag är också litet besviken och förvånad.

Vi ser fram emot förändringar när det gäller försäljningsskatten. Det är bra att Riksskatteverket har intresse av att anpassa detta till EU, men det hade väl inte skadat att man hade genomfört en reform nu. Då hade man åtminstone varit säker på att det hade hänt någonting. Vi vet ju inte vad Riksskatteverket kommer fram till.

Lars Biörck har positiva förhoppningar när det gäller Miljödepartementet. Jag tycker att han är väl optimistisk. Där har man ju aldrig förstått någonting om denna hobby.

Anf. 90 LARS BIÖRCK (m) replik:

Herr talman! Max Montalvo har alldeles rätt. Jag är optimistisk.

Framför allt när det gäller den viktigaste delen, dvs. försäljningsskatten, är det bara att konstatera att ärendet måste behandlas på rätt ställe i rätt sammanhang. Man kan inte bryta ut frågan.

Jag tycker att vi båda skall vara glada och positiva och se fram emot att det kommer någonting som gynnar motorentusiasterna.

Anf. 91 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Herr talman! Lars Biörck, jag tackar för optimismen och ser fram emot att det så snart som möjligt kommer en proposition från regeringen på detta område. Då blir det någonting gjort.

Anf. 92 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag är mycket glad över att riksdagen snart skall fatta ett beslut om vägskattebefrielse för fordon som är äldre än 30 år.

Både jag och mitt parti, Moderaterna, har länge drivit krav om förbättringar för dem som är aktiva inom motorhobbyområdet.

Detta förslag är bara ett av flera som finns i en speciell motorhobbyutredning. Den innehåller det förslag som riksdagen nu har möjlighet att behandla. Den innehåller också andra förslag, bl.a. om befrielse från accis då äldre fordon importeras, befrielse från accis för s.k. amatörbyggen, avskaffande av den s.k. dispensavgiften för amatörbyggda fordon och avskaffande av de importförbud som de facto gäller för bilar av årsmodell 1976-1988.

För Moderaterna är målsättningen helt klar. Vi vill genomföra Motorhobbyutredningens förslag.

Socialdemokraterna har glädjande nog ställt upp på detta förslag. Det länkar dem till heder. Men jag minns debatten om en något större fråga i denna kammare. Man pratade om steget att införa löntagarfonder. Med det me-

*Slopas årlig
fordonsskatt på
vissa veteranfordon*

nade man att man inte skulle gå så mycket längre än man gjorde med det beslut som då fattades.

Jag undrar om Socialdemokraterna också ser på det förslag som finns i detta betänkande som ett steg, dvs. att man inte är beredd att gå vidare. Eller delar Socialdemokraterna uppfattningen att även de andra förslagen i Motorhobbyutredningen bör genomföras?

Jag vet att det finns många människor ute i landet som vill få besked på denna punkt. Jag vore därför tacksam om Socialdemokraterna kunde göra ett klarläggande.

Anf. 93 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har ställt oss bakom detta förslag, men något löfte om att detta skulle vara ett steg för att gå vidare kommer vi inte att ge.

Anf. 94 JAN SANDBERG (m):

Herr talman! Jag tackar för detta besked. Det är ganska klarläggande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

KU19 En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området

Mom. 1 (avslag på propositionen)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

277 för utskottet

9 för men.

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 21 nyd, 1 v, 2 -

För men.: 8 v, 1 -

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Rolf L Nilson (v) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 4 (styrelsen för arbetsgivarorganisationen)

1. utskottet

2. res. (s)

Votering:

164 för utskottet

121 för res.

1 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 21 nyd, 1 -

För res.: 110 s, 9 v, 2 -

Avstod: 1 s

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 6 (statens arbetsgivarpolitik)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

275 för utskottet

11 för men.

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 21 nyd, 2 -

För men.: 1 s, 9 v, 1 -

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU11 Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU13 Fastighetsförvaltning och statlig lokalförsörjning

Propositioner ställdes först beträffande uttalandet om avvecklingen av Byggnadsstyrelsens egenregiverksamhet. Därefter företogs utskottets hemställan till avgörande.

Uttalandet:

1. godkännande av utskottets uttalande

2. godkännande av uttalandet i res. (c, m, fp, kds)

Votering:

145 för utskottet

141 för res.

63 frånvarande

Kammaren godkände utskottets uttalande.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 1 m, 21 nyd, 9 v, 2 -

För res. utskottets uttalande: 68 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 1 -

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 2 nyd, 5 v, 1 -

Birgitta Wistrand (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Hemställan:

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU15 Statistikfrågor

Mom. 1 (ansvarsfördelning för den statliga statistiken)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

271 för utskottet

11 för men.

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 69 m, 25 fp, 23 c, 22 kds, 22 nyd, 2 -

För men.: 2 s, 8 v, 1 -

Frånvarande: 28 s, 11 m, 8 fp, 8 c, 4 kds, 1 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 2 (jämfälldhetsstatistik)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

165 för utskottet

122 för res. 1

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 22 nyd, 1 -

För res. 1: 111 s, 9 v, 2 -

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 3 (naturresurs- och miljöräkenskaper m.m.)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

263 för utskottet

12 för men.

10 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 22 nyd, 1 -

För men.: 1 s, 9 v, 2 -

Avstod: 10 s

Frånvarande: 28 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 4 (system med s.k. generationsräkenskaper)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 3 (nyd)

Votering:

266 för utskottet

21 för res. 3

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 26 fp, 24 c, 22 kds, 1 nyd, 9 v, 3 -

För res. 3: 21 nyd

Frånvarande: 26 s, 11 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 5 (totalprisindex)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

Kammaren biföll utskottets hemställan genom uppresning.

Mom. 8 (en låginkomstutredning)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 9 (lokalisering av hela Statistiska centralbyrån till Örebro)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU16 Vissa strukturfrågor inom offentlig sektor

Mom. 2 (en statlig rationaliseringskommission)

1. utskottet

2. res. 1 (nyd)

Votering:

262 för utskottet

22 för res. 1

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 26 fp, 22 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 1: 22 nyd

Frånvarande: 26 s, 12 m, 7 fp, 9 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 3 (konsekvensanalyser vid privatiseringar)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

162 för utskottet
122 för res. 2
65 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 s, 67 m, 25 fp, 24 c, 22 kds, 22 nyd, 1 -
För res. 2: 111 s, 9 v, 2 -
Frånvarande: 26 s, 13 m, 8 fp, 7 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -
Sylvia Lindgren (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha
röstat ja.

Mom. 4 (kartläggning och analys av privatiseringens kostnader och effekter)

1. utskottet
2. res. 3 (s)
Votering:
162 för utskottet
124 för res. 3
63 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 68 m, 26 fp, 23 c, 22 kds, 22 nyd, 1 -
För res. 3: 112 s, 1 c, 9 v, 2 -
Frånvarande: 26 s, 12 m, 7 fp, 7 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FiU17 Riksdagens revisorer och deras kansli

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SkU27 Slopade årlig fordonsskatt på vissa veteranfordon

Mom. 2 (en utvidgning till nya fordonskategorier)

1. utskottet
2. res. 1 (nyd)
Votering:
262 för utskottet
22 för res. 1
65 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 67 m, 25 fp, 23 c, 22 kds, 9 v, 3 -
För res. 1: 22 nyd
Frånvarande: 25 s, 13 m, 8 fp, 8 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Mom. 3 (försäljningsskatt m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (nyd)
Votering:

260 för utskottet

24 för res. 2

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 25 fp, 23 c, 22 kds, 9 v, 3 -

För res. 2: 2 s, 22 nyd

Frånvarande: 25 s, 13 m, 8 fp, 8 c, 4 kds, 1 nyd, 5 v, 1 -

Prot. 1993/94:97

27 april 1994

*Ersättnings-
rättsliga frågor*

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att lagutskottets betänkande LU27 och jordbruksutskottets betänkande JoU22 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

14 § Ersättningsrättsliga frågor

Föredrogs

lagutskottets betänkande

1993/94:LU27 Ersättningsrättsliga frågor.

Anf. 95 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Nästan det värsta jag visste när jag var liten var när min mamma sade: "Vad var det jag sa! Du skulle ha hört på mig." Hon hade förmanat mig och ändå hade jag gjort precis det som hon hade sagt att jag inte skulle göra med de följder som hon hade varnat mig för. Ändå har jag lust att säga i dag: "Vad var det vi sa!"

Hade den borgerliga majoriteten i lagutskottet lyssnat på oss socialdemokrater, hade förhållandena i dag varit annorlunda.

Det här betänkandet handlar om jämkat skadeståndsansvar enligt produktansvarslagen.

I lagutskottet ansåg vi socialdemokrater angående betänkande 1991/92:14 att EG-direktivet inte hindrade oss i Sverige från att behålla jämningsregeln i skadeståndslagen också för produktskador. I det moderna samhället är det omöjligt för den enskilde konsumenten att själv undersöka och bedöma varors egenskaper. Den enskilde tvingas att lita på att tillverkaren och distributören noggrant kontrollerar sina produkter och informerar om eventuella skaderisker. Därför ansåg vi det särskilt viktigt med ett fullgott skydd för konsumenten vid produktskador.

En jämkning enligt mönstret i EG-direktivet innebar en försämring, och vi reserverade oss mot det beslutet.

I betänkande 1992/93:LU9 behandlades ett nytt förslag om jämkning av

81

skadestånd om den skadade själv genom vårdslöshet eller uppsåtliga vållat skadan. Vi ansåg inte heller den här gången att skadeståndet skulle jämkas.

Den särskilda jämningsregeln enligt EG-direktivet gav ett sämre skydd vid personskada än skadeståndslagens regel. Vi ville inte försämrå för konsumenterna och trodde inte att det skulle bli särskilt betungande för dem som har ansvaret för produktskador.

I och med EES-avtalet och EG-direktivet är det i dag omöjligt att införa en svensk jämningsregel som är förmånligare för de skadelidande. Om man hade följt propositionens förslag hösten 1991, eller i alla fall avvaktat, hade situationen varit annorlunda. Då hade man kunnat föra en sakdiskussion om särskilda jämningsregler i produktansvarslagen utifrån de erfarenheter som vi har fått under det år som lagen har tillämpats. Det är inte heller någon idé med en utvärdering och uppföljning.

Herr talman! Jag ville bara säga att jag tyckte att det var oöverlagt och förhastat att införa en jämningsregel i produktansvarslagen.

Anf. 96 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Jag tycker att det är en mycket märklig debatt som Carin Lundberg försöker att få i gång. Detta är ju ett motionsyrkande som socialdemokraterna har haft vid ett flertal tillfällen. Nu har man emellertid backat och bara avgett ett särskilt yttrande. Om denna regel hade införts i produktansvarslagen hade man i alla fall fått lov att ta bort den nu. Det är mycket märkligt att socialdemokraterna kommer så här i efterhand, när man ser att detta var fel enligt EES-avtalet.

Carin Lundberg sade att om detta hade gjorts tidigare, hade vi i dag kunnat föra en sakdiskussion. Det hade ju varit till intet förpliktande, Carin Lundberg, eftersom EES-avtalet reglerar hur detta skall gå till. Att komma i efterhand och säga att man inte kan reservera sig på grund av EES-avtalet och att det hade varit bra om socialdemokraterna hade fått gehör för sin motion tidigare är som att kasta in jästen efter degen.

Anf. 97 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Margareta Gard sade att vi socialdemokrater i lagutskottet har backat och att det är ett märkligt beteende. Jag tycker att ledamoten borde ha läst betänkandet bättre. Vi ville visa att man inte hade behövt att genomföra denna försämring. Nu när den är genomförd går det inte enligt gällande EES-avtal och EG-direktivet att förändra det hela. Det är faktiskt ett argument som EG-motståndarna kan tänkas använda i debatten som ett exempel på hur det inte skall gå till.

Anf. 98 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Vi har ändå en skadeståndslag som träder in, och den är ganska generös, måste jag säga. Det råder alltså inte någon rättslöshet när det gäller produktansvaret. Man har alltså att välja mellan två lagar och kan då välja den lag som är mest generös. Det är också anledningen till att vi en gång sade nej. Vi ville ha samma regler för våra producenter som deras konkurrenter ute i Europa har. Detta är väldigt viktigt, och det insåg den borgerliga majoriteten. Vi måste ge våra företag samma regler som deras

konkurrenter har. Det var anledningen till att vi då inte ville införa en strängare regel i produktansvarslagen. Nu har man kommit fram till att enligt EES-avtalet gäller denna likformighet för alla företag. Jag tycker att det är något märkligt att Carin Lundberg kommer så här i efterhand och säger att om vi hade gjort detta tidigare, hade vi kunnat föra en sakdiskussion. Det är väldigt viktigt att vi har samma regler som andra länder har.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Stöd till ekologisk
odling och
trädgårdsnäringen,
m.m.*

Anf. 99 CARIN LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag noterar att också Margareta Gard backar, precis som hon sade att jag hade gjort. Vi tyckte att man inte skulle försämrå för konsumenten. Det var därför som vi inte ville ha den förändring som den borgerliga majoriteten genomförde. Med mitt inlägg ville jag bara säga att nu är det här gjort och att det inte går att göras bättre. Vi beklagar det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

15 § Stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäringen, m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU22 Stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäringen, m.m.
(prop. 1993/94:157).

Anf. 100 BJÖRN ERICSON (s):

Herr talman! I det ärende som kammaren nu har att behandla, jordbruksutskottets betänkande JoU22, tas bl.a. upp ett nytt stöd till ekologisk odling och förstärkta resurser till trädgårdsnäringen. Till betänkandet finns fyra reservationer fogade, varav två är socialdemokratiska. Även om vi socialdemokrater har givit uttryck för meningsskiljaktigheter också på andra delar i betänkandet nöjer jag mig med att kommentera de socialdemokratiska reservationerna.

Herr talman! Jag vill först säga att vi socialdemokrater gläder oss åt att det nu har framlagts en proposition på detta område, vilket också framgår av den socialdemokratiska jordbrukspolitiska motionen från januari i år. Vi delar jordbruksministerns uppfattning som kommer till uttryck i proposition 1993/94:157, att "ekologisk odling bör ses som en del i en strategisk satsning för svenskt jordbruk".

Även om regeringens förslag om ytterligare 10 miljoner kronor till stöd för ekologisk odling är en bra ansats anser vi att det är helt otillräckligt. Det är just därför som reservation 1 har tillkommit.

I Sverige behövs en utökad areal ekologisk odling. Efterfrågan på vissa alternativodlade produkter överstiger redan i dag tillgången. I snabb takt ökar konsumenternas intresse för dessa produkter. De är t.o.m. beredda att betala högre priser för de livsmedel som utan konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel framställts ekologiskt eller på ett naturnära sätt. Bristen på ekologiska produkter kan faktiskt skada marknaden. Om varorna saknas i

butikshyllorna, vilket jag menar att de alltför ofta gör i dag, är risken stor att konsumenterna slutar att köpa dessa produkter. Av bl.a. dessa skäl förekommer det att ekologiskt odlad spannmål har importerats till Sverige för att hjälpligt klara vårt lands efterfrågan.

Sveriges jordbruk har enligt min mening utomordentligt goda klimatiska, traditionella och kunskapsmässiga förutsättningar för framställning av ekologiskt odlade produkter. Det borde vara en gemensam strävan att vi inom landet skall vara så gott som självförsörjande med dessa produkter. Även i exporthänseende är den ekologiska odlingen en produktion som borde kunna utökas avsevärt.

På den europeiska livsmedelsmarknaden bör svenska högkvalitativa produkter utan rests substanser från själva odlingen kunna få en framskjuten plats. För att göra detta möjligt krävs ett starkt stöd från statsmakterna. I reservation 1 föreslår vi att anslaget förstärks med ytterligare 30 miljoner, således till 50 miljoner.

Herr talman! I reservation 4 tar vi upp en fråga på det internationella området, där det enligt vår mening finns brister i regeringens miljöpolitik. Bl.a. är det nödvändigt att följa och aktivt försöka påverka miljöutvecklingen i olika internationella forum. Som ett led i detta arbete menar vi socialdemokrater att de tekniska attachéerna och lantbruksråden skall ges ett tydligt miljöuppdrag att bevaka forskning och teknisk utveckling samt ländernas miljöpolitik. Vi är helt klara över att frågan om organisation och fördelning av arbetsuppgifter bland utlandspersonalen hör till regeringens kompetensområde. Men vi socialdemokrater menar att riksdagen bör uttala nödvändigheten av denna förstärkning av vårt internationella miljöarbete.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservationerna 1 och 4 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 101 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! I betänkandet om stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäring har Ny demokrati en reservation beträffande trädgårdsnäringen. Vi ser en god framtid för den ekologiska odlingen, vilken föregående talare talade sig varm för.

Det finns speciella förutsättningar att klara ekologisk odling just i Sverige. Vi kan dra nytta av vårt klimat. Det finns också speciella förutsättningar för utsädesodling just i Sverige. Vi måste hela tiden söka de nischer där vi har fördelar och utnyttja dessa. Man skall inte bara ha en storskalig syn på jordbruken. Här finns möjligheter för småföretagare inom jordbrukssektorn att visa framfötterna.

När det gäller trädgårdsnäringen är jag däremot orolig för att vi i Sverige inte ges förutsättningar att konkurrera på lika villkor med viktiga konkurrentländer. Arbetskostnaderna för den intensiva trädgårdsodlingen slår hårt på produktens pris. Samtidigt är man beroende av tidsfaktorn. Man måste skörda en viss dag. Jordgubbar kan inte vänta på fälten till nästa dag. Men man saknar personal som är villig att utföra arbetet. Trots den enormt höga arbetslösheten hade åtskilliga odlare förra året problem med att få produkterna skördade. Man har alltså lyckats så långt att man har fått fram produkten. Men sedan, i sista ledet, får man den inte skördad tack vare att anvisad

personal tröttnar. De tycker att det är för varmt och att de får börja arbeta för tidigt osv. Man är helt enkelt beroende av speciell arbetskraft, men de lokala länsarbetsnämnderna medger inte sådan. Detta är just nu en aktuell fråga som hör samman med trädgårds- och bärödlings. Den behandlas av ansvariga myndigheter på ett icke tillfredsställande sätt.

Om man inte har en lösning skall man låta de berörda trädgårdsodlarna föreslå lösningarna och sedan acceptera dessa. Håll inte på och konstra på det sätt som arbetsmarknadsmyndigheterna nu gör! Vad det ger för resultat har vi sett – bär som ruttnar bort. Det är en felaktig inställning till trädgårdsodling.

Det är även viktigt att utskottet är positivt till ett stöd för att stimulera exporten av trädgårdsprodukter. Vi nydemokrater är normalt sett emot alla stöd, men just för att komma i gång med småföretagandet kan man acceptera sådana saker. Det behövs dock en komplettering när det gäller anställningsreglerna för tillfällig arbetskraft. Det skall inte vara krångliga och svårare och medföra större kostnader än t.ex. västra Tyskland har för sin arbetskraft. Vi måste hela tiden inse att det är genom småföretagarna som vi kan växa. Därför är det enormt viktigt att de kan få del av dessa pengar.

Jag vill samtidigt påpeka att produktutvecklingen inom trädgårdssektorn är utomordentligt viktig. De konsumentfärdiga grönsaksprodukterna har tagit en snabb marknad i såväl USA som England och Frankrike. Det sker en snabb förändring. Sverige måste hänga med. Vi har gjort det genom investeringar, men produkterna går då till snabbmatsrestaurangerna. De tvättade, hackade och färdigförpackade grönsakerna måste ut till konsumenterna.

Det måste bli enkelt för konsumenten. Då ökar man också konsumtionen. Det är precis vad som har skett i USA och i England. Vi måste hänga med. Det finns anläggningar i t.ex. Östergötland. Men vilka driver anläggningarna? Jo, flitiga f.d. lantbrukare, som har fattat galoppen. De ser vad konsumenten vill ha. Men det sker genom snabbmatskedjorna. Det är dags att produkterna levereras direkt till konsumenten. Jag väntar mig att de signalerna skall ges när det gäller trädgårdsodlingen. Vi måste anpassa produkterna till konsumentens krav. Det gäller både utförande och smak.

Jag vill också beröra den svenska fruktodlingen. Nere i restaurangen var det länge sedan vi såg några svenska äpplen. Men när man talar med fruktodlarnas representanter, får man veta att de mycket väl kan leverera svenska äpplen året runt bara vi vill ha sådana. Producenten kan leverera. Det är inte där problemet finns. I dag är ekonomin inom fruktodlingen ohållbar. Just under den tid då det finns svenska äpplen att sälja pressar man priserna till en för producenten orimligt låg nivå. Vi konkurrerar på det sättet ut hela vår egen odling. Den är snart ett minne blott, om vi inte gör någonting.

Det krävs en översyn, där man studerar distributionen och marknadsföringen. Framför allt behöver vi en förpackad frukt, som kommer fram till konsumenten oskadad. Frukten har i dag inte ett acceptabelt utseende när den ligger i hyllan, om det inte är fråga om behandlad frukt från andra länder.

Vi måste åstadkomma en produktutveckling, som är en del av odlingen. Det räcker inte med att bara odla produkten. Man måste också få fram den till konsumenten i acceptabelt skick, dvs. med hög kvalitet.

När det gäller trädgårdsnäringen yrkar jag, herr talman, bifall till vår reservation nr 3.

Anf. 102 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Det politiska språket karakteriseras ofta av något slags periodicitet. Användningen av begrepp och ord blir en modebetonad verksamhet. I dag säger sig alla egentligen stödja ekologisk odling. I detta begrepp kan man lägga in vilken betydelse man önskar. Jag tycker ändå att det hänt något väsentligt i den meningen att allt fler – och jag är övertygad om snart sagt alla – kommer att omfatta principen att vår livsmedelsproduktion måste bygga på naturgivna förutsättningar, vilket det konventionella jordbruket inte har gjort. Så enkelt är det.

Det är glädjande med en sådan utveckling. Man kan beklaga att den har tagit lång tid och att den har motverkats av mäktiga krafter. En stor del av kemikalieindustrin och växtförädlingsverksamheten samt andra mäktiga krafter har självklart haft ett intresse av att fördröja övergången till mer naturgivna produktionssätt. Det är bra att den delen av förändringsarbetet är avklarat.

Man kan ha olika former för stödet till denna verksamhet. Vi från Vänsterpartiet anser det lämpligt att studera tillämpningen av de traditionella stödformerna. Vår åsikt är att man måste se över arealstödet och göra det likformigt över landet, ett rakt arealstöd. Då kan man hävda att arealstödet tillkom för att ge odlaren en i princip oförändrad inkomstnivå. Det är klart att förutsättningarna då förändrades. Det är ett pris som vi måste betala. Stödet skulle gynna dels de ekologiska odlarna, dels jordbruksproduktionen i norra Sverige och i Norrlands inland, vilket från många synpunkter är önskvärt. Det skulle också minska administrationen. Man skulle kunna föra över tyngdpunkten mot ekologisk odling utan att öka statens kostnader.

Spannmålsöverskottet måste finansieras på något vis. Ett av instrumenten för detta har varit den s.k. förmalningsavgiften. Av ekologiskt odlad spannmål finns det ingen överproduktion. Det exporteras i dag praktiskt taget ingenting. På något vis borde vi kunna hitta en konstruktion, där pengar från förmalningsavgiften skulle kunna gå tillbaka. Den måste ju betalas även av dem som odlar med ekologiska produktionsmetoder.

Vi kan naturligtvis begagna olika metoder för att öka stödet. Men vad vi nu kan konstatera är att det i riksdagen och i samhället i stort råder en samsyn om behovet av att gynna denna produktion. Ju snabbare vi kan göra det, desto bättre. Det har sagts tidigare här att det finns en konsumentefterfrågan. Den bör inte vara otillfredsställd alltför länge.

Föreställningen att konsumentens makt alltid kan matcha de stora ekonomiska intressena tror jag är överdriven i många fall.

Det har också betydelse för hur vi ser på vår förmåga att hävda vårt lantbruk i ett större sammanhang i Europa och på möjligheterna att utnyttja högkvalitativa livsmedel också som exportvara.

Den uppfattning som vi har och som jag har gett uttryck för i min meningsyttring står jag naturligtvis bakom. Men jag inskränker mig till att yrka bifall till meningsyttringen vad gäller mom. 2.

Anf. 103 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 22 behandlas regeringens proposition om stöd till ekologisk odling och till trädgårdsnäringen samt frågan om kravet på betestvång för mjölkkor och ett antal motioner väckta under den allmänna motionstiden.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag på alla punkter utom på en. Den punkten gäller regeringens förslag om att det tidigare anslaget beträffande stöd till skuldsatta jordbrukare som drabbats av avregleringen, omställningen, skulle utvidgas till att tillämpas även avseende skuldsatta trädgårdsföretagare.

Oppositionen – bestående av socialdemokrater, vänsterpartister och nydemokrater – röstade emellertid bort anslaget vid ett tidigare plenum här under våren. Regeringssidan, som ansåg regeringens förslag välmotiverat, har därför nu inte kunnat tillstyrka regeringsförslaget. Vi förutsätter dock att regeringen i lämpligt sammanhang återkommer till riksdagen med förslag om att det vid behov skall vara möjligt att ge stöd till skuldsatta trädgårdsföretagare.

Herr talman! Då det gäller frågan om ekologisk odling finner utskottet flera skäl som talar för att den ekologiskt odlade arealen nu bör öka. Detta ligger väl i linje med tidigare fattade beslut om miljömålet. Och kan då konsumentintresset bli något större, blir det mer än en liten nischproduktion.

Det finns goda förutsättningar för ekologisk produktion i landet. Möjligheterna till ökad avsättning av produkterna såväl inom som utom landet synes nu också bli större.

Förhandlingarna om ett svenskt EU-medlemskap, vilka nu avslutats, gav också ett resultat som bör innebära goda möjligheter till en ökad ekologiskt odlad areal i landet. Sverige får tillgång till EG:s stöd till ekologisk odling och miljövänliga produktionsmetoder under förutsättning att det blir en svensk medfinansiering.

Dock måste det framhållas att den ekologiska odlingens omfattning och lönsamhet framöver i helt avgörande grad främst är beroende av efterfrågan på marknaden.

En överproduktion på området skulle snabbt leda till sänkta priser och därmed till olönsamhet, med negativa konsekvenser för många seriöst satsande odlare.

Utskottet har trots detta satt upp målet att 10 % av landets odlade areal år 2000 bör kunna vara ekologiskt odlad. Regeringens förslag, som tillstyrks, innebär att den ekologiska odlingen utöver nuvarande anslag för marknadsföring m.m. tilldelas 2 miljoner kronor budgetåret 1994/95 för information och marknadsföring. Därutöver anvisas 8 miljoner kronor till särskilt arealbidrag för budgetåret 1994/95. Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Reservation nr 2, vari kds föreslår att ekologisk odling bör få påbörjas på omställd mark med 1994 som karensår, har utskottet inte kunnat gå till mötes. Förslaget strider mot grundtanken i 1990 års livsmedelspolitiska beslut. Produkter som odlas på omställd mark får inte gå till livsmedel.

Vid en övergång till EG:s regelverk kan förslaget inte realiseras. Dock utvidgas möjligheterna för stöd till ekologisk odling i sammanhanget, som jag tidigare har framhållit.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Stöd till ekologisk
odling och
trädgårdsnäringen,
m.m.*

Herr talman! Då det gäller trädgårdsnäringen delar utskottet regeringens bedömning att det finns förutsättningar för en långsiktigt konkurrenskraftig svensk trädgårdsnäring. Vid ett medlemskap i EU blir konkurrensen hårdare. Med tanke på den nyligen antagna GATT-överenskommelsen finns det starka skäl för ytterligare insatser som bidrar till ökad konkurrenskraft hos svensk trädgårdsnäring.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till åtgärder, och flera av motionsyrkandena kan då i huvudsak anses tillgodosedda i utskottets skrivning här.

Även yrkande 2 i motion 227 är tillgodosett genom att 5 miljoner kronor avsätts som stöd till kvalitets- och avsättningsfrämjande åtgärder på fruktodlingens område.

Vidare pågår ett arbete med att utvärdera ett antal aktiva bekämpningsmedelssubstanter och med en harmonisering beträffande synen på risker med bekämpningsmedel i Norden. Syftet är att få till stånd gemensamma arbetsrutiner för dokumentationskrav, kriterier för godkännande, utvärderingar samt informationsutbyte när det gäller biocider. Härigenom kan också motionen anses tillgodosedd i detta avseende.

I betänkandet behandlas, som sagt, också frågan om betestvång för mjölkkor. I det sammanhanget har Patrik Norinder skrivit en motion, vari han yrkar att länsstyrelsen skall vara dispensmyndighet i frågor om undantag för kravet på betesgång. Enligt motionen är det betydelsefullt att få en likartad bedömning av dispensfrågorna såväl mellan kommuner som inom större regioner. Det får inte vara så att en kommungräns ger olika bedömning av sådana ärenden. Det får heller inte vara så att det är stora skillnader t.ex. mellan förutsättningarna i södra Sverige och förutsättningarna i norra Sverige.

Jag vill också påpeka här att Riksdagens revisorer i ett utlåtande hävdar den uppfattning som Patrik Norinder ger uttryck för i sin motion. Utskottet ansluter sig i princip till de intentioner som det talas om i motionen. Men man har i det här sammanhanget ansett att det enligt 24 § djurskyddslagen är den kommunala nämnden, som har tillgång till djurskyddsutbildad personal, som skall sköta de här dispensfrågorna. Annars finns ju uppfattningen att dessa i stället borde föras över till länsstyrelsen.

Utskottet har i det här sammanhanget dock mycket kraftfullt påpekat att det är viktigt att bedömningarna är likartade. Man har också påpekat att det finns goda möjligheter till överklagan till länsmyndigheten i sammanhanget. Därför har man ansett den motionen besvarad.

Nydemokraterna säger i sin reservation om trädgårdsnäringen att man vill ha en utredning av konsekvenserna för svenska odlare när det gäller den prisdumpning som ibland uppträder. Vi finner det inte meningsfullt att för närvarande göra en sådan utredning. Regeringens förslag går ut på att stärka trädgårdsnäringens konkurrenskraft i samband med EU-inträdet. Därför följer man väldigt noga och uppmärksamt vad som sker på området. Mot den bakgrunden har vi inte kunnat ställa oss bakom de krav som förs fram i reservationen.

I den socialdemokratiska reservationen, nr 4, tas miljöbevakningen av tekniska attachéer och lantbruksråd upp. Man menar att det finns brister när det gäller denna verksamhet.

Utskottet vill erinra om att lantbruksrådets uppgifter ursprungligen regle-

rades i en regeringsförordning med instruktion för lantbruksråden och lantbruksattachéerna. De har till uppgift att bevaka vad som sker i sina respektive bevakningsområden. Samma sak gäller miljöråden, som på motsvarande sätt skall bevaka vad som sker i omvärlden när det gäller miljön.

Verksamheten kommer enligt Utrikesdepartementet att intensifieras och man kommer också att utbilda de människor som sysslar med detta. Därför menar majoriteten att det inte finns någon anledning att nu gå reservanterna till mötes på den här punkten.

Herr talman! Jag yrkar till sist bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 104 BJÖRN ERICSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Ingvar Eriksson säger att det finns ett uppdrag för miljöattachéer och lantbruksråd att följa miljöpolitiken i respektive land. Men det är enligt vår mening inte tillräckligt tydligt utsagt att de också skall följa forskning och teknisk utveckling samt miljöpolitiken i övrigt i respektive land. Det är mycket viktigt att vi får nära rapportering om detta. Det är av det skälet som vi i reservationen har uttryckt oss på det här sättet och menat att det är oerhört viktigt att få fram just en noggrannare rapportering på det området.

Anf. 105 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller givetvis med om att det är viktigt att denna bevakning sker på ett bra och kunnigt sätt. Jag sade också i mitt anförande att det i det här sammanhanget pågår intensifierade insatser genom Utrikesdepartementets försorg. De syftar också till att utbilda den personal som sysslar med detta.

Med hänsyn till det vill jag än en gång upprepa att det inte finns någon bärande anledning till att nu ta upp den här frågan ytterligare. Frågan följs alltså mycket noga. Inte minst i EU-sammanhang upplever vi den konkreta uppföljningen av miljöpolitiken i de länder som är aktuella i det sammanhanget. Det kan tas som ett gott exempel på att man kan nå framgång genom de här insatserna. Vi har av det skälet inte ansett att vi bör gå med på det krav som ställs i reservation nr 4.

Anf. 106 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande JoU22 utom på punkt 2 där jag yrkar bifall till reservationen av Carl Olov Persson.

Omställningsbeslutet var inte bra. Att lägga så mycket pengar på att lägga ned i stället för att satsa på att bygga upp ser vi som oförnuftigt. Kds har motionerat och även reserverat sig i utskottet i fråga om det ekologiska jordbruket. Vi kräver att delar av omställningsarealen skall kunna användas till att starta ekologiskt jordbruk på.

Vi är oerhört positiva till att jordbruksutskottet tillkännager att vi skall ha målsättningen att till år 2000 ha 10 % av åkermarken konverterad till ekologiskt jordbruk. Eftersom kds har arbetat för ett arealbidrag för det ekolo-

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Stöd till ekologisk
odling och
trädgårdsnäringen,
m.m.*

giska jordbruket är vi tacksamma för att det nu blir omkring 200 kr per hektar i arealbidrag till det ekologiska jordbruket.

Nu förpliktigar faktiskt ett sådant tillkännagivande. Vi måste handla. Då hade det varit bra om utskottet och riksdagen hade kunnat ta ställning för kds förslag och i den här frågan beslutat tillåta ekologisk odling på viss del av den omställda marken utan krav på återbetalning.

Vi har faktiskt 120 000 hektar mer omställt än vad som krävs enligt de trädeskrav EU ställer upp. 370 000 hektar åkermark ingår i programmet. Enligt det program som EU har skall det behövas 250 000 hektar i träda. Det gör att vi borde kunna ta till vara delar av den här marken för att bygga upp ett ekologiskt jordbruk.

Sköredeutfallet från en ekologisk odling är dessutom så pass mycket lägre att det inte bidrar till att skapa något överskott som vi får problem med på exportsidan. Efterfrågan på ekologiskt odlade livsmedel har vi hört här bara ökar, såväl i Sverige som i våra grannländer. Sverige skulle alltså kunna ta vara på den här arealen och skaffa sig fördelar i form av ökade marknadsandelar.

Jag beklagar att vår motion inte har tillstyrkts. Jag betraktar det som en nationalekonomiskt dålig affär. Vårt förslag hade inte kostat en skattekrona, medan Socialdemokraternas förslag driver upp lånebehov och statsskuld. Troligen gör även Vänsterns förslag det.

Vi från kds sida kommer att målmedvetet arbeta vidare för att få hela det ekologiska program som jordbruksutskottet har tagit ställning för förverkligat. Synd bara att vi inte redan nu tar ett rejält kliv in i förverkligandet av de stolta orden och åtagandena.

Anf. 107 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag berörde i mitt anförande skälen till att vi inte kunde tillstyrka Carl Olov Perssons plädering för den motion som jag har för mig har väckts av Harry Staaf.

Staten och odlarna har träffat en överenskommelse som gäller 1990 års jordbrukspolitik. Den innebär att omställd mark inte får användas till livsmedelsproduktion. Det är av det skälet som vi inte kan tillstyrka den här motionen.

Jag vill också, som jag gjorde i mitt anförande, påpeka att i EU-sammanhang uppstår helt andra möjligheter till stöd – en form av miljöstöd – för att utveckla också den svenska ekologiska odlingen med hjälp av pengar från EU, förutsatt att vi själva är beredda att bistå med medel i samma omfattning. Det är uppenbart att detta är mycket intressant. Vi har förhoppningar om att kunna använda dessa medel för att gå vidare.

Carl Olov Perssons resonemang om att sköredeutfallet är lägre är riktigt, men det hjälper inte när principen är fastlagd, att vi inte skall odla livsmedel på den omställda marken.

När det gäller själva den ekologiska odlingens utveckling tror jag att det också finns risker om man går för fort fram. Det är därför vi från regeringens sida har valt den försiktiga linjen, att ge en klar signal om vad som gäller och en lagom stor stimulans för detta. Det är viktigt att vi får en lugn och stabil utveckling av den ekologiska odlingen. Då kommer vi att få duktiga odlare.

Man kommer att få en stabil ekonomi och lönsamhet. Risken är annars, om vi får en för snabb övergång av för stora arealer, att man får stora överskott och kraftiga prisfall. Därmed slås lönsamheten undan för dem som är skickliga och dugliga odlare. Det vore det värsta som kunde hända.

Jag vill därmed hoppas att Carl Olov Persson och vi andra i utskottet som i övrigt är överens skall kunna hantera de här frågorna på ett ansvarsfullt sätt även i framtiden.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Stöd till ekologisk
odling och
trädgårdsnäringen,
m.m.*

Anf. 108 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Det är kanske onödigt med en debatt mellan representanter för regeringspartier i kammaren, men jag ville säga att vi ju kan utnyttja tiden fram till 1996 som karenstid. Vi kan visa vägen för att uppnå det mål som vi har slagit fast. Det tycker jag är viktigt.

Jag tror inte att det finns någon risk för att det skulle bli för mycket av ekologiskt odlade livsmedel så att det skulle slå undan benen för fortsatt produktion på grund av låga priser. Jag tror inte att stimulansen att få använda de åkermarker som blir över vid omställningen för ekologisk odling på något sätt hade skadat. Det hade snarare byggt upp intresset för ekologiskt jordbruk och gjort att vi kanske hade kunnat uppnå målet 10 %.

Anf. 109 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Om man inte har odlat den omställda marken alls fram till 1996, är det öppet att börja odla direkt. Jag finner inte att det skulle vara några större problem i det sammanhanget. Jag tror inte att det behövs några speciella beslut för detta. Kan man bevisa att marken har legat i träda eller att det inte odlats livsmedel och använts handelsgödsel eller växthusmedel, klarar arealen prövningen.

Anf. 110 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Vi förordar i vår motion, och i reservationen finns det också texter som innebär det, att en förhandling skall ske och avtal upprättas om att all jordbruksmark skall tas i anspråk för ekologiskt jordbruk och pågå under minst fem år. Jag tycker att vi i riksdagen har möjlighet att besluta om detta – omställningsbeslutet har vi ju ändå rört i så pass mycket under åren som gått.

Anf. 111 BJÖRN ERICSON (s) replik:

Herr talman! Carl Olov Persson försökte ge skenet av att det socialdemokratiska förslaget, att ytterligare stödja ekologisk odling med 30 miljoner, skulle driva på lånebehovet i statskassan. Då vill jag bara erinra honom om att de 30 miljonerna ryms inom den budget som socialdemokraterna presenterade i januari. Den budgeten slutade på en förstärkning av statskassan med 5 miljarder.

Anf. 112 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Det kan mycket väl vara så att de ryms i det socialdemokratiska budgetförslaget. Det innehöll ju en hel del skattehöjningar och ett och annat som vi kanske inte skulle vilja ha i det här läget när vi behöver få i

gång sysselsättning. Jag tror inte att man kan resonera på det viset. Det är ändå en budgetpost. Vårt förslag innebär inte en krona i skattekostnader och ger, såvitt jag kan förstå, mycket mera än socialdemokraternas förslag.

Anf. 113 BJÖRN ERICSON (s) replik:

Herr talman! Jag upprepar att det socialdemokratiska budgetalternativet innebar en förstärkning av statskassan på 5 miljarder.

Som Ingvar Eriksson sade i sitt inlägg om den omställda marken är det bara att köra i gång med alternativodling om marken legat i träda till 1996. Det är ju vad Carl Olov Persson är ute efter.

Anf. 114 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Jag måste återgå till de fem miljarderna, även om vi inte skall ha en budgetdebatt här. Där var det fråga om skattehöjningar och minskade bidrag. Vad socialdemokraterna där föreslog på jordbrukssidan var en katastrof för det öppna landskapet och för odlingen över huvud taget. Det har konstaterats i kammaren tidigare att det kunde innebära så pass mycket att vi skulle få lov att lägga ner 700 000 hektar åkermark. Jag tycker inte att vi skall vara glada åt den typen av förslag.

Anf. 115 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! I det betänkande som vi nu diskuterar finns nästan 50 olika motionsyrkanden. Alla yrkanden utom ett har utskottet avstyrkt. En av motionerna, motion Jo208, har utskottet emellertid ställt sig bakom och vill ge ett tillkännagivande till regeringen. Motionärerna är Lennart Brunander och jag själv. Anledningen till att Lennart Brunander, som är Centerns företrädare i jordbruksutskottet, ej deltar i debatten i dag är att han är i Sydafrika och tjänstgör som valövervakare.

I vår motion Jo208 pekar vi på att det är förhållandevis små arealer som odlas ekologiskt i vårt land. Vi gör bedömningen att arealerna behöver öka. Efterfrågan på ekologiskt odlade produkter har ökat under senare år. Bristen på ekologiskt odlade produkter kan skada marknaden. Ibland saknas ekologiskt odlade produkter i butikshyllorna, och då kanske konsumenterna tröttnar, slutar att efterfråga sådana och väljer andra varor i stället.

Fortfarande är det alltså små arealer som odlas ekologiskt. Vår motion går ut på att den arealen skall utökas. Vi föreslår att riksdagen ställer upp ett mål att 10 % av arealen skall vara ekologiskt odlad år 2000. Vi föreslår att regeringen snarast utarbetar ett förslag till hur detta mål skall uppnås.

I utskottsbetänkandet skrivs: "Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motion Jo208 hemställer att regeringen utarbetar ett program med målsättningen att 10 % av åkerarealen bör vara ekologiskt odlad år 2000."

Vi två centermotionärer uttrycker vår stora tillfredsställelse med utskottets välvilliga behandling.

Till sist vill jag understryka vikten av information och upplysning gentemot både producenter och konsumenter. Det är också viktigt med forskning. Under de senaste decennierna har växtförädlingen varit mycket starkt inriktad på hög avkastning och stora insatser på produktionsmedel för att få denna höga avkastning. Andra sortegenskaper måste vägas in och väga

tungt. Det innebär med andra ord att forskningen bör vidgas och inriktas på att tillhandahålla sorter som passar den ekologiska odlingen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Stöd till ekologisk
odling och
trädgårdsnäringen,
m.m.*

Beslut

LU27 Ersättningsrättsliga frågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JoU22 Stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäringen, m.m.

Mom. 2 (stöd till ekologisk odling)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (s)

3. men. i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

Men. ställdes mot. res. 1 som biträdades med acklamation.

Huvudvotering:

157 för utskottet

117 för res. 1

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 67 m, 26 fp, 23 c, 22 kds, 17 nyd, 1 -

För res. 1: 107 s, 8 v, 2 -

Frånvarande: 30 s, 13 m, 7 fp, 8 c, 4 kds, 6 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 3 (vissa frågor i övrigt om främjande av ekologisk odling m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (kds)

Votering:

250 för utskottet

23 för res. 2

1 avstod

75 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 108 s, 66 m, 27 fp, 22 c, 16 nyd, 8 v, 3 -

För res. 2: 1 c, 22 kds

Avstod: 1 nyd

Frånvarande: 30 s, 14 m, 6 fp, 8 c, 4 kds, 6 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 4 (stöd för åtgärder som ökar trädgårdsnäringens konkurrenskraft)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (s)

Votering:

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

156 för utskottet
119 för res. 1
74 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 66 m, 27 fp, 23 c, 22 kds, 17 nyd, 1 -
För res. 1: 109 s, 8 v, 2 -
Frånvarande: 29 s, 14 m, 6 fp, 8 c, 4 kds, 6 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 9 (tillämpningen av stödet till trädgårdsnäringen m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 (nyd)
Votering:
259 för utskottet
17 för res. 3
73 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 109 s, 67 m, 27 fp, 23 c, 22 kds, 8 v, 3 -
För res. 3: 17 nyd
Frånvarande: 29 s, 13 m, 6 fp, 8 c, 4 kds, 6 nyd, 6 v, 1 -

Mom. 13 (miljöbevakning av tekniska attachéer och lantbruksråd)

1. utskottet
2. res. 4 (s)
Votering:
158 för utskottet
119 för res. 4
72 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 67 m, 27 fp, 23 c, 22 kds, 18 nyd, 1 -
För res. 4: 109 s, 8 v, 2 -
Frånvarande: 29 s, 13 m, 6 fp, 8 c, 4 kds, 5 nyd, 6 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § Riktlinjer för en fortsatt kretsloppsanpassning av samhället m.m.

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU23 Riktlinjer för en fortsatt kretsloppsanpassning av samhället –
åtgärder för att minska riskerna med kemikaliehanteringen (prop.
1993/94:163).

Herr talman! Kemikaliefrågorna är ett av Socialdemokraternas prioriterade områden inom miljöpolitiken. Det var vi som utformade lagen om kemiska produkter, och det var vi som tillsatte Kemikalieinspektionen. Det var också en socialdemokratisk regering som tog de första initiativen till en begränsning av skadliga kemikalier. Det var också Socialdemokraterna som beslöt att halvera bekämpningsanvändningen inom jordbruket.

När den borgerliga regeringen presenterade propositionen om kemikalieanvändningen kunde man i tidningarna läsa att amalgamet skulle förbjudas. Nu var det inte så. Något förbud har regeringen aldrig föreslagit. Regeringens förslag innebär endast att regeringen skall ta upp överläggningar med tandvårdens huvudmän för att fasa ut användningen av amalgam ur tandvården.

Trots mångårig debatt och trots en mängd vetenskapliga bevis för att kvicksilvret är både miljö- och hälsofarligt har regeringen inte lyckats föreslå någon lagstiftning om förbud.

Man ställer sig frågan: Vad tänker regeringen göra om enskilda tandläkare struntar i överenskommelsen om att inte använda amalgam?

I detta fall, där det föreligger en sådan uppenbar risk för hälsa och miljö, anser vi att ett förbud vore både effektivt och nödvändigt.

Frågan om amalgamets farlighet har dragits i långbänk ända sedan vår tid i regeringsställning. Vi tillsatte Avvecklingsutredningen, vars resultat ligger till grund för regeringsbeslutet. Tidsgränserna för en avveckling av amalgamet slogs då fast. Trots detta föreslår inte regeringen någon lag. Jag undrar: Är det ovilliga tandläkare som styr den borgerliga politiken?

Andra viktiga åtgärder på det här området är att se till att tandläkarna får betydligt bättre utbildning om alternativa tandlagningsmaterial. Tandläkarna själva säger att amalgam är lätt att använda, man behöver bara blanda och sedan applicera materialet. Så snart det har stelnat är det bara att slipa bort överflöd, och så är det färdigt. Därmed blir också amalgam billigt för patienten. Plaster och keramiska material kräver betydligt större kunskaper och kräver att tandläkaren har bra handlag och rätt teknik. Ofta tar det också längre tid, och det syns naturligtvis på tandläkarräkningen.

Tandläkarna måste få kunskap om alternativa material redan i grundutbildningen. De läkare som är verksamma måste ges en bra och effektiv vidareutbildning.

Hur är det på tandläkarhögskolorna, fortsätter man att lära ut amalgamtekniken trots att amalgamet skall bort från tandvården?

Förbjuder man amalgam behövs inga vidare åtgärder. Om ett förbud inte kommer till stånd bör prissättningen ändras, så att människor som kanske inte har det så gott ställt inte väljer amalgam och dess risker av ekonomiska skäl.

Det är också nödvändigt att tandläkarna bättre lär sig känna igen biverkningarna av olika tandvårdsmedel. Det gäller i hög grad amalgamet, men det gäller också många av de nya materialen. Det finns patienter som har bytt tandfyllningar både tre och fyra gånger för att tandläkarens kunskaper om vad materialen innehåller har varit bristfälliga. Ett exempel utgör de patienter som är allergiska mot titan. De kan reagera våldsamt mot kompositer

eller plaster, eftersom dessa material ofta innehåller det vita färgämnet titandioxid.

På denna punkt fick vi en positiv skrivning i betänkandet. Jag förutsätter därför att regeringen snarast vidtar de åtgärder som behövs vidtas.

I övrigt är propositionen, som har det ambitiösa namnet Riktlinjer för en fortsatt kretsloppsanpassning av samhället – åtgärder för att minska riskerna vid kemikaliehanteringen, tämligen slätstruken. Precis som många andra av regeringens propositioner på miljöområdet innehåller den mycket av beskrivningar av hur det är och vilka utredningar som är tillsatta. Regeringens miljöpolitik har därmed blivit ganska slätstruken. Jag frågar mig därför om den borgerliga regeringen verkligen tar miljön på allvar.

Det är frivilliglinjen som har dominerat, och mönstret går igen i kemikaliepropositionen. Amalgamavvecklingen är frivillig, och det mesta skall avvecklas på frivillighetens väg. Kemikalieinspektionen skall informera bort farliga kemikalier hos företag, kommunerna skall frivilligt miljöanpassa sina vatten- och avloppssystem, och det införda producentansvaret är så löst definierat att i princip vem som helst kan vara producent.

Följden har blivit att det råder en hel del oreda på avfallsområdet. Socialdemokraterna anser att lagstiftningen måste stramas åt och ansvaret för avfallet definieras bättre. Vi kräver en rad åtgärder antingen i form av skärpt lagstiftning eller andra styrmedel.

Jag kan också konstatera att regeringen tagit fasta på vårt förslag under den allmänna motionstiden att utöka Kemikalieinspektionens budget med 2 miljoner kronor för att stärka arbetet gentemot EU. Det tycker jag är bra.

Riksrevisionsverket har nyligen kommit ut med en rapport som är kritisk till myndigheternas information. Bl.a. anser RRV att Kemikalieinspektionen och Riksrevisionsverket skall ge kommunerna bättre stöd när det gäller tillsynen över kemikaliehanteringen. Vi har tagit upp detta problem i vår motion. Men vi anser också att företagen behöver få bättre möjligheter till kunskapsinhämtning.

Uppgiften att informera bör inte ligga på de myndigheter vars huvuduppgift är att utöva tillsyn över företagen. Därför föreslår vi att det bildas ett konsultbolag som är delägt av branschorganen och staten. Det kan ske på liknande sätt som när det gäller Institutet för vatten- och luftvårdsforskning. Därmed kan kemikaliekompetensen samlas utanför myndigheternas sfär. Det blir lättare för företagen att skaffa den kunskap som behövs.

I vår januarimotion krävde vi 100 miljoner kronor av arbetsmarknadspolitiska medel för att sanera gamla miljöfarliga områden. Förslaget bifölls inte av riksdagsmajoriteten. Jag vill fortfarande hävda att de arbetsmarknadspolitiska medlen skall användas på ett sätt som gagnar miljön. Saneringen av mark är arbetskraftsintensiv. Flera projekt är så långt gångna att de kan sättas i gång omedelbart. Använd våra arbetslösa till att utföra dessa nyttiga och angelägna arbeten!

Herr talman! Vi står naturligtvis bakom alla de socialdemokratiska reservationer som vi fogat till betänkandet, men vi kommer endast att begära omröstning på reservationerna 1, 4, 5, 13 och 14. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkande JoU23.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag går in tidigare i debatten. Det är ingen sidovördnad mot de debattörer från oppositionen som kommer efteråt. Jag har ett möte med en av de främsta miljöföreträdarna i världen inom kort, och jag måste därför göra den här anpassningen. Det är Maurice Strong som är på besök i Sverige.

För närvarande pågår ett mycket stort arbete på svenskt initiativ för att också internationellt föra fram de viktiga kemikaliefrågorna och kemikaliekontrollen med sikte på en långsiktigt hållbar utveckling.

På Norra Latin pågår just den här veckan en FN-konferens om kemikaliesäkerhet. Där deltar 130 stater och 500 delegater. Det är en global konferens i verklig mening.

Där handlar det om att följa upp Agenda 21 kapitel 19. I det sammanhanget föreslås sex programområden för det fortsatta kemikaliarbetet, bl.a. ökad riskutvärdering, harmoniserade grunder för klassificering och märkning, upprättande av riskreduktionsprogram, stärkt nationell kompetens och kapacitet och förhindrad illegal internationell handel. Det gäller t.ex. import av giftiga och farliga produkter som ej är sanktionerad av mottagarlandet.

Det är avgörande för den globala utvecklingen att vi ser till att så många av utvecklingsländerna som möjligt kommer med i detta arbete. Vi måste dessutom få i gång styrningen och ledningen av arbetet i de länder som är på väg in i marknadsekonomin och där inte särskilt mycket arbete på det här området har utförts tidigare. Därför har Sverige stött deltagandet från alla de fattigare länderna i världen för att de också skall kunna delta.

Syftet är att man skall dela upp jobbet och att OECD-länderna skall dela med sig av erfarenheterna till de fattiga länderna. De fattiga länderna skall inte drabbas av de restriktioner som vi genomför i våra länder. Det är inte meningen att man skall flytta problemen någon annanstans i världen genom att dumpa avfall i fattiga länder därför att de behöver pengar eller genom att kemikalieindustrin flyttar sina marknadsansträngningar när det gäller substanser som vi förbjuder i industriländerna.

Jag vill alltså betona hur viktigt det är att vi arbetar internationellt på dessa områden. Det är därför som vi i proposition nr 163 har lagt tonvikten både på det lokala och på det internationella planet. En förutsättning för internationella insatser och framsteg är emellertid aktiva nationella insatser.

Man kan alltid önska sig mer. Det var det Åke Selberg ägnade sig åt i sitt anförande. Jag skall gärna ge en del kommentarer till det. Mycket av den kritik som Åke Selberg framförde mot regeringens politik i det här avseendet faller naturligtvis tillbaka på tidigare regeringar. Detta är en process där man måste vara medveten om att utvecklingen har pågått under mycket lång tid. Kemikaliesamhället är ingen nyhet. Det är en ständigt expanderande verksamhet med utnyttjande av mer och mer kemikalier i strängt taget alla samhällen världen runt.

Det är riktigt att det har gjorts en hel del. Men vi måste också ständigt förstärka de insatserna. Vi ser nya problem. Mycket av städningsarbetet efter det som har hänt tidigare återstår. Det är där som kretsloppsanpassningen kommer in i bilden. Det är en självklarhet att vi, så långt det står i

vår makt, måste undvika att farliga kemikalier blandas in i allsköns avfall. Om så sker blir inte bara kemikalierna ett problem utan det totala avfallsproblemet blir ännu större.

Det är den grundläggande synen som har saknats tidigare. Annars skulle man ju ha insett det här problemet och gjort något åt det för mycket länge sedan. Det har varit en av grunderna för kretsloppspropositionen och kretsloppsidéerna.

Det är självklart att den här propositionen inte innehåller allt. I en del fall fullföljer vi de idéer som vi hade i kretsloppspropositionen. Vi slår inte omedelbart till med de hårdaste metoderna från samhällets sida. Men signalerna måste vara utomordentligt tydliga. Om ingenting händer på frivillig väg, avtalsvägen, och genom utbildning och information, som är mjuka medel, måste vi också indikera att vi är beredda att gå vidare och ta till hårdare metoder. Vi har tidigare saknat den utvecklingen.

Det här innebär alltså att vi naturligtvis fullföljer tillämpningen av de principer som har omfattats av alla, utgår jag ifrån, med försiktighetsprincipen och substitutionsprincipen som grund. Men vi är också inriktade på att skärpa åtgärderna successivt. Det finns i den här propositionen många sådana indikationer om vad som komma kan.

Jag tycker att det är litet tråkigt att Åke Selberg använder svepande formuleringar, för det behöver man inte göra. Det finns mycket klart redogjort i propositionen vad planerna innebär. Det är ingenting som har dragits i långbänk – i så fall har det skett under tidigare decennier.

Frågorna om amalgamet har nu tagits upp med samma typ av bila hängande i luften. Vi anger klart att förbud är på gång, att det sätts gränser. Att inleda överläggningar med i sammanhanget berörda parter kan aldrig vara något fel, för mycket av praktiken skall ju ske där ute. Det sker inte här i riksdagen, utan praktiken sker hos berörda parter, men man måste ha en tidsgräns att arbeta mot.

Den tidsgränsen borde ha satts för länge sedan. Nu kommer den, i den här regeringens förslag. Det ger kraft i de överläggningar som sedan tas upp med berörda parter och branscher. Det är metodiken, och det har ingenting att göra med tveksamhet, utan målsättningen är alldeles kristallklar, och den är också tidslagd i den proposition som vi har framför oss.

Jag utgår ifrån att min kollega Görel Thurdin, som har arbetat särskilt med det här området, kan ge ytterligare komplettering i det fallet.

Så när Åke Selberg höjer rösten på det området, är det för sent. Det som borde ha gjorts för länge sedan är nu planerat och tidslagt och kommer att ske, med de partier i regeringen som nu finns där.

Jag vill alltså klargöra denna grundläggande princip, som gäller på varje område: Vi är beredda att använda mycket hårda medel när det gäller att komma åt kvicksilvret, när det gäller att komma åt blyet och när det gäller att komma åt kadmium, liksom när det gäller att komma åt träskyddsmedel och – självklart – miljöfarliga batterier. Principen gäller likaså de åtgärder som vi föreslår i fråga om klor och PVC. Vi håller på att arbeta med de frågorna, och också detta är exempel på höjda ambitionsnivåer och ingenting annat.

På flera av de här områdena har åtgärder dessutom vidtagits som även de

borde ha vidtagits långt tidigare. Det bästa exemplet är att vi här i landet alltför länge har tillåtit oss att sprida ut bly via drivmedel. Nu håller blyet på att försvinna ur bensinen. Det kommer att vara i stort sett borta vid halvårs-skiftet.

När vi ökade differentieringen av skatten på drivmedel hade den blyade bensinen en marknadsandel på 40 %. I dag är den på väg mot noll. Det visar effektiviteten i de styrmedel som vi har använt.

Anf. 118 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att önska miljöministern all framgång vid det stora miljömötet som han skall delta i. Det här är i högsta grad internationella frågor, och självklart ger internationella överenskommelser det bästa resultatet i de övergripande miljöfrågorna.

Miljöministern säger att mycket av den kritik som jag för fram faller tillbaka på den tidigare regeringen. När det gäller amalgamet sade jag också i mitt huvudansförande att det naturligtvis har dröjt för länge och att frågan dragits i långbänk även under vår tid i regeringsställning. Men vi tillsatte en avvecklingsutredning, och den ligger till grund för det förslag som den nuvarande regeringen har lagt fram. Där slogs tidsgränserna för en avveckling av amalgamet fast, och vi menar att det fanns möjlighet att lägga fram ett förbudsförslag i den proposition som regeringen nu kom med.

Det kan naturligtvis aldrig vara fel att föra överläggningar, självklart inte. Men om överläggningarna skall vara framgångsrika och det verkligen skall hända någonting, måste man också ställa krav vid de överläggningarna. Vi tycker att man just i fråga om amalgamet hade kunnat lägga fram ett förslag om förbud.

Miljöministern säger att han inte vill slå till med de hårdaste metoderna genast. Om det är en ny fråga, kan man kanske resonera på det sättet, men här är det ju gamla saker som undan för undan har kommit i dagen och som har varit föremål för debatt vid många tillfällen. Man borde ha kunnat ta litet hårdare tag här, eftersom det är gamla frågor.

Anf. 119 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag noterar att Åke Selberg dämpade sin kritik en aning, i varje fall i tonen. Det är bra, för vi behöver naturligtvis föra en dialog på det här området.

När det gäller amalgamet är det riktigt att underlag för beslut har tagits fram av den utredning som tillsattes av den tidigare regeringen, men den socialdemokratiska regeringen kom aldrig upp till bevis. Nu har vi fört arbetet vidare och berett ärendet noggrant. Det innebär naturligtvis att när det klarläggs tydliga tidsgränser för avveckling av amalgamet så är de välgrundande.

Att de står i propositionen innebär att alla berörda parter får de signaler som är nödvändiga för att kunna göra omställningen. Det är lika självklart från vår utgångspunkt att om åtgärderna inte vidtas så är förbudet som skall lagstiftas fram.

Det är inte absolut nödvändigt att man använder det vapnet på område efter område, för om man gör det strängt taget överallt, får vi en utomordentligt reglerande lagstiftning. De idéer som vi har framfört i kretslopps-

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

sammanhanget, och som en del har missuppfattat som otydligheter, är ofta de verksamma för att sätta press på dem som skall göra arbetet.

Det är den principen som vi vill fullfölja. Det handlar inte om någon tveksamhet, någon tveghägsenhet eller någon otydlighet, utan det handlar om att sätta press på dem som utför jobbet, att hålla kontrollen och kontakten och att hålla dialogen i gång för att se till att saker och ting händer.

Den metoden tror vi är utomordentligt verksam. Sedan kan den stötts med olika andra åtgärder, t.ex. ekonomiska styrmedel på rader av områden. Jag nämnde blyet som ett exempel, men det finns många fler som också är omnämnda i betänkandet, bl.a. kadmium, där vi har infört miljöavgift.

Självklart skall vi sedan följa upp hur de här instrumenten fungerar i verkligheten och se till att målsättningarna fullföljs. Det är så vi arbetar metodiskt på område efter område inom kemikaliesektorn.

Anf. 120 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Miljöministern säger att man inte kan skapa förbud överallt. Det kan man självfallet inte. Självfallet skall man förhandla för att nå resultat. Men ibland kommer man till en situation när man måste höja rösten och säga till att det får ta slut. Människor far illa. Jag har träffat många personer som mår oerhört dåligt just på grund av amalgamet. Det är inte trevligt att konstatera hur de människorna mår. De mår väldigt dåligt.

Det finns andra material. Därför är det oerhört viktigt att vi snabbt får en avveckling av amalgamet.

Miljöministern talar om gamla försyndelser. Jag minns att den socialdemokratiska regeringen lade fram en miljöproposition – förmodligen den största i sitt slag – för riksdagen 1988. Det var knappast någon hejd på den kritik som kom från de borgerliga partierna vid det tillfället. Av den anledningen var förväntningarna väldigt stora när Centern tillsatte miljöministerposten.

Vi tycker att det råder en klar tveghägsenhet när det gäller miljöfrågorna för närvarande i regeringen.

Anf. 121 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag skall inte höja rösten på något sätt. Jag bara konstaterar att vi har olika metoder när det gäller att hantera de viktiga miljöfrågorna. Storleken på propositionerna är inte det avgörande. Socialdemokraterna använde metoden att samla ihop allting i en enda tegelsten under valperioden 1988 och tre år senare. Vi har använt denna successiva metod och tagit område efter område. Det är inte metoden som avgör. Det är väldigt viktigt att man håller hög fart hela tiden på miljöområdet. Det har vi gjort.

Många av de saker vi föreslår är av den karaktären att de borde ha gjorts långt tidigare. Amalgamet är ett exempel. När det nu fanns utredningsmaterial från den tidigare regeringen hade vi självfallet ingenting emot att fullfölja det. Jag konstaterar bara att den tidigare regeringen inte kom med något färdigt förslag. Det kommer nu.

Jag har också konstaterat att vi har kommit i gång för sent på rader av områden där vi har stora problem. Men de aviseringar som görs i denna proposition ger oss möjligheter att snabba upp takten framöver. Den attityden

borde ha kommit fram tidigare så att vi kunde ha fått i gång processen i rätt riktning.

Blyet – åtminstone bly i drivmedel – är det tydligaste exemplet. Jag såg att frågan om blyhagel tas upp i en socialdemokratisk reservation. Riksdagen har satt en tidsgräns. Vi har ägnat oss åt att tala om för de berörda parterna på detta område att det finns en tidsgräns. Om man inte klarar att komma bort från blyhagel och annat på frivillighetens väg får vi överväga skärpta åtgärder. Jag utgår från att riksdagen är beredd att ställa upp eftersom det är riksdagen som har satt upp tidsgränserna i det fallet.

Det är bara att konstatera att vi i Sverige har lyckats bättre än vad man har gjort på andra håll när det gäller att hantera bekämpningsmedlen. Jag vill gärna ge en eloge till socialdemokraterna på den punkten. Vi fullföljer den politiken. Vi är uppe i mellan 60 och 70 % reduktion av bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruket. Det är en väldigt viktig del av den utveckling som måste till för att vi skall kunna konkurrera med allt renare livsmedel. Det är precis vad den internationella marknaden efterfrågar och måste få.

Anf. 122 MAX MONTALVO (nyd):

Herr talman! Vi i Ny demokrati har i stort sett funnit propositionen godtagbar. Vi tycker dock att vissa frågor har behandlats på ett något underligt sätt.

Vi är för miljöåtgärder som är vettiga. Att förbjuda försäljningen av blyad bensin innebär bara problem för den lilla människan. Vi tycker att förslaget är ett slag i luften, och det är inte bra.

De som har fordon som endast går att köra på blyad bensin kommer att få problem. Den s.k. miljöbensinen har vid tester i äldre motorer visat sig ge högre motortemperatur och ett annat ljud eller en annan klang i motorn då fordonet körs. Det indikerar att onormalt slitage förekommer. Skadorna på motorn kommer långsamt, varför man inte upptäcker skadan förrän efter kanske ett par års drift.

Om man har en äldre motorcykel med luftkyll lättmetalltopplock kan man inte alls köra på oblyad bensin.

I propositionen betonas den goda utvecklingen, dvs. sjunkande försäljning, väldigt starkt. Varför måste man då gå in och stoppa försäljningen? Varför låter man inte marknaden sköta nedtrappningen?

Eftersom blyad bensin är en färskvara anser vi att det är nödvändigt med ett distributionsnät.

Utskottet förutsätter att regeringen genom undantagsregler tar hänsyn till de behov som finns vad gäller veteranfordon och andra fordon.

Hur tänker man sig försäljningen? Skall alla åka till en central punkt och hämta hem bensin i dunkar? Vi ser stora problem med undantagsreglernas konsekvenser för dem som blir drabbade.

Om det nu skulle bli så att man åker och hämtar en sex sju dunkar och ställer i garaget uppstår det problem också för brandkåren. Det är inte alls bra. Det finns problem. Det är inte så lätt som miljöivrarna tror. Det är inte bara att stänga av och tro att allt är frid och fröjd. Så kan man inte göra om

Prot. 1993/94:97

27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

samhället skall fungera. Vi har faktiskt motorer som behöver denna bensin fortfarande.

Ny demokrati anser vidare att energiåtervinning ur pappersprodukter skall jämsställas med återanvändning och materialåtervinning. Det räcker inte att säga att den metod som bäst hushållar med resurserna skall användas, vilket utskottet gör.

Ny demokrati vill förstärka utskottets skrivning om hur viktiga miljöcentralerna är i ett kretsloppssamhälle. Centralerna är kommunala angelägenheter, men eftersom vi vill ha ett kretsloppssamhälle som fungerar måste miljöcentralerna fungera så att vanliga människor får någonstans att ta vägen med grejerna. Det är viktigt att vi påpekar det här ifrån riksdagen.

Miljöministern talade om styråtgärder vad gäller blyad bensin. Vi undrar vad det är för styråtgärder. Varför tog man inte tillfället i akt att höja skatten på bensinen? Då hade man haft möjlighet att göra något för statskassan. Det är ju så populärt i denna kammare.

Han sade också att regeringen skall kontrollera hur reglerna slår för de vanliga människorna. Hur skall man kunna få i gång distributionsnätet igen om man kommer fram till att reglerna slår väldigt olyckligt för dessa människor? Det är en omöjlighet. Det miljöministern sade var bara nonsens.

Det är sådana saker vi i Ny demokrati reagerar emot. Det är inte sunt fönuft utan miljöiver som ligger i botten. Det måste vara någon måtta på den.

Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men på grund av att vi vill spara tid yrkar vi bifall endast till reservation 2 och 6.

Anf. 123 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Efter meningsväxlingen mellan Åke Selberg och miljöministern torde det som i dag finns att säga om amalgam vara sagt. Jag kan förstå att man behöver en övergångstid. Det kommer att behövas ändringar av kursplaner, en ny inriktning av fortbildningen för tandläkarna och kanske också helt enkelt en naturlig avgång bland en del av de inom tandläkarutbildningen verksamma personerna.

Men jag tror inte att de här förändringarna kommer utan att man utövar en mycket snabb och effektiv press. Jag tror att det vore utomordentligt värdefullt om vi sade att amalgam är farligt i dag likaväl som om ett, två eller tre år. Samhället skall nu äntligen sätta press på de verksamma i branschen att ta sitt ansvar.

Miljöministern berörde också rent allmänt frågan om bekämpningsmedel. Sverige använder relativt litet bekämpningsmedel, men vi kan inte i liter och kilo mäta framgången i arbetet på att alltmer minska användningen. Frågan är ju vilken giftverkan dessa medel har på sikt. Detta har mycket litet samband med en volymminskning. Det vore lika klokt eller oklokt att i kronor mäta användningen av dessa medel. Kanske skulle det vara ett mera rättvisande mått – vad vet jag – men volym- och viktmått är föga relevanta.

När det gäller överträdelser av kemikalielagstiftningen vill jag säga att det är få förseelser inom det kriminella området som får så få påföljder och påföljder med så föga av kännbarhet som dessa. Det är ytterst få brott som ens blir polisanmälda, och av dem går ännu färre till prövning i domstol. Av dem som prövas i domstol är det få som genom en fällande dom leder till känn-

bara straff. Det här är en tandlöshet som på sikt kostar samhället mycket. Det innebär att brott mot kemikalielagstiftningen och annan miljöfarlig verksamhet har en onödigt stor omfattning.

I detta sammanhang tror jag definitivt på allmänpreventionen. Jag menar att vi inte genom något slags allmän vädjan till berörda personer och intressen får bukt med en grå sektor i samhället i vilken man medvetet använder miljöfarliga ämnen och avsiktligt begår brott mot lagarna. Det är utsiktslöst.

Jag tycker att vi borde uppdraga åt regeringen att göra lagarna på det här området mera verkningsfulla. Det bör omfatta allt från lagarnas inriktning i form av straffsatser till en uppföljning av hur detta område har skötts från de rättsvårdande myndigheternas sida. Det gäller hela kedjan från det att brott över huvud taget inte blir anmälda, vidare över till att de inte går till åtal och slutligen till att domarna är milda även i förhållande till den lagstiftning som vi har.

Hur får vi ett kretsloppsriktat samhälle? Vi har i dag mängder av kunskap om detta. Vi vet hur branscher och verksamheter bidrar till miljöproblemen, och vi skall redovisa uppgifter som ger grund för hur vi skall få handlingsplaner för olika samhällssektorer. Vi bör upprätta branschprogram och redovisa och följa upp dem kontinuerligt. Vi skall komplettera dessa branschvisa genomgångar med informationskampanjer till allmänheten om hur negativa miljökonsekvenser kan undvikas.

I stort sett vet vi vad det handlar om. Det gäller bilbranschen, stålindustrin, jordbruket, byggindustrin, kemikalieindustrin och skogsindustrin. Det gemensamma för dem är att vi där slåss mot starka ekonomiska krafter. Men vi har också att kämpa mot ett slags liknöjdhet från allmänhetens sida. Det finns en utbredd föreställning att vi egentligen har dessa faktorer under kontroll. Det är oerhört viktigt att vi får en sökande och prövande attityd i alla led, och det kan vi få bara om det ständigt diskuteras och informeras om dessa frågor.

Naturligtvis är också frågan om ekonomiska styrmedel en del i detta. När vi får nya produkter och ämnen i cirkulation i vår omgivning måste vi utforma ett återvinningsförlopp och en destruktionsbeskrivning för dem. Kostnaderna för varans fullständiga cykliska förlopp skall ingå i priset på produkten. Så är i dag i många fall inte förhållandet, trots att de flesta ansluter sig till principen att det bör vara så.

Jag hoppas att vi får en minskning av användningen av produkter vars enda funktion är att slängas. Jag tror att vi är på väg dit, även om vi inte har sett några kraftiga minskningar av avfallsmängderna. Det är möjligt att våra problem är jämförelsevis hanterbara i förhållande till vad som gäller i världen i övrigt. Sverige är gynnat, med en stor yta och en liten befolkning samt med fördelaktiga omständigheter i största allmänhet.

Det är också möjligt att trycket på att förändra kommer att utövas från andra håll. Det behöver inte bli sämre för det. Men vi kan åtminstone börja med att få grepp om det som vi redan har beslutat om. Deponering och förbränning av osorterat avfall skulle ha upphört i fjol men pågår fortfarande. Vi måste naturligtvis få fram åtgärder som gör att riksdagens beslut följs.

Jag gjorde häromdagen ett inlägg i en helt annan fråga, nämligen kommunernas tredska vad avser att följa riksdagsbeslut. I en färsk bok av den förre

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

riksdagsledamoten Hans Lindblad konstateras gång på gång att riksdagsbeslut gäller såvida icke myndighet anser annorlunda. Motståndet kommer att fortgå så länge riksdagen inte har ett uppföljningsarbete och inte med kraft hävdar att besluten skall gälla och att lagarna skall följas.

För att få till stånd den nödvändiga minskningen av avfallsmängderna måste vi få en total källsortering av sopor från hushåll och industri. Det finns ingen väg förbi detta. Om vi också sorterar soporna så lokalt som möjligt – och det är först då som de kan hanteras effektivt i nästa led – och om vi rangordnar återbruk före återvinning, tar vi mindre energi i anspråk.

För detta krävs vissa administrativa apparater. Det medför krav på standardisering av olika produkter, i första hand förpackningar. Det för också med sig ett krav på en förändring av den storskaliga varuproduktionen. En ökad andel av produktionen bör förläggas nära konsumenten. Livsmedelsproduktionen är ett bra exempel på detta.

För en tid sedan hade jag och miljöministern en debatt om sanering och återställning av miljöskadade områden – eller som tangerade det. Det var fråga om en anläggning för destruktion av exempelvis skadade jordar. Huruvida man skall ha ett antal destruktionsanläggningar eller en enda stor, och om man skall ha mobila anläggningar må väl vara en ekonomisk och teknisk fråga. Men att vi behöver förslag som innebär en kraftigt höjd ambitionsnivå när det gäller att minska olägenheterna är helt klart.

I den meningsyttring jag har gjort till betänkandet finns det ytterligare något som jag skulle vilja ta upp, nämligen miljömärkningen. En miljömärkning som ger uppgifter om innehåll och miljöeffekt och där konsumenterna ställs inför en realistisk valmöjlighet måste utvecklas ytterligare. Märkning med symbol för miljövänlighet är i dag ett – låt oss kalla det – sammelsurium av olika system. Konsumenterna är med rätta förvirrade. Uppgifter om innehåll och miljöeffekt måste ges mer fullständiga beskrivningar, och märkningen skall vara tydlig, konsekvent och begriplig. Den skall också endast avse sådant som det faktiskt är möjligt att ta ställning till, inte allmänt osorterade, ostrukturerade, välvilliga märkningar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min meningsyttring vad gäller mom. 3–5 och 7. Jag låter dem stå som symbol för även de övriga punkterna.

Anf. 124 IVAR VIRGIN (m):

Fru talman! Det betänkande vi debatterar handlar om fortsatt kretsloppsanpassning av samhället. Det handlar om åtgärder för att minska riskerna för kemikaliehanteringen.

Det kan vara rimligt att gå tillbaka till den regeringsförklaring som avgavs i samband med den nya regeringens tillträde.

Den första punkten handlar om vikten av att fullt ut föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingar om medlemskap i den europeiska gemenskapen.

Den fjärde punkten i regeringsförklaringen handlar om att forma en långsiktig och hållbar utveckling mot ett samhälle med frisk luft, rent vatten samt levande sjöar och skogar.

Båda dessa punkter belyses väl i det betänkande som vi nu debatterar. I regeringsförklaringen talas det mycket om miljömål. Det talas om att sätta

upp miljömål, om att försöka precisera en tidpunkt när en viss åtgärd skall vara vidtagen och om att vidta åtgärder för att se till att det uppsatta miljömålet verkligen uppnås.

I regeringsförklaringen talas det också om miljöbalk. Den ligger nu hos lagrådet, och vi hoppas att den kommer att kunna avlevereras i så god tid att vi kan få motionsreaktioner på den före detta riksdagsårs slut. Denna lagstiftning är utomordentligt viktig, och den kommer att underlätta miljöarbetet i framtiden. Många av de idéer som framfördes av borgerliga partier under hela 80-talet är nu inarbetade i denna miljöbalk.

I regeringsförklaringen talas det också om bioteknik. I det ärendet ligger en proposition på riksdagens bord.

Dessutom nämns det rätt mycket om internationellt samarbete. Vi hörde också miljöministern tala om den konferens i Stockholm som för närvarande pågår. Det känns tillfredsställande att konstatera att Sverige är värd för den mycket viktiga och stora konferensen om kemikaliesäkerhet. Den är ett utflöde av debatten och av besluten i Rio som nu kommer till uttryck. Det är hedrande för Sverige att få vara värd för en konferens av den typen. Det visar den ställning Sverige har på detta område, nämligen att Sverige helt enkelt lyckats utomordentligt väl på kemikalieområdet och därför kan stå som värd för en sådan konferens.

Tidsmässigt är denna debatt perfekt inpassad med tanke på konferensen, som började i måndags och slutar på fredag. Konferensen är stor, med 130 länder som deltar. Framför allt är det FN-organ, som WHO, ILO och UNEP, som står som inbjudare och Sverige som värd.

En hel del av den konferensens syfte återkommer i detta betänkande. Ett exempel är det program som miljöministern tog upp, nämligen programmet för att minska antalet bekämpningsmedel. Det hela startade egentligen i början av 60-talet med Rachel Carsons bok *Tyst vår*. Det skedde kanske ingenting i början av 60-talet, men successivt har kunskapen om de förödande effekter som vissa kemikalier kan ha på naturen nått ut. Fler och fler människor har fått insikt om det, och utvecklingsarbetet i industrin satte i gång ungefär vid denna tidpunkt.

Det är säkerligen det som bildat bakgrunden till det mycket positiva halveringsprogram på bekämpningsmedelsområdet som kunde sjösättas i mitten av 80-talet. Vi har nu lyckats med en första halvering och är på väg in i en andra omgång. Redan i den andra omgången har vi lyckats nå 65 % av de 75 % som är målsättningen i detta program. Det visar att Kemikalieinspektionen gör ett fint jobb och att man tillsammans med brukare och de organisationer som säljer produkterna har lyckats utomordentligt väl.

Många av de ämnen som används har en helt annan funktion i dag än de hade tidigare. Tidigare var användningsområdet mycket bredspektrigt, vilket innebar att en stor del av de växter och djur som eventuellt kunde hota en gröda slogs ut. Nu arbetar man mycket selektivt och kan åstadkomma en exakt bekämpning. Ofta används naturens egna metoder genom exempelvis enzympreparat för att åstadkomma detta.

I betänkandet tas också problemen med kvicksilver upp. Det råder inga tvivel om att vi kommit mycket långt på det området. Åke Selberg talade mycket om amalgamet. Men den debatten bör vi egentligen ta upp den 18

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

maj när vi behandlar frågan om hur människor påverkas av amalgam. Jag tror att ärendet vinner på det. Jag ser det här framför allt som ett viktigt led i att förbättra miljön i Sverige, för att se till att inte kvicksilver kommer ut i vår natur. Det är en mycket viktig del i detta – kanske den viktigaste.

Man skall också ha klart för sig, att om vi i dagsläget släpper ut ungefär 2–3 ton kvicksilver per år så tar vi samtidigt emot ungefär 100 ton utifrån, enligt Naturvårdsverkets bedömningar. Debatten om kvicksilverpåverkan bör rimligtvis ses mot den bakgrunden. Vi skall självfallet göra vad vi kan för att ytterligare förbättra vårt läge, men vi skall samtidigt ha klart för oss att vi gör de stora insatserna i internationella förhandlingar, där vi kanske kan sälja vår idé om att fasa ut kvicksilvret och minska användningen. Det är kanske en av våra viktigaste uppgifter.

Utskottet har uppmärksammat detta, genom ett särskilt tillkännagivande på just det här området, där vi ber regeringen att undersöka möjligheterna att använda ett exportförbud för kvicksilver som en del i dessa förhandlingar.

Det är däremot inte alls säkert att ett exportförbud rätt upp och ned, som Socialdemokraterna vill ha, är den bästa metoden. Det kan nämligen visa sig att brytandet av nytt kvicksilver åstadkommer större miljöskador än vad det innebär att återvunnet kvicksilver kan användas, så att kretsloppet sluts något mer än i det fallet att råvaran hela tiden tillförs utifrån. Regeringen bör naturligtvis överväga detta ordentligt, och utskottet har gjort skrivningar som ger regeringen den möjligheten fullt ut.

Med det här, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 125 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Kretsloppspropositionen antogs här i kammaren för ungefär ett år sedan med väldigt bred majoritet och god uppslutning. Det visade sig att alla partier var beredda att sluta upp i den strömfåra i ett nytt miljöarbete som kretsloppspropositionen anvisade. Jag tycker, fru talman, att den här samstämmigheten mycket väl återspeglas i de inlägg som har gjorts här i dag kring det betänkande och den proposition som behandlas.

Det kan vara värt att i denna debatt peka på att flera olika viktiga steg har tagits för en kretsloppsanpassning av samhället, inte bara genom denna proposition och detta betänkande, utan också på andra sätt. Den av regeringen tillsatta Kretsloppsdelegationen har t.ex. påbörjat arbetet med att ta in varugrupp efter varugrupp i det som i propositionen tidigare kallades producentansvaret. Kretsloppsdelegationen lade alltså för några veckor sedan fram ett förslag till regeringen om införande av producentansvar på däck. Man arbetar med bilar, elektronik och byggnadsmateriel, och naturligtvis med det speciella uppdrag som debatterades här i kammaren i går i samband med en fråga, som gäller hanteringen av miljöproblem relaterade till PVC-plast.

Man kan alltså se ett mycket tydligt mönster i detta att kretsloppsarbetet fortsätter med en konkret och tydlig inriktning. Det gäller inte minst det arbete som – framför allt med mark- och planministerns stöd och initiativ – bedrivs ute i kommunerna i fråga om anpassningen till och antagandet av en lokal Agenda 21. Vi kan redan nu ute i kommunerna se att detta rymmer

väldigt mycket av omsorg om kemikaliefrågan också, vid sidan av andra miljöaspekter på kretsloppsanpassningen.

Det är glädjande att se att de här ansträngningarna för en kretsloppsanpassning har vunnit anklag och gehör i de grupper och hos de aktörer som kan påverka utvecklingen på miljöområdet. Det här återspeglas naturligtvis i det aktuella betänkandet och i dagens debatt.

Några frågor är centrala, bl.a. den som flera talare har berört, dvs. hanteringen av blyad bensin. Utvecklingen går där entydigt åt rätt håll. Det är då uppenbart att den blyade bensinen är på väg bort ur hanteringen. Jag tror att 1994 kommer att vara just det år då vi ser den blyade bensinen försvinna som ett miljöhot.

Amalgam och kvicksilver väcker berättigad uppmärksamhet. Det är glädjande att se att utskottet nu har markerat vikten av bl.a. den centermotion där man pekar på att Sverige bör verka för att den globala kvicksilveranvändningen och den internationella handeln med kvicksilver upphör.

I sammanfattningen kan vi se, fru talman, att den proposition och det betänkande som behandlas i dag innebär att vi stabilt fortsätter på vägen mot en kretsloppsanpassning av samhället. Återigen vill jag säga att det är glädjande att det finns en så bred uppslutning kring den attityden hos alla aktörer, inte bara i denna kammare.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 126 MAX MONTALVO (nyd) replik:

Fru talman! Lennart Daléus säger att 1994 är året då den blyade bensinen kommer bort från marknaden. Det lät ju mycket mildare än det som stod i propositionen. Jag tror nog att vi alla här inne är överens om att det är bra om den försvinner generellt från marknaden. Men hur skall ni göra med dessa undantag? Hur skall ni klara distributionen? Jag fick inget svar på den frågan. Skall det finnas en central punkt, dit man åker och hämtar bensin i en dunk, som man ställer hemma i garaget? Hur kommer det att fungera? Det sägs ju att det skall göras undantag.

Anf. 127 ÅKE SELBERG (s) replik:

Fru talman! Lennart Daléus berörde propositionen angående kretsloppsanpassningen och sade att det finns ett stort intresse för den. Det är helt riktigt; det finns ett väldigt intresse just för kretsloppsanpassningen på miljöområdet.

Jag skulle ändå vilja ställa en fråga till Daléus: Varför är ni inte intresserade av att gå med på vårt förslag om att sanera de kontaminerade markerna, dvs. de olika deponier som det är ganska gott om i vårt land?

Vi lade under den allmänna motionstiden fram ett förslag, som vi nu följer upp och som vi vill trycka på. Det här är ju ett område som kan ge många arbetslösa jobb – samtidigt är det jobb som är mycket bra från miljösynpunkt, s.k. gröna jobb.

Vi tog redan 1988 i miljöpropositionen upp frågan om att återställa dessa hårdar, som innehåller arsenik och litet av varje, på områden där det inte finns någon huvudman.

Varför stöttar ni oss inte i det här förslaget?

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

Anf. 128 LENNART DALEUS (c) replik:

Fru talman! Hanteringen av de gamla kemikaliedumparna är ett välkänt problem, som inte är obeaktat – vilket Åke Selberg verkar vilja göra gällande. Vi har erfarenhet från USA, med bl.a. det kända exemplet "Love Canal", som skapade ett system med en s.k. superfund, som innebar att man finansierade saneringen med hjälp av dels federala insatser, dels insatser från den nu existerande kemikalieindustrin.

Redan en tidigare borgerlig regering drog i gång en verksamhet och började kartlägga de olika kemikaliedumparna. Det resulterade i att man kunde säga att det finns olika sätt att hantera dem på, allt från att låta dem ligga till att försiktigt börja gräva i dem. Det viktiga är kartläggningen, som Naturvårdsverket också har ägnat stor uppmärksamhet åt.

Den här frågan är inte bortglömd. Det är i stor utsträckning en kommunal angelägenhet men också en statlig angelägenhet. Att nu gå in med generella åtgärder mot kemikaliedumparna är inte nödvändigtvis det bästa sättet. Det rimliga är att låta Naturvårdsverket ange lämpliga, generella grepp, och sedan får man se vilka åtgärder de olika enskilda dumparna förtjänar.

Anf. 129 JOHN ANDERSSON (-):

Fru talman! Jag begärde ordet för att göra en kommentar till en reservation i betänkandet, nämligen reservationen om blyhagel. Återigen måste jag ställa mig frågan varför och till vilken nytta man ställer så direkta yrkanden. Jag tycker att det yrkandet har mycket litet med verkligheten att göra.

Jag funderar också över vilken prioritering som ligger bakom reservationen. Jag tror att man får vara litet försiktig och inte agera så att man drar ett löjets skimmer över miljöfrågorna – därtill är de alltför allvarliga, tycker jag.

I reservationen yrkar man att användning av blyhagel och blysenken skall förbjudas senast år 1997. Det är alltså om två år. Man måste fråga sig om detta är möjligt. Ytterligare en fråga blir: Är det här en sak som har så hög prioritet?

Först till möjligheten: Än har man inte lyckats få fram material som kan mäta sig med bly. Det finns över en halv miljon hagelbössor här i landet, och deras värde uppgår till ca 2 miljarder kronor. En mycket liten del, kanske mindre än 10 %, av dessa gevär kan använda järn- eller stålhagel. Jag skulle vilja fråga: Har ni något förslag om hur man skall göra med alla dessa gevär? Vill ni anslå medel för att lösa in dem? Skulle den här reservationen bifallas är det en halv miljon gevär som är förbjudna om två år.

Sedan till den andra frågan: Utgör användningen av blyhagel någon miljöfara? Man har diskuterat de problem som kan uppstå vid skjutbanor, där det dag efter dag, år efter år, avlossas hagelskott. Men det problemet kan man mycket enkelt åtgärda med ett lager av torv. Flera undersökningar, såväl i Sverige som i utlandet, visar att det är möjligt. Det allra effektivaste filtret är ett oblandat torvskikt som är ca 10 cm tjockt. Det hindrar genomträngning av blyföroreningar i åtminstone tusen år vid en skjutbana med verksamhet av normal omfattning.

När det gäller jakt vid våtmarker är alla eniga om att man inte skall använda blyhagel, men det är ju därför att fåglarna äter haglen och blir förgiftade av det. Då det däremot gäller jakt på fastmark finns det inga problem.

Jägarnas hagel i skogen är fullständigt ofarliga hur surt det än är och hur surt det än blir – det säger en av landets främsta blyexperter. Problem kommer däremot att uppstå om man tvingas skjuta med järn- eller stålhagel. Hela skogsindustrin bävar för en sådan nyordning.

Jag undrar varför reservanterna inte i stället har haft i åtanke alla de blykablar som är nedgrävda i marken. Ta bara Televerket! Det har ett kabelnät på 16 000 mil blymantlad telekabel. Det gör 450 000 ton bly. Mellanortsnätet beräknas ha samma omfattning, alltså sammanlagt 900 000 ton bly. Det finns alltså närmare 1 miljon ton bly i marken enbart genom Televerkets försorg! Men det kanske inte är något problem? Det skulle vara intressant att höra reservanternas syn på detta. Den här reservationen tycker jag verkligen motsvarar ordspråkets talesätt att sila mygg men svälja elefanter.

Fru talman! Visst skall vi göra allt för att minska miljöproblemen, men då skall man börja i rätt ända, tycker jag.

Anf. 130 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Lennart Daléus tystnad som svar på min fråga hur undantagsreglerna skulle fungera i praktiken bekräftar bara vad alla inom fordonshobbyn fruktat: Det här är enbart en överilad miljöåtgärd, utan en genomtänkt plan för dem som drabbas. Sådana miljöåtgärder får i längden negativ verkan, då många av dessa personer kommer att bli negativa till allt vad miljötankar heter.

Anf. 131 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Ny demokrati och regeringen har uppenbarligen olika uppfattningar om vilka värden som skall försvaras. Jag är glad över att propositionen och betänkandet speglar var vi lägger tyngdpunkten i miljövärderingarna. Att det sedan inte stämmer med Max Montalvos och Ny demokratis avvägning av miljövärderingarna gentemot t.ex. trafikens, industrins och andras intressen är bara att beklaga. Jag är glad att regeringen med den här propositionen har försvarat miljötyngdpunkten i arbetet.

Anf. 132 MAX MONTALVO (nyd):

Fru talman! Miljövärderingar som inte är i pakt med folket kommer icke att accepteras, Lennart Daléus.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 3, 4, 5 och 7 (kemikaliekontrollens inriktning, m.m.)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

267 för utskottet

9 för men.

73 frånvarande

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 68 m, 27 fp, 22 c, 21 kds, 18 nyd, 1 -

För men.: 7 v, 2 -

Frånvarande: 28 s, 12 m, 6 fp, 9 c, 5 kds, 5 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 8 (sanering och återställning av miljöskadade områden)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

Votering:

158 för utskottet

120 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 27 fp, 23 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 1: 110 s, 1 kds, 7 v, 2 -

Frånvarande: 28 s, 11 m, 6 fp, 8 c, 5 kds, 5 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 9 (materialåtervinning och energiutvinning)

1. utskottet

2. res. 2 (nyd)

Votering:

260 för utskottet

18 för res. 2

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 69 m, 27 fp, 23 c, 21 kds, 7 v, 3 -

För res. 2: 18 nyd

Frånvarande: 28 s, 11 m, 6 fp, 8 c, 5 kds, 5 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 13 (internationell handel med kvicksilver)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 4 (s)

Votering:

157 för utskottet

120 för res. 4

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 26 fp, 23 c, 20 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 4: 110 s, 1 fp, 7 v, 2 -

Frånvarande: 28 s, 11 m, 6 fp, 8 c, 6 kds, 5 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 14 (avveckling av amalgamanvändningen)

1. utskottet

2. res. 5 (s)

Votering:
154 för utskottet
120 för res. 5
1 avstod
74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 68 m, 24 fp, 23 c, 21 kds, 17 nyd, 1 -

För res. 5: 109 s, 2 fp, 7 v, 2 -

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 29 s, 12 m, 6 fp, 8 c, 5 kds, 6 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 17 (avveckling av användningen av blyad bensin)

1. utskottet

2. res. 6 (nyd)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 27 (miljöanpassade vatten- och avloppssystem m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (s)

Votering:

157 för utskottet

118 för res. 13

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 26 fp, 23 c, 21 kds, 17 nyd, 1 -

För res. 13: 109 s, 7 v, 2 -

Frånvarande: 29 s, 11 m, 7 fp, 8 c, 5 kds, 6 nyd, 7 v, 1 -

Mom. 28 (producentansvaret)

1. utskottet

2. res. 14 (s)

Votering:

159 för utskottet

118 för res. 14

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 27 fp, 23 c, 21 kds, 18 nyd, 1 -

För res. 14: 109 s, 7 v, 2 -

Frånvarande: 29 s, 11 m, 6 fp, 8 c, 5 kds, 5 nyd, 7 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Riktlinjer för en
fortsatt krets-
loppsanpassning av
samhället m.m.*

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att jordbruksutskottets betänkande JoU24 fick företas till avgörande vid morgondagens arbetsplenum.

17 § Vissa fiskeripolitiska frågor

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1993/94:JoU24 Vissa fiskeripolitiska frågor (prop. 1993/94:158).

Anf. 133 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! Vi skall nu behandla jordbruksutskottets betänkande JoU24 om vissa fiskeripolitiska frågor. Jag tror att det inte är någon nyhet när jag säger att fiskerinäringen i Sverige har stora problem, det har nog sagts tidigare från denna talarstol. Men det kanske är ännu värre i dag än vad det har varit tidigare. Flera olika orsaker bidrar till detta.

Jag skall börja med att tala om Östersjön och de problem som finns med yrkesfisket i Östersjön. Vi vet att torskbeståndet i Östersjön har reducerats kraftigt. Den totala kvoten i Östersjön är nu ungefär 10 % av vad den var för 10–15 år sedan. Det är nog ganska svårbegripligt för oss politiker att vi förra året fick beskedet att det inte finns någon torsk i Östersjön medan erfarna yrkesfiskare för någon månad sedan sade att det aldrig har funnits så mycket torsk i Östersjön som just nu. Jag tror dock att båda uppgifterna kan stämma.

Biologer säger att enligt gjorda undersökningar är torskbeståndet kraftigt reducerat. Jag tror att både biologerna och yrkesfiskarna har rätt. Torsken förflyttar sig, och torskbeståndet torde nog vara kraftigt reducerat. Därför tycker jag att det är bra att man från regeringens sida sätter av medel för selektering av fiskeredskap. Därigenom kan fiskarna sortera bort den mindre fisken, som kan växa till sig.

Torskfisket i Östersjön ligger nu nere fram till den 20 augusti. Det är totalstopp, eftersom man har fiskat upp halva årets kvot. Det skedde på två månader, januari och februari. Yrkesfiskarna får då hålla sig till sillfisket i Östersjön. Då uppstår nästa problem – lönsamheten är dålig.

Prisregleringen upphörde den 1 januari. Därför uteblir bidraget till yrkesfisket. Man får ca 1:50 kr per kilo sill, eller strömming som det också heter. Lönsamheten för yrkesfisket blir mycket dålig. Nästa steg är att man ligger stilla i hamnen i stället för att fiska. Det sker t.ex. vid sydkusten i dag. Följden blir att beredningsindustrin inte får råvaror. Beredningsindustrin har i dag sagt upp all personal. Om det inte blir någon förändring får man troligen lägga ner verksamheten.

Denna utveckling är tråkig. Fisket befinner sig nu i en övergångsperiod. Man hoppas att Sverige blir medlem i EU. Därigenom skulle de svenska yrkesfiskarna få samma villkor som fiskarna i övriga Europa. Man tror att man då skulle klara sig.

Det finns också problem med laxfisket. Laxen har drabbats av en sjukdom

som kallas M 74. "Siffran 74" står för år 1974 då sjukdomen upptäcktes. Trots forskning och undersökningar vet man inte mer om denna sjukdom i dag än vad man visste 1974. Dödligheten bland de kläckta ynglen är upp till 90 %. Det medför att kraftverken, som skall göra kompensationsutsättningar, inte klarar av det här. På sikt kommer vi att få mindre lax i Östersjön. I dag talar man om att man skall sätta stopp för yrkesfisket av lax i Östersjön. Om det blir verklighet, innebär det ytterligare en försämring för yrkesfisket.

Det är viktigt att man tar tag i problemen från regeringens sida. Det har forskats i sjukdomen M 74 i 20 års tid, och som jag sade så står man och stampar på samma ställe. Vi måste samla ihop forskningsresultaten, och vi måste samla forskarna. Det måste göras en utvärdering av vad man har kommit fram till. Vi måste komma underfund med vad det är som orsakar sjukdomen.

Laxen är inte bara viktig för yrkesfisket. Den har också stor betydelse för sportfisket. Jag läste i en broschyr vilken betydelse sportfisket har för vår turistnäring. I Tyskland säljer vi turistresor bl.a. genom att tala om vilket sportfiske vi har. Om det skulle visa sig att laxbeståndet minskar, äventyras även turistverksamheten.

Innan jag kommer in på reservationerna vill jag i fråga om sillfisket nämna att riksdagen förra året beslutade i enlighet med ett socialdemokratiskt förslag att ge 5 miljoner kronor som ett regionalt bidrag till sillfisket på ost- och sydkusten. Meningen var att när regleringskassorna upphörde skulle dessa pengar under en övergångsperiod utgöra en kompensation till sillfisket. Riksdagen ställde sig helt bakom detta. Nu har det visat sig att Fiskeriverket betalade ut pengarna i våras baserat på 1993 års fiske. Följaktligen har yrkesfiskarna fått 5 miljoner kronor på en postanvisning utan att pengarna på något sätt har varit förknippade med årets fiske. Det är bara att tacka och ta emot. Jag tycker att det är bekymmersamt och tråkigt att det har blivit så. Det har inte blivit någon stimulans för sillfisket. Om det hade blivit så som det var tänkt, hade kanske beredningsindustrin på sydkusten kunnat räddas.

Svenskt yrkesfiske står med andra ord vid en övergång till något nytt. Det är viktigt att det ges hjälp och stöd så att yrkesfisket kan övervintra tiden fram till ett eventuellt medlemskap i EU.

Fru talman! Jag skall nu gå in på reservationerna. Det finns fyra socialdemokratiska reservationer. Reservation 1 gäller frågan om att fartygslicenser skall knytas till vissa fiskeslag.

I propositionen och i betänkandet föreslås det att nya fartygslicenser skall knytas till ett visst fiskeslag. Vi socialdemokrater tycker att detta är onödigt. Fartygen binds upp på ett felaktigt sätt. Jag nämnde torskfisket på sydkusten. Om det skulle vara slut på torsken, innebär detta förslag att ett visst fartyg inte får gå upp i Skagerrak och fiska enbart därför att fartyget har licens för torskfiske. Vi tycker att yrkesfisket skall ha denna flexibilitet. Det är viktigt för att yrkesfisket skall kunna leva vidare. Jag yrkar bifall till reservation 1.

Reservation 3 tar upp frågor rörande problemen med laxen och sjukdomen M 74. Jag har redan pratat om den frågan. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Reservation 4 berör miljökonsekvensbeskrivningar. Jag tycker att det är

Prot. 1993/94:97

27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

bra med miljökonsekvensbeskrivningar här – precis som på andra områden. Men här framgår det att näringen självt skall bära kostnaderna för undersökningarna. Jag tycker inte att man skall jämföra fiskerinäringen med andra näringar eller industrier. För några år sedan diskuterade vi i utskottet bomtrålning. Om ett fartyg vill ägna sig åt bomtrålning på västkusten, måste det fiskelaget bekosta miljökonsekvensbeskrivningen. Om ett nytt fartyg kommer till platsen och vill använda samma typ av fiskeredskap för bomtrålning, har miljökonsekvensbeskrivningen redan gjorts. Jag tycker att det är fel att näringen självt skall betala kostnaderna. Vi tycker att det är myndigheterna som skall stå för den saken i fråga om fisket. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Reservation 7 gäller allmän fiskevårdsavgift. Frågan om allmän fiskevårdsavgift har utretts, debatterats och diskuterats under många år. Alla berörda vill ha och står bakom förslaget om en allmän fiskevårdsavgift. T.o.m. den största intressenten som skall vara med och betala, Sveriges sportfiskeförbund, är med och verkar pådrivande i frågan. Varför det? De inser att om det inte blir en bra fiskevård kommer fisketillgången att sjunka kraftigt.

Likaså är det med yrkesfiskarna och Fiskeriverket. I propositionen framgår det att alla som har avgivit remissvar är positiva till en allmän fiskevårdsavgift. Likväl finns det motstånd i riksdagen. Likväl vågar jordbruksministern inte lägga fram ett förslag. Det finns en organisation, en person, som är bromskloss. Den personen sitter här i kammaren i dag. Jag är litet förvånad att han inte har anmält sig till talarlistan.

Jag tycker att det är underligt att vi har en jordbruksminister som enbart lyssnar till den personen, den organisationen, och struntar i vad alla andra tycker. Han vågar därför inte lägga fram förslaget. Vi är medvetna om att oavsett vem det är som kommer att regera, kommer det inte att finnas utrymme via budgeten att finansiera en bra fiskevård i Sverige. I våra grannländer Finland, Norge och Danmark finns det fiskevårdsavgifter. Men i Sverige skall de inte finnas. Varför? Jag hoppas att vi skall få svar på den frågan i kväll.

Min tanke med en allmän fiskevårdsavgift är att pengarna skall gå direkt till fiskevård i hav och insjöar. Pengarna skall gå till anläggningar och service till sportfisket. Även vattenägarna skall få stöd. Vissa utredningar skall göras. Det är inte meningen att pengarna skall gå in i statsbudgeten, utan pengarna skall gå via Fiskeriverket direkt till fiskevården. Det finns också många älvar och åar som har använts för flottning där fiskarna nu har svårt att fortplanta sig. Det finns försurade sjöar som behöver åtgärdas. Det finns många dåliga uppvandringsleder i älvarna för laxen. Om det kommer turister hit för att fiska, kommer de att ha stora svårigheter att finna fisken.

Fru talman! Dessa frågor är oerhört viktiga. Jag skall med stort intresse lyssna på vad de andra talarna här i kväll kommer att ha för åsikter om fiskevårdsavgifter.

Bromsklossen Carl G Nilssons partikamrat i Malmö, kommunalrådet Joakim Ollén, tillika ordförande i Svenska kommunförbundet, är också en stor pådrivare. Svenska kommunförbundet har skrivit till Sportfiskeförbundet. Kommunförbundet anser att det är viktigt att en fiskevårdsavgift införs. Men likväl är det stopp.

Jag undrar om det är någon splittring i regeringskansliet. Vågar de inte fatta något sådant beslut?

Fru talman! Jag lämnar frågan om fiskevårdsavgiften. Det finns i betänkandet en motion av John Andersson, Jo401. Jag skall erkänna att när motionen behandlades i utskottet var jag inte riktigt klar över vad den innebar. Men efter behandlingen har jag tittat närmare på motionen och kravet på ett fiskevårdsområde ovan odlingsgränsen. Kravet stämmer helt överens med våra tankar, och jag yrkar därför bifall till den motionen.
(forts.)

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 17.59 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

17 § (forts.) Vissa fiskeripolitiska frågor (forts. JoU24)

Anf. 134 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Till detta betänkande ansluter jag mig till de socialdemokratiska reservationerna. Det är en sak som jag skulle vilja ta upp, och som även Kaj Larsson berörde, nämligen frågan om allmän fiskevårdsavgift.

I fjol sade utskottet att man inte vill ha en sådan. Men historien är också att den som då var med närmast fick uppfattningen att detta ställningstagande gjordes i avvaktan på att den utredning som skulle behandla frågan blev klar.

Den allmänna uppfattningen var att utredningen skulle komma att föreslå en allmän fiskevårdsavgift, och därmed skulle saken vara klar. Regeringen skulle följa utredningens förslag. Någon argumentation eller motiv i övrigt framfördes varken från regeringens eller utskottets sida.

Så kommer då utredningen, och den föreslår en allmän fiskevårdsavgift. Men i propositionen står ingenting annat än att man inte vill ha den. Det är inte tillstymmelse till argumentation. Utskottet skriver också följdriktigt att man inte har ändrat inställning, och avstyrker således en avgift.

Detta är litet knepigt. Det är litet svårt att argumentera med någon som inte ger argument och inte försöker att ta ställning till någon slags sakdiskussion. Jag tycker att det är trist. Regeringen kunde ha försökt att hitta några skäl till varför man säger nej. Jag utgår ifrån att det är läget för de ledamöter i detta utskott som inte vill ha en allmän fiskevårdsavgift. Vilka är skälen? Låt oss ta fram dem så att vi kan granska dem. Att bara titta på ett nej ger ingenting.

Anf. 135 CARL OLOV PERSSON (kds):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan i jordbruksutskottets betänkande nr 24.

Vi återkommer ganska tätt med debatterna. Det gäller att koncentrera sig något och inte varje gång ta upp alla fiskefrågor.

Vi vet alla att arbetslösheten i dag är ett av landets största problem. Politiker från alla partier som finns representerade i detta parlament säger: De nya jobben skall komma i de gamla och nya småföretagen. Arbetslösheten och den påstådda kunskapen om hur vi skall få fler arbeten förpliktigar.

I kusttrakterna, på öarna, vid hav och insjöar behövs det extra mycket insatser för att de människor som bor där skall ha ett arbete att gå till. Där mer än på några andra platser är det de små företagen som måste bli arbetsgivare. Då är det viktigt att företagen i dessa trakter får bra förutsättningar.

Svenska yrkesfiskare som verkar i dessa områden har länge haft en oerhört trängd ekonomi. Det är flera skeenden som samverkar till det, och jag skall inte nu räkna upp orsakerna till dagens svåra situation. Jag vill i stället peka på några åtgärder som skulle kunna underlätta för yrkesfiskarna, som är en mycket viktig arbetsgivarkategori, och den näring som finns runt omkring yrkesfisket.

Oberoende av EES- och EU-avtal lever vi i en värld där handeln i allt större utsträckning sker över ländergränser. Då måste skattereglerna för fisket vara likvärdiga med omvärldens. Den svenska yrkesfiskaren bör få göra schablonavdrag vid fiske till havs efter ungefär samma regler som gäller för danska och norska fiskare.

För att motverka problemet med de starkt varierande fiskeinkomsterna bör yrkesfiskare få möjlighet att sätta av inkomster mellan olika år efter samma modell som råder inom skogsbruket med det s.k. skogskontot. Jag kan fortsätta att räkna upp olika saker. Men allt detta är ju positivt behandlat i propositionen och i betänkandet.

Arbetet för att nu stötta företagarna och sysselsättningen i dessa bygder bör påskyndas. De måste få behålla alla arbetstillfällen så långt det går. Om möjligt måste det tillskapas nya arbeten för att boende i dessa bygder skall kunna gå till ett bra arbete.

Herr talman! Jag skall vända mig till Kaj Larsson. Vi delar naturligtvis Kaj Larssons oro över sjukdomen M 74 och att det kanske finns något liknande både på lax och torsk. Kaj Larsson säger att det är dags att samla in forskning från 20 års tid tillbaka. Det är nog dags att ta detta på allvar.

Jag tror att det i första hand beror på miljöskador i Östersjön. Vi som nu har haft middagsrast kanske slog på text-TV och tittade. Just nu förbereder man ett förslag där man kanske om en vecka måste ta ställning till om vi skall stoppa allt laxfiske i Östersjön om vi inte kan få ordning på detta. Detta är en fråga som jag tror alla delar oron över.

Utskottsmajoriteten har heller inte någon annan uppfattning när det gäller flexibiliteten i reglerna för yrkesfisket, om vilken det finns en socialdemokratisk reservation. Det framgår av betänkandet att vi tycker ungefär likadant. Men vi anser att Fiskeriverket skall ta ansvar och fastställa dessa villkor.

Så till nästa fråga som Kaj Larsson tog upp. Fisket är en viktig inkomst-

källa för människor i glesbygd, som jag tidigare sade. Befolkningen i dessa trakter har av hävd haft sina inkomster från vattnet. Nu talas det om en allmän fiskevårdsavgift. Vi i kds har sagt att vi ställer oss bakom att frågan om hur de fiskevårdande insatserna skall finansieras utreds.

Vilka är det då som skall ha huvudansvaret för fiskevården, och hur skall nyttjandet av resurserna delas? Givetvis är det de som bor i glesbygden och som haft fiskeresursen som inkomst under århundraden tillbaka som måste vara huvudpersoner.

Det går alltså inte att kategoriskt säga: Nu skall vi införa en allmän fiskevårdsavgift och förutsätta att de människor som levt på fiskeresursen skall ställa upp och bjuda på sin gamla inkomstkälla till alla tillresande, även turister från andra länder.

Denna fråga måste alltså lösas i samråd mellan alla inblandade parter. Vi måste nalkas den med större ödmjukhet än hittills. Det går inte bara att säga att det skall införas en avgift och att de som äger fiskevattnet skall delta i detta på villkor som de inte alls varit med att förbereda.

Vi måste fråga oss: Hur gynnar vi bäst företaget och boendet i glesbygd? Detta är en resurs som skall tillvaratas i första hand i dessa trakter. Tack för ordet.

Anf. 136 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Carl Olov Persson säger här att vi inte bara kan införa en fiskevårdsavgift. Det är en fråga som är mycket väl utredd.

År 1991 gjorde Per Wramner en mycket omfattande utredning där det klart och tydligt står hur en avgift skall kunna införas och finansieras, vem som skall ta hand om kassan, hur pengarna skall portioneras ut och vad de skall gå till.

Det framgår tydligt och klart, som jag sade i inledningen, att det inte är fråga om några pengar som går via statsbudgeten, utan de skall gå till Fiskeriverket. De olika organisationerna skall vara med och fördela pengarna. Det gäller exempelvis yrkesfiskarna, sportfiskarna och vattenägare.

Den här frågan behöver inte utredas mer, utan den är mycket väl utredd. Det är bara mod som behövs för att införa en fiskevårdsavgift. Så om Carl Olov Persson hade kommit över sin feighet hade en sådan avgift kunnat införas omedelbart, eller vi hade i alla fall kunnat ge Fiskeriverket i uppdrag att verkställa detta.

Vi har nu i 20 års tid utrett frågan om sjukdomen M 74. Det är nu viktigt att vi samlar ihop det vi har. Carl Olov Persson sade att han under middagspausen hade hört att det kan bli fråga om ett fiskestopp. Ja, det är riktigt att man i dag diskuterar det. Jag tror personligen inte att det löser problemet att Sverige ensidigt stoppar yrkesfisket av lax i Östersjön. Vi kan i dag se att man i Finland har fiskat betydligt utöver sin tilldelade kvot. Då hjälper det inte att Sverige inför ett stopp. Viktigt är att vi först och främst kommer underfund med vad som är orsaken till sjukdomen M 74.

Herr talman! I mitt inledningsanförande glömde jag att yrka bifall till reservation nr 7 angående fiskevårdsavgifter, så jag vill därför göra det nu. Jag vill också ta tillbaka mitt yrkande om bifall till motion Jo401, detta av formella skäl, eftersom motionen innehåller lagtext.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Anf. 137 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Kaj Larsson! Vi i utskottet har inte sagt att en fiskevårdsavgift skall införas, utan vi sade att frågan om hur fiskevårdande insatser skall finansieras skall utredas. Man har då kanske från Fiskeristyrelsen gått litet tufft fram när man går ut och säger att man har fått i uppgift att införa en fiskevårdsavgift och att frågan bara är hur den skall finansieras och på vilket sätt den skall delas upp.

Man måste vara litet försiktig med hur man uttalar sig, eftersom det är så många viktiga intressenter som skall dela både på fiskevattnet som en resurs och på kostnaden för detta. Man måste då fråga sig vem som skall vara huvudman, vilka som skall stå för det här. Vi kan inte heller bara köra över äganderätten, som är något ganska viktigt. Det gäller för oss att få respekt för äganderätten hos dem som äger, så att vi får ett bra ägande i det här landet.

Anf. 138 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns, som jag har sagt tidigare, en fullständig enighet om detta. Det finns bara en bromskloss, och det är vattenägarna. Jag tror att det kvittar hur vi diskuterar detta – vi får ändå inte vattenägarna med oss. Det är fråga om ett egenintresse, att de av ekonomiska skäl inte vill införa fiskevårdsavgifter. Frågan är då: Skall detta styra hela fiskevården i vårt land, dvs. skall vi låta det ekonomiska egenintresset ha en avgörande betydelse?

Jag tycker att detta är förskräckligt. Fiskevården har oerhört stor betydelse för hela rekreationen i Sverige och för turismnäringen. Frågan är utredd, det är klarlagt hur detta skall kunna fungera. Alla står som jag sade bakom. De som skall betala den stora summan, dvs. länsstyrelser och andra myndigheter, står bakom. Det är bara att sätta i gång.

Anf. 139 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Carl G Nilsson är apostroferad. Han kommer att gå upp i debatten senare och klargöra sin inställning.

Utskottet pekade inte ut att det skulle vara fråga om just en fiskevårdsavgift, utan man sade att det skulle utredas på vilket sätt detta skall finansieras. Utskottet var fullständig enigt om detta. Det kan finnas andra former än en fiskevårdsavgift.

Anf. 140 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! Jag kommer i ett kort anförande att ta upp en del fråga i detta betänkande. Det gäller fredningstiderna för lax och öring.

I motion Jo414 har jag redovisat mina synpunkter och farhågor över att ett fåtal yrkesverksamma fiskare utefter Norrbottenskusten får svårigheter att utöva sin verksamhet. Jag delar utskottets uppfattning att det från tid till annan är nödvändigt med fredningstider för att skydda den naturreproducerande laxen. Det får emellertid inte innebära att fredningstiderna är längst där en bråkdel av laxfångsterna görs.

Av allt fiske efter lax sker 90 % av fångsterna söder om gränsen för Norrbottens och Lapplands län. Av återstående 10 % tar yrkesfiskarna utefter

Norrbottenskusten cirka hälften. Dessa siffror visar att någon avgörande inverkan generellt sett inte kan nås genom en hård reglering av yrkesfisket på den delen av Norrlandskusten. Laxfiskeförbudet i detta område råder i dag under maj och juni månad, då det i princip råder totalstopp för allt laxfiske i området.

Sedan 1983 har olika restriktioner drabbat yrkesfiskarna, och dessa restriktioner har nu ytterligare skärpts. Det är också en av anledningarna till att bara ett fåtal yrkesfiskare för närvarande finns kvar.

Mot den här bakgrunden är det inte förvånande att fiskarna i norra Sverige upplever situationen som ojämlig. Enbart runt Gotland ökade laxfisket under 1993 med 120 ton. Detta motsvarar tolv års laxfiske vid Norrbottens kuststräcka. Det här visar att om restriktioner skall ge resultat, måste insatserna göras där huvuddelen av laxfisket sker.

I den utredning som Per Wramner från Fiskeriverket redovisade förra hösten sägs det att yrkesfisket skall stärkas och att skärgårdsboendet skall stimuleras. De fredningstider som nu föreslås gälla för norra Sverige strider definitivt mot dessa ståndpunkter.

Divergensen i uppfattningar om laxbeståndets storlek mellan å ena sidan yrkesfiskarna och å andra sidan Fiskeriverket är dessutom betydande.

Skulle ändå restriktioner vara nödvändiga i fortsättningen – och allt tyder väl på det – måste begränsningen av fisket ske där laxfisket är störst, nämligen i Östersjön.

I dag har man också redovisat någon form av förslag, som skall bli offentligt i morgon, i vilket man talar om att helt stoppa laxfisket under 1994. Skulle vi från svensk sida ensidigt göra detta, blir man naturligtvis glad i övriga länder i området, speciellt i Finland, eftersom dessa länder då skulle få väsentligt förbättrade möjligheter till laxfångst. Jag hoppas verkligen att det förslaget inte kommer att vinna gehör.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till min motion Jo414 under mom. 18, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 141 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! Carl Olov Persson tog upp laxproblematiken. Jag kan något informera kammarens ledamöter om det TT-meddelande som har kommit i dag och som många av er har hört talas om. Sven-Olof Petersson och jag sitter i Fiskeriverkets styrelse, och vi blev lika förvånade som alla andra över meddelandet.

Inom Fiskeriverket har det, herr talman, funnits en speciell utredningsgrupp, som skall ta fram ett underlag till generaldirektören och till Fiskeriverkets styrelse och dess ledamöter. Syftet är att vi skall ge regeringen ett underlag inför ett beslut som skall fattas senare i fråga om laxproblematiken.

Jag kan redan nu säga att allt tyder på att de beslut som Fiskeriverket tidigare har fattat när det gäller laxfrågan har följt de anvisningar som har kommit från denna kammare och från regeringen. Men nu har den numera berömda och omtalade sjukdomen M 74 kommit. Det är den som ställer till problem. Vi får avvakta och se vad verkets styrelse säger och vad regeringen sedan säger. Nämnas bör att generaldirektören Per Wramner har gått till TT

och dementerat uppgifterna. Det går inte att någon annan uttalar sig i Fiske-
riverkets namn.

Herr talman! Det har funnits en frihet längs våra kuster under många år. Människor som har verkat och levt i skärgården har fritt fått fiska och klara sitt dagliga uppehålle. De har kanske t.o.m. klarat sin stora familjs och sina släktingars behov av fisk. Denna frihet beskars i och med införandet av den s.k. fiskelagen.

På ett för mig ganska förvånande sätt i en stat av Sveriges dimensioner reglerar den in i detalj hur många meter garn och hur många krok jag får ha. Den beskär över huvud taget fri- och rättigheterna i skärgården för många skärgårdsbor. Dessa människor har svårt att förstå vad vi håller på med här i riksdagen. Det är faktiskt noterbart att friheten inskränks under en regering som brukar prata om frihet.

Vi pratar ju om dubbelbeskattning i andra sammanhang. Om de människor som tidigare har fiskat skall få fortsätta måste de betala in en avgift på 500 kr till länsstyrelsen för att ärendet över huvud taget skall behandlas. Om Bo Lundgren hade varit här hade vi kunnat prata om dubbelbeskattning. Detta är verkligen dubbelbeskattning.

I motion Jo417, som jag härmed yrkar bifall till, har vi socialdemokrater från Blekinge, Skåne och Bohuslän tagit upp det här problemet, som är en följd av införandet av fiskelagen.

Fiskelagen är ett oerhört trubbigt instrument. Den tar över huvud taget ingen regional hänsyn till de olika förutsättningar som finns längs våra kuststräckor. Man får ha 600 meter garn om man inte är yrkesfiskare, precis som om förhållandena skulle vara likadana överallt. Det tas inte hänsyn till de trånga vikarna i Stockholms skärgård eller det stora havet Östersjön. Där är inte förutsättningarna lika.

För att erhålla yrkesfiskelicensen går man, enligt min mening, in på skattelagstiftningen. Den som skall få yrkesfiskelicens skall under tre år tillbaka kunna redovisa en inkomst av fisket på ett halvt basbelopp netto. Man tar bort möjligheterna för den enskilda människan att med hjälp av skattelagstiftningen göra de verderbörliga avskrivningar och annat som varje företagare har rätt till. Det riktiga vore att det var bruttobeloppet som räknades. Det är bruttobeloppet som är måttet på fiskeansträngningen. Det borde ligga till grund för bedömningen om man skall kunna få yrkesfiskelicens.

Vi har också pekat på att det behövs en utvärdering efter en tid. Det här kan få regionalekonomiska konsekvenser i skärgårdsområdena. Det borde på något sätt samordnas med den nu pågående skärgårdsutredningen. Det skulle vara en regionalekonomisk utvärdering som tar fram hur det här påverkar möjligheterna att bo kvar i skärgården och att kunna hitta de olika små inkomstkällorna som gör att man kan föra ett dragligt liv längs våra kuster.

Det har också hänt en del fadäser i samband med införandet av fiskelagen. Det fanns motioner som bifölls om att även ålsax skulle få användas i framtiden. Tanken vid behandlingen i riksdagen var dock att den skulle få användas av alla fiskande. Nu har det blivit så att det bara är de som har yrkesfiskelicens som får använda den. Vi har tagit upp detta i motioner och föreslår att alla som fiskar skall få använda den.

Det är likadant med tobisnot. Mycket av detta kan verka främmande för den stora breda allmänheten. Men för de som är berörda i skärgården är det viktiga saker.

Herr talman! Jag hade faktiskt förväntat mig ett hedersomnämmande av motionen, men det här avslaget gör att jag känner mig tvingad att yrka bifall till motion Jo417 som väcktes under den allmänna motionstiden.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Anf. 142 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! Det var väldigt mycket fakta som Christer Skoog tog fram. Vi har debatterat dem ganska nyligen här i kammaren. Det finns ingen anledning att gå in i dessa detaljer en gång till. Det kanske inte är dags med en utvärdering ett kvartal efter det att vi har fattat ett beslut.

Christer Skoog säger att friheten inskränks med den nya lagen. Det kan väl vara den övergripande rubriken på det som sades från talarstolen alldeles nyss.

En enig riksdag beslutade om detta, och ett enigt utskott lade fram betänkandet. I det här sammanhanget kan det kanske tänkas att Christer Skoog inte har något parti att vara med i.

Anf. 143 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Herr talman! Det parti jag är med i är det bästa partiet. Dock kan även ett bra och stort parti ha åsikter som kanske inte stämmer överens med mina i alla detaljer.

Carl Olov Persson som är noggrann kanske noterade att jag och några andra socialdemokrater hade en motion i ärendet som tyvärr inte bifölls. Där försökte vi lyfta fram det som är förankrat i den verklighet som vi lever i. Den var inte en skrivbordsprodukt, vilket jag menar att fiskelagen är. Vi har försökt att informera oss ute i de kustbygder där berörda människor bor. De förstår inte det kineseri som vi håller på med genom lagstiftning och inskränkningar.

Hade den motionen som har mitt namn som första namn gått igenom när vi behandlade den här frågan senast hade vi sluppit mycket byråkrati och mycket arbete på länsstyrelsen. Vi hade sparat många sköna hundralappar åt de människor som har låga inkomster ute i vårt land. Men jag vet inte var de finns i ert handlingsprogram, Carl Olov Persson.

Anf. 144 CARL OLOV PERSSON (kds) replik:

Herr talman! När jag såg motionen upplevde jag att det är bra att ha många olika åsikter i ett parti. Då tillfredsställer man många åsiktsgrupper. I vårt parti skriver man inte motioner utan att vara överens med gruppledningen. Här var ni tydligen inne på att ni skulle tala med två tungor.

Anf. 145 CHRISTER SKOOG (s) replik:

Herr talman! Vi har nog ungefär likadana rutiner i de flesta partier som har erfarenhet från riksdagsarbetet. Vi skall informera våra gruppleddingar och företrädare i utskotten om vad vi som enskilda ledamöter eller i grupp tänker föreslå riksdagen i motioner. Så har givetvis skett också i den här frågan.

Men i ett stort parti som vårt med många ledamöter från olika delar av landet är det väl inte så konstigt att vi har skilda uppfattningar i sakfrågor. Jag räknar inte med att få gehör för motionen i dag. Jag fick inte det förra gången heller. Men jag tror ändå att tiden kommer att tala för motionen. Flera, t.o.m. Carl Olov Persson, kommer säkert att inse att det finns viktigare frågor för oss politiker än att sitta och reglera hur många krokar eller hur många meter garn den enskilda skärgårdsbon skall få ha ute på havet eller hur mycket man skall nagelfara hans eller hennes inkomst när de försöker hanka sig fram i det karga livet ute i verkligheten.

Jag tror att man kommer att inse det så småningom. Jag tror att vi kommer att sluta med sådant här framöver och i stället syssla med väsentligare saker. Det skulle kanske Carl Olov Persson och hans regering ta tag i någon gång.

Anf. 146 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Låt mig säga att detta betänkande är ytterligare en viktig del i ett långsiktigt strategiskt arbete för att främja det svenska fisket. Låt mig också konstatera att vi i Centern tycker att det är viktigt att vi även i framtiden kan ha ett rationellt svenskt fiske. Det skall vara ett fiske som är konkurrenskraftigt jämfört med omvärlden och som har rätt anpassning och rätt inriktning.

Vi vet också att fiskeriföretagen har satsat stora summor pengar i utrustningar, fartyg, redskap m.m., och detta har också skett inom beredningsindustri och olika kringverksamheter. Det är investeringar som i dag i många fall blir försålda till andra länder till väldigt låga priser, på grund av den sviktande lönsamhet som vi tyvärr alltför mycket haft att brottas med de senaste åren.

Även om antalet yrkesfiskare, drygt 3 000 stycken, och antalet binäringsfiskare, som bedöms till ca 600, kan anses vara en relativt liten yrkesgrupp, kan vi ändå konstatera att den tillsammans med kringnäringarna svarar för en betydande del av sysselsättningen i bygder vid kuster och i skärgårdar där utkomstmöjligheter annars skulle saknas.

Vi vet, och det har belysts tidigare här, vilka problem som fisket brottas med i dag: sviktande tillgång på torsk, låga priser på sill, sjukdom hos laxen, etc. Men jag tror ändå att vi skall hitta lösningar som totalt sett gynnar det svenska fisket.

Låt mig också understryka vikten av att när vi pratar om fisket inte glömma bort beredningsindustrin – man gör rätt ofta det – som är en betydande och viktig industri för att ta till vara råvaran. Tappar vi beredningsindustrin, finns risken att råvaran måste gå på export och att vi inte kan tillgodogöra oss vare sig de inkomster som kan komma av detta arbete eller de sysselsättningstillfällen som detta ger.

Många betydelsefulla insatser har gjorts de senaste åren från regeringens och Jordbruksdepartementets sida för att hjälpa fiskerinäringen. En fiskeenhet har inrättats på departementet. Vi har fått den tidigare omtalade utredningen som generaldirektör Per Wramner gjorde om fisket. Vi har fått en fiskelag, en fiskeförordning och nya föreskrifter.

Föreskrifterna är bra, anser jag, men de är nya och kan behöva ses över kontinuerligt. Jag förutsätter att vi från Fiskeriverkets sida kommer att följa

detta uppmärksamt för att rätta till eventuella felaktigheter som kan finnas med och också anpassa föreskrifterna efter det att förutsättningarna kan komma att förändras över tiden.

Låt mig konstatera att vi med dessa föreskrifter, förordningar och fiskelag stärker yrkesfiskets roll och förhoppningsvis gör det konkurrenskraftigare.

Ett enig jordbruksutskott och en enig kammare fattade i fjol beslut om att vi fortfarande skulle tillåta ålsaxen som fiskeredskap. Det tycker jag var ett väldigt bra och positivt beslut. Det var ett beslut som visade att man kunde ta lokala hänsyn och också ta till vara litet grand av ett kulturarv som finns i detta slags fiske.

Jag har i år en motion, nr Jo413, som gäller – kanske i likhet med någon annan som finns kopplad till betänkandet – att man skall få använda ålsaxen på allmänt vatten utan att behöva ha yrkesfiskelicens. Jag finner att utskottet vill att riksdagen avslår det yrkandet, och jag får väl acceptera detta i år, men vi kanske kan ta upp frågan på nytt i framtiden.

I motion Jo34 har jag tillsammans med ett antal kolleger tagit upp en del olika frågor, bl.a. trygghetsförsäkringen vad gäller fisket. Utskottet tillstyrker motionen och föreslår att regeringen skall se till att den summa som var tänkt från början, 4 miljoner kronor, fördubblas till 8 miljoner, som man anser behövs till dess att näringen själv tar över ansvaret för det här paketet.

Jag tycker att det är bra om vi kan fatta detta beslut, för det gör, tror jag, att vi får en något bättre möjlighet för dem som är drabbade av att behöva anlita försäkringen under den tid som är kvar fram till nästa budgetårsskifte.

När det gäller yrkesfiskeavdraget konstaterar jag att arbetet nu är på gång inom regeringskansliet. Man utreder och ser närmare på frågan. Tidigare motionskrav som jag tillsammans med andra har fört fram här i kammaren kan med detta bli tillgodosedda, även om det kanske dröjer ett tag framöver. Men jag tror att det är väldigt viktigt – och jag vill understryka det – att vi måste få en sådan lösning att de svenska fiskarna får jämbördiga villkor med sina yrkesbröder, inte minst i grannländerna runt om. Jag tycker det är ett normalt anständighetskrav att de skall bli likabehandlade.

När det gäller begränsningen av fiskeansträngningen är det viktigt att vi ser till att vi kan få internationell samverkan och internationella överenskommelser. Jag tänker i första hand på selekterande redskap, som jag tror är en av de viktigare bitarna, inte minst när det gäller torskfisket, för att undvika att vi tar upp för mycket småtorsk.

Sjukdomssituationen för laxen är den att M 74 är ett faktum, ett obehagligt faktum. Betydande insatser görs från Fiskeriverket, Naturvårdsverket, SJFR m.fl. för att lösa detta problem. Vi vet inte så mycket om vad det egentligen är, men det finns många olika teorier. Jag vill bara understryka, som tidigare också sagts, att vi måste ha en lösning på detta och att alla åtgärder som kan vidtas måste vidtas. En teori som tagits fram är att rent av s.k. formhaldehyder kan vara en orsak.

Låt mig också bara konstatera, herr talman, när tiden börjar tryta, att jag finner reservation 1 till betänkandet något anmärkningsvärd. Reservanterna befarar att vi kan få en koppling av licenserna till någon viss sorts fisk eller någon viss sorts redskap. Jag kan inte hitta någon sådan formulering eller

någon sådan tanke, vare sig i propositionen eller i utskottsmajoritetens skrivning.

Jag förutsätter att Fiskeriverket också framöver kommer att följa denna bit och få möjlighet att diskutera och lägga fast reglerna, precis som vi fick göra när det gällde den allmänna yrkesfiskelicensen. Jag anser att Socialdemokraternas farhågor här är betydligt överdrivna och att vi självfallet skall se till att vi kan ha ett fiske som inte är geografiskt begränsat. Det är i alla fall inte meningen, såvitt jag kan förstå.

Anf. 147 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Eftersom Sven-Olof Petersson är den enda centerpartisten på talarlistan i detta ärende, vill jag fråga honom om en sak. Sven-Olof Petersson vidrörde inte med ett ord allmän fiskevårdsavgift. Vad är Centerns inställning i den frågan? Och vilken är Sven-Olof Peterssons inställning? Hur skall vi gå vidare för att klara fiskevården i Sverige?

Vad beträffar reservation 1 kan jag hänvisa till s. 14 i propositionen, där det klart sägs att man skall kunna återkalla licensen ifall användningen inte överensstämmer med den ursprungliga ansökan. I den texten ges klart och tydligt besked om att det gäller att söka för nya fartyg, för ett visst fiskeslag, och att licensen gäller bara det fiskeslaget. Bedriver man annat fiske, har Fiskeriverket rätt att återkalla licensen.

Anf. 148 SVEN-OLOF PETERSSON (c) replik:

Herr talman! På sex minuters taletid hinner man inte så mycket när man vill diskutera det svenska fisket. Det var det som gjorde att jag inte hade möjlighet att beröra den fråga som Kaj Larsson ställde till mig om det han kallar för fiskevårdsavgift.

Denna fråga har stötts och blötts under lång tid, men enligt min uppfattning finns i dag inget förslag som jag direkt kan säga ja och tack till. Jag tycker att frågan bör ses över ytterligare.

Regeringen skriver också i propositionen att frågan skall bli föremål för fortsatta överväganden. Jag förutsätter att regeringen kommer att göra detta och självfallet också återkomma med förslag om den långsiktiga finansieringen av fiskevården.

Det är inte så enkelt att man bara kan säga att nu skall vi ta den här biten rakt upp och ned. Den nya fiskelagen säger att uppströms första vandringshinder ligger ansvaret för fiskevården på fiskerättsinnehavaren – eller fiskevattensägaren, om vi så vill uttrycka oss i stället.

I Östersjön har vi däremot i dag ett fritt handredskapsfiske som gör att man inte har samma möjlighet som uppströms första vandringshindret i sötvatten att bilda fiskevårdsområden och på det sättet kunna hantera de här angelägenheterna på ett hyggligt och bra sätt.

Kaj Larsson tog också upp den andra delen i reservationen. Jag kan då bara läsa innantill i propositionen, att licensen kan återkallas om det visar sig att den har meddelats på grund av felaktiga uppgifter i licensansökan. Man kan ha haft för avsikt att vilseleda tillståndsgivande myndighet. Då tycker jag att det kan vara en rimlig skrivning.

När man skall bevilja yrkesfiskelicens finns det förutom t.ex. ekonomiska

kriterier också biologiska kriterier att gå efter. Tillgången till fisk skall vara sådan att man kan göra bedömningen att det finns möjlighet för de fiskande att fiska på ett vettigt sätt.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Anf. 149 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det står klart och tydligt på raden ovanför det Sven-Olof Petersson läste upp att man har rätt att återkalla licensen om den sökande bedriver annat fiske än det som avsågs med den ursprungliga ansökan.

Anf. 150 SVEN-OLOF PETERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag erinrar mig att vi, när vi utformade reglerna för den generella yrkesfiskelicens som började gälla den 1 januari, i klartext sade att den sökande skulle ange vilka fiskslag han avsåg att fiska. Dessa regler skiljer sig från reglerna för den fartygsbaserade licens som vi diskuterar i detta betänkande. Det innebär självfallet inte att man bara skall få fiska det man angivit. Man skall ange sin inriktning. Olika variationer och olika växlingar förekommer självfallet. Denna flexibilitet skall finnas kvar i fisket.

Vi skall inte heller geografiskt begränsa fisket. Den som anger att han vill fånga sill och strömming skall inte bara hänvisas till Östersjön. Fiskare från Östersjön fiskar ibland i Västerhavet – i Kattegatt och Skagerrak. En del ligger t.o.m. väster om Jylland och fiskar tungor. Detta tycker jag tyder på en väldigt stor flexibilitet och anpassningsförmåga från enskilda fiskeriföretag. Det tyder också på en vilja att hitta lösningar på problemen.

Jag tycker att vi skall bejaka detta och försöka stötta fiskarna i stället för att måla upp problem, som jag tycker att Kaj Larsson gör i detta fall.

Västkustbåtar är också inne i Östersjön och bedriver ett riktat sill- och strömmingsfiske. Det är ett fiske som kanske kan vara lönsamt för dem men som är mindre lönsamt för traditionella Östersjöfiskare. Detta fiske är omdebatterat, och det diskuteras huruvida det ger bifångster eller ej. Det undersöks nu, som Kaj Larsson väl vet, i Östersjölaboratoriets regi i Karlskrona.

Jag tycker att det är viktigt att vi ser fisket som ett svenskt fiske och inte försöker dela in det i olika rutor där var och en skall placeras. Vi måste bejaka flexibiliteten, mångsidigheten och fiskarnas vilja att hitta lösningar på de problem som vi i dag tyvärr i alltför stor utsträckning har att brottas med.

Anf. 151 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! I betänkandet behandlas proposition 158. Propositionen i sin tur bygger i stor utsträckning på den statliga utredning om fiskeripolitiken som var färdig under hösten 1993.

Jag tycker att de flesta av de frågor som yrkesfiskarna har att tackla avvägs väl i propositionen. Jag kommer bara att gå in på några frågeställningar.

Jag vill börja med frågan om avdragsrätt för yrkesfiskarna. Jag har under ett flertal år från mitten på 80-talet, också tillsammans med kolleger från Folkpartiet, motionerat om en översyn av skattereglerna för yrkesfiskare. Vi yrkade exempelvis på en översyn av skattereglerna i en motion från förra året. Skatteutskottet uttalade i betänkande 1992/93:21 att man var medveten om yrkesfiskarnas speciella problem och förutsatte att regeringen skulle

pröva frågan i den kommande småföretagarpropositionen. Där behandlades frågan dock inte alls.

Också i den utredning om fiskets framtid som jag nyss nämnde togs ämnet upp. Utredningen förordade en höjning av svenska fiskares avdrag till nivån för heldagstraktamente för löntagarna. Men inte heller i den fiskeriproposition som vi nu behandlar har frågan tagits upp.

Flera andra talare har varit inne på att stora delar av det svenska yrkesfisket har haft och har lönsamhetsproblem. De orsakas till stor del av att svenska fiskefartyg inte längre kan fiska i Nordsjön och Skagerrak som tidigare. Norges och Danmarks utvidgade fiskegränser har satt stopp för detta. De ekonomiska zoner som nu finns har vi bristande tillträde till.

På exportmarknaden konkurrerar vi dock med de nordiska länderna och med andra länder. Det gäller då att kunna ha någorlunda lika villkor.

I Norge har det funnits ett särskilt avdrag sedan 1964. I Danmark antog Folketinget den 19 december 1992 en lag om särskilda skatteavdrag för danska fiskare vilken också har godkänts av EG-kommissionen.

Svenska yrkesfiskare är på detta område en udda grupp som möjligen kan jämföras med dem som jobbar i svenska handelsflottan. Men dessa har en lägre skatt – en sjömansskatt – och det har inte fiskarna.

Herr talman! Jag tycker att det är dags för regeringen att äntligen lägga fram ett förslag om denna möjlighet för svenska yrkesfiskare. Jag tycker att betänkandet understryker behovet av det.

Låt mig också säga att jag tycker att det är väldigt bra att utskottet har kunnat förstärka medlen i trygghetsförsäkringarna med 8 miljoner. Det är värdefullt att de ekonomiska frågorna är tryggade för en tid.

Låt mig också säga att jag känner sympati för det yttrande Inga-Britt Johansson avgivit om hummerfisket. Många yrkesfiskare vill på ålderns höst fiska hummer på Västkusten. De har kunnat göra det i maj och juni. Nu har lagstiftningen förändrats och möjligheterna att fiska i maj och juni tagits bort. Fiskarna tvingas ut i mars månad och tidigare på vintern. Vi vet att vinterstormar har förorsakat olyckor tidigare. Beslutet har överklagats till regeringen, och jag hoppas att tiderna för att fiska hummer på Västkusten åter skall bli rimliga.

Låt mig nämna ett annat hot som tas upp i en statlig utredning. Den arbetslöshetskassa som yrkesfiskarna har haft i över 30 år – den bildades 1963 i full politisk enighet – föreslås nu i en utredning avvecklas.

Jag hoppas att ingen regering lägger fram ett förslag till riksdagen om att ta bort yrkesfiskarnas arbetslöshetskassa. Nuvarande kassa ger yrkesfiskarna möjlighet att stanna hemma vid hård väderlek och då det finns risk för nedisning. Om man tar bort kassan kan fiskarna tvingas ut och riskera liv och hälsa. Min förhoppning är att detta förslag skall hamna i papperskorgen.

I övrigt vill jag instämma med dem som har förordat bifall till majoritetspartiernas ställningstagande i detta betänkande.

Anf. 152 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill gärna börja med att instämma i mina borgerliga bröders uttalanden om vikten av att vi slår vakt om ett starkt svenskt fiske och

en stark svensk fiskerinäring. Jag kan försäkra att en enig regering har just den målsättningen.

Jag är naturligtvis smickrad av att Kaj Larsson saknar mig så på talarlistan för denna debatt att han mer eller mindre direkt uppmanar mig att gå upp i debatten. Jag tyckte att det var ganska onödigt att anmäla mig eftersom jag visste att utskottets talesman Carl Olov Persson på ett bra sätt skulle redogöra för utskottsmajoritetens synpunkter.

Jag är naturligtvis lika smickrad över att Kaj Larsson betror mig med så stor makt och så stort inflytande att jag ensam skulle kunna avgöra regeringens ställningstaganden i dessa frågor i allmänhet och kanske frågan om fiskevårdsavgift i synnerhet.

Carl G Nilsson står ensam med denna synpunkt, säger Kaj Larsson. Jag känner mig inte särskilt ensam, eftersom jag har äran och nöjet att vara ordförande i Sveriges Fiskevattenägareförbund. Det är en organisation som har ca 115 000 medlemmar. Den består av alla kategorier av fiskevattenägare, från den lille enskilde bonden till kommuner, skogsbolag och häradsallmänningar. Förbundets förmodligen störste fiskevattenägare är f.d. Domän, numera Assidomän. Förbundet är fullständigt enigt om att inte tillstyrka en allmän fiskevårdsavgift, eftersom det inte finns några argument för en allmän fiskevårdsavgift eller metskatt, som jag brukar föredra att kalla den.

All erfarenhet av allmänna avgifter och skatter visar nämligen att pengarna till slut hamnar någon annanstans och att byråkratin sväller och kommer att äta upp en allt större del av intäkterna. Ett exempel på en sådan avgift är den allmänna båtskatt som vi hade för ett antal år sedan. Det är ett lysande eller kanske rättare sagt avskräckande exempel. Intäkterna räckte inte ens från början till för förande av ett register över dessa båtar.

Jag menar att det troligen inte skulle bli så mycket pengar över efter administration av en allmän fiskevårdsavgift. Central byråkrati skall inte byggas upp i onödan. Den är ineffektiv och tärande för den verksamhet som den är till för. Det gäller särskilt när syftet är att många människor skall betala en relativt låg avgift.

Dessutom kan man misstänka att anslutningen till en sådan fiskevårdsavgift inte skulle bli särskilt stor. Vi kan peka på exempel från Norge på den punkten. Man har där en s.k. "almen fisketrygd". Enligt uppgift är det inte mer än ungefär en fjärdedel av landets sportfiskare som besvärar sig med att betala avgiften.

För att en avgift skall fungera måste man ha ett mycket effektivt tillsyns- och kontrollsystem. Kostnaderna för att bygga upp ett sådant system skulle snart överstiga de extra intäkter som avgiften skulle inbringa.

Nästa svårighet med en allmän fiskevårdsavgift är att avgöra hur och till vem de pengar som eventuellt blir över skulle fördelas. En förmodligen politiskt tillsatt central kommitté skulle då bedöma ansökningar om tilldelning av sådana medel. Jag tycker att det skulle vara en omöjlighet att på ett rättvist sätt se till att varje avkrok av landets fiskevatten skulle få sin beskärda del.

Dessutom uttalar Sveriges Sportfiskareförbund att det skall ha ett avgörande inflytande över hur de här pengarna i så fall skulle användas. Bara det gör att det blir mycket svårt att komma överens i denna fråga.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Det finns alltså, herr talman, inte ett enda hållbart argument för införande av en allmän fiskevårdsavgift. Jag tycker att den idén är dömd att misslyckas. Hittills har regering och riksdag insett detta.

Det enda sättet att skapa de resurser som vi är överens om behövs är att ta tillräckligt betalt för fiskekortet och att se till att det finns möjlighet att sälja fiskekort för de vatten som det är fråga om. Det skulle vara en sund och riktig princip och skulle innebära att man skulle använda intäkterna på bästa sätt.

Ingen central insamling och fördelning av pengarna blir mer effektiv än en sådan försäljning av fiskekort. I stället för att införa denna skatt skall man alltså låta fiskevattenägarna ta mer betalt för fiskekortet. Det skulle förbättra sportfisket, och vi skulle slippa bygga upp en ny administration. Pengarna skulle utan omvägar gå till fiskevårdsområdets kassa, och vi skulle kunna använda pengarna till en praktisk fiskevård.

Anf. 153 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har också tidigare hört ordet metskatt användas, och jag vill bestämt protestera mot det. Det är inte fråga om en skatt utan om en avgift för att finansiera en bra fiskevård i landet.

Carl G Nilsson målar i svart upp en hel del problem och pekar på att det kommer att bli svårigheter. Vi kan se hur det är i våra grannländer, där det är klart bevisat att administrationskostnaderna inte slukar hela avgiften utan uppgår till ungefär 5 % av denna. Per Wramner har i sin utredning skisserat att man skulle kunna få in 50 miljoner kronor till fiskevården genom dessa avgifter. Av dessa skulle cirka 2–3 miljoner gå till administration.

Det är vidare i varje fall min tanke att det inte skall vara politiker som skall dela ut dessa pengar. Som jag sade i mitt inledningsanförande skall det ske genom Fiskeriverket, och den kommitté som skall dela ut de här pengarna skall bestå av sportfiskare, yrkesfiskare och vattenägare. Pengarna skall gå in till Fiskeriverket och fördelas till fiskevården.

Det säger sig självt att administrationen av detta inte kan kosta så våldsammycket. Jag tror att man gör detta onödigt besvärligt. Jag är, Carl G Nilsson, övertygad om att det så småningom kommer att införas en fiskevårdsavgift. Jag tycker att det är bekymmersamt att det i dag är ett motstånd mot detta.

I remissvaren som redovisas i propositionen skriver Länsstyrelsen i Västerbottens län bl.a.: "Sedan statsbidraget i praktiken upphörde 1990 har de allmänna fiskevårdsinsatserna minskat i länet." Den allmänna uppfattningen är att när vi håller igen eller rättare sagt stryker bidragen av budgetmedel till fiskevården kommer det inte att bedrivas någon fiskevård i landet.

Vad gäller resonemanget att de avgifter som tas in skall finansiera fiskevården vill jag peka på att vi har en lång kuststräcka där man fiskar med handredskap. Dessa handredskapsfiskare kommer att åka snålskjuts i ett sådant system. Insatserna kommer att göras i åar och älvar som rinner ut i havet. Varför skall dessa fiskare inte vara med om att betala landets fiskevård? En allmän fiskevårdsavgift borde därför vara en bra metod. Det utesluter inte att man också kan sälja fiskekort.

Anf. 154 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! I de tusentals fiskevårdsområdena i våra insjöar och vatten- drag säljs det enligt Per Wramners utredning, vars förslag vi i dag fattar be- slut om, fiskekort för ungefär 250 miljoner kronor per år. Jag påstår att mer än hälften eller troligtvis största delen av dessa pengar används till just fiske- vård. De flesta fiskevårdsföreningar i vårt land har nämligen som policy att låta huvuddelen av sina inkomster gå tillbaka till åtgärder i de egna vattnen. Det är en effektiv form av fiskevård och finansiering av fiskevård.

Det är riktigt, som Kaj Larsson säger, att det finns kuststräckor där detta inte fungerar. Och vad är anledningen till det? Jo, Kaj Larssons partis rege- ring konfiskerade 1984 rätten för fiskevattenägarna att sälja fiskekort. Då slutade den verksamheten att fungera.

I Stockholms län sålde man t.ex. fiskekort för ca 1 miljon kronor om året, och jag vill påstå att dessa pengar i sin helhet gick direkt tillbaka till fiskevatt- nen. Naturligtvis ligger lösningen i att vi skall återinföra möjligheterna för dessa människor att sälja fiskekort. De har i de flesta fall utan ersättning blivit frantagna sin rätt att göra det.

Då säger troligen Kaj Larsson att vi har andra kuststräckor som är inlösta av staten; Norrlandskusten, Västkusten, osv. Jag motsätter mig naturligtvis inte principen att pengarna skall gå den rakaste vägen mellan konsument och producent och att staten som ägare säljer fiskekort för sina egna vatten. Detta går att lösa så att vi får behålla den effektivitet som vi nu har när det gäller de svenska insjöarna.

Anf. 155 KAJ LARSSON (s) replik:

Herr talman! Carl G Nilsson nämnde summan 250 miljoner kronor. Jag har fått den summan från Vattenägarnas tidning. Jag har inte kunnat få denna summa bekräftad. Men oavsett storleken på summan kan man kon- statera att det i dag finns brister i fiskevården.

Det finns mycket att göra för att få en bra fiskevård. Problemet är att de statsmedel som har gått till fiskevården via budgetmedel inte finns mer, och som jag bedömer det kommer de inte att finnas framöver. Fiskevårdsavgif- ten skall ersätta dessa medel.

Sportfiskarnas förbund som vill ha denna avgift nedvärderar alla de 1,2 miljoner människor som är aktiva sportfiskare. Deras egen tidning skriver t.o.m.: Vakna Karl Erik Olsson! Jag tycker att det är underligt att de som skall betala nu ber att få göra det därför att de inser att fiskevården blir sämre. Det blir den, trots att Carl G Nilsson säger att en massa pengar har kommit in. De ser faran för att deras aktiviteter kommer att minska och bli sämre framöver om vi inte får en bra fiskevård.

Anf. 156 CARL G NILSSON (m) replik:

Herr talman! Jag kan erkänna för Kaj Larsson att jag själv blev imponerad över siffran 250 miljoner. Jag tror att Per Wramner talar om 250–280 miljo- ner i fiskekortsintäkter för hela Sverige. Jag trodde själv inte att siffran var så hög förrän jag fick läsa den. Men jag är medveten om att fiskevattensä- garna runt om i Sverige verkligen har lärt sig att nyttiggöra sina fiskevatten på ett bra sätt.

Jag tycker att den siffran bevisar att det är den rätta vägen att gå. Tänk vilken potential vi har om vi utnyttjar Sveriges samtliga vatten på det sättet. De fattiga miljoner som vi har fått i statsbidrag till fiskevården är en droppe i havet jämfört med de inkomster som kommer den rätta vägen.

Att Sveriges sportfiskeförbund, som består av ca 100 000 medlemmar och alltså representerar knappt 10 % av Sveriges sportfiskare, vill ha den här avgiften kan man möjligen förstå av olika skäl. Men jag tycker inte att det är tillräckligt för att vi skall belasta alla dessa miljoner människor med en extra avgift eller skatt utöver den som de betalar när de köper sitt fiskekort.

Anf. 157 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Ärade publik! Jag blev nästan förvånad över att se så många på läktaren denna sena kväll. Jag tänkte starta med att först yrka bifall till reservationerna 2, 5 och 9 i betänkandet.

Sedan vill jag gå in på den situation som framför allt yrkesfiskarna har. Jag vill uppmärksamma fiskestoppen som jag tar upp i motionen.

Svenskt fiske har genom flera fiskestopp utsatts för extra ekonomiska påfrestningar. Svenska yrkesfiskare har under långa perioder på det viset saknat sina inkomstmöjligheter. Samtidigt har de fått se utländska fiskare kunna fortsätta leverera fisk till den svenska beredningsindustrin.

När man ser detta blir man givetvis upprörd och undrar hur de politiker som fattar beslut om fisket tänker. Man undrar vilka regler de går efter och hur Fiskeriverket tolkar dessa regler.

Stora fartyg tar ju under en väldigt kort period upp sin bestämda kvot – skövlar. Det är trålfiskare med en enorm kapacitet som tar upp sin kvot väldigt snabbt. Fångsten blir stor. Dessutom uppstår prispress, eftersom det just då finns för gott om fisk till beredningsindustrin. Man jobbar alltså i obalans. När det är begränsad tillgång till en viss produkt gäller det att man utnyttjar tillgången maximalt. Då måste man titta närmare på en begränsning av fiskeansträngningen med individuella kvoter. I alla fall borde man börja pröva detta för ett begränsat område. Vi i Ny demokrati anser att 90 dagars fiskekvoter kanske kan utgöra en grund för fångstbegränsning, som kan ge en kontinuerlig tillförsel av färsk fisk.

Ett villkor är dock att en sådan begränsning omfattar alla nationer inom det berörda fiskeområdet. Det är mycket irriterande med en ensidig tillämpning; med en ensidig tillämpning kan vi inte lyckas, utan vi måste ha en överenskommelse med de berörda nationerna.

Den svenska fiskeflottan är i dag för stor i förhållande till den fångst den producerar. Denna överkapacitet innebär en konkurrens om de fiskevatten och de fiskemöjligheter som finns. Med en individuell fiskekvot skulle man kunna få en jämnare fördelning mellan de yrkesfiskare som finns och den kapacitet som fartygen har. På det viset utnyttjar man havets resurser på ett bättre sätt.

Dessutom får man beläggning i beredningsindustrin. Jag har ett meddelande från företaget Fiskexporten i Skillinge AB, vilket jag för ett tag sedan hälsade på. I det företaget har man fått inskränka driften på grund av bl.a. råvarubrist. Det fiskas nämligen under en så begränsad period att man inte får någon ekonomi i beredningsindustrin. Av den anledningen måste 35 an-

ställda stämpla, som är direkt berörda. Därutöver finns det personal på åkerier och fryserier som också berörs. Det är alltså inte bara fiskebefolkningen som berörs av problemen med fisket.

Sedan vill jag säga något om den frihet som beskärs för skärgårdsbefolkning och yrkesfiskare. Konsekvenserna i skärgårdsområdena har inte belysts tillräckligt. Konsekvenserna för säkerheten för detta land har inte nämnts ett dugg.

När man sätter sig med en kopp kaffe tillsammans med yrkesfiskare, kan de berätta om saker som man inte tror existerar. Jag har talat med fiskare i en hamn på Öland. De har berättat att där förekommer människosmuggling. De anmäler inte ens dessa fall, för polisen kommer ju dagen efter. Så det är ingen idé...

Anf. 158 TREDJE VICE TALMANNEN:

Taletiden är tyvärr till ända.

Anf. 159 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Jag tänkte närmast ge en kommentar till vad Claus Zaar sade om bl.a. kvotering av fisket.

För att sprida torskfisket är den svenska kvoten i Östersjön delad i två delar över året – en kvot på våren, och en kvot på hösten. Den kvot som är avsedd för vårfisket är upptagen. Dock vill jag understryka att för att underlätta för de mindre yrkesfiskarna har de fått en extra tilldelning på ca 600 ton som de har att tillgå tills dess kvoten är uppfiskad eller längst t.o.m. den 15 maj.

Jag tycker att detta är ett bra bevis för att de olika fiskeriföretagen stöds. Det sker genom att hitta olika lösningar för att dela på kvoterna.

Det har dessutom funnits en frivillig kvotdelning inom fiskerinäringen. Det har varit en uppdelning beroende på fiskefartygets storlek. Det har varit yrkesfiskarnas egen uppdelning. Måhända har den inte fungerat så väl, men det har i varje fall varit ett steg i rätt riktning.

Vidare var det frågan om de individuella kvoterna. Jag kan konstatera att de har införts i en del länder. De länderna ångrar dessa kvoters införande djupt i dag. Antalet fiskeriföretag har minskat drastiskt. Kvoterna har börjat köpas och säljas. Till slut har ytterst få varit fiskekvotsägare. De flesta har blivit anställda i stora fiskeriföretag. En personlig kvot kan jämföras med att en bonde får tillstånd att sälja si och så många slaktdjur eller att en skogsägare får avverka bara si och så många träd per år. Det är fråga om någon form av yrkesförbud för en yrkesgrupp som mycket väl kan hantera dessa frågor.

Anf. 160 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Sven-Olof Petersson, den oro jag hyser för fisket gäller stor-driften som förstör för de mindre företagen. Småföretagarna lever på en sommar- och turistförsäljning. De har nu framtidsmöjligheten att fiska färsk torsk. Det fisket upphör den 15 maj. De får i stället äse en produktion av djupfryst fisk som hindrar deras möjligheter till försörjning.

Den stora försäljning de små fiskeföretagen kan ägna sig åt, där de kan få

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

upp priset på produkten, sker så nära konsumenten som möjligt och med så långt möjligt färdigberedda produkter, t.ex. rökt fisk. Det är där de kan skapa en ekonomi.

Vidare talades det om fiskeriföretag som köps och säljs på Island. Det är väl en milsvid skillnad mellan hur det ser ut på Island och hur det ser ut i Sverige. Island är en ö som ligger mitt i Atlanten. Det är väl självklart att förhållandena där inte kan jämföras med förhållandena för svenska yrkesfiskare som endast har tillgång till begränsade områden att fiska i och med de fiskarter som finns där. Det finns ingen flexibilitet. Man är helt enkelt inställd på alltför stela regler.

Man talar om si och så många. Vad är det fråga om inom jordbrukspolitiken? Jag fick en kommentar när det gällde fiskeexporten, nämligen: Jordbruksministern är hopplös och tänker bara på kor. Det kanske är så.

Anf. 161 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Det är inte bara kor det här handlar om. Jag hävdar med bestämdhet att det aldrig någon gång tidigare har gjorts så mycket för det svenska fisket från Jordbruksdepartementets sida som i dag, med den jordbruksminister vi har och med den politiska ledning vi har på departementet.

Låt mig konstatera att fiskelagen är till för att stärka yrkesfisket och möjligheterna för dem som fiskar på heltid eller har det som binäring att få sin utkomst av det och leva på det i framtiden.

När det gäller torskfisket måste vi komma ihåg att man inte skall fiska torsk på sommaren. Av fiskarna där hemma har jag fått lära mig som tumregel att man inte skall fiska torsk i månader som saknar *r* i sitt namn. Man skall fiska torsk bara fram till slutet av april, och sedan skall man börja igen i september; då har man *r:en* med sig. Under sommarmånaderna är det sällan lyckat med torskfiske – dels är tillgången dålig, dels har man då av tradition och av biologiska skäl mest ägnat sig åt sillfisket; det har varit det dominerande under den tiden av året.

När det gäller Island vill jag säga att man där har en struktur på fisket som Sverige hade tidigare, innan vi började få den här handeln.

Låt mig också få kommentera det som sagts om skärgårdarna, herr talman! Vi har faktiskt en skärgårdsutredning som arbetar och som skall lägga fram ett förslag inom den närmaste tiden. Jag ser med stort intresse fram mot det utredningsförslaget. Jag förutsätter att tidigare ledamoten av denna kammare och landshövdingen i Kopparbergs län Gunnar Björk, som är utredare i det här fallet, kommer med ett bra förslag som främjar näringarna i dessa glesbygder, de människor som bor där och deras möjligheter till utkomst och överlevnad.

Anf. 162 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Då får vi se fram mot resultatet av den skärgårdsutredningen. Jag får väl avsluta kvällens debatt med att säga att jag hoppas att denna utredning kan se till att vi får en levande skärgård. Jag hoppas att utredningen också tar hänsyn till det jag sade, nämligen att människorna där måste ha en utkomst året runt.

Jag har också undersökt fiske och fiskeprodukter. Jag håller med om att

torsken inte är absolut tipptopp under sommarperioden, men vad har man att sälja nu? Man får antagligen inte sälja lax, men det är ju det man brukar fiska den här tiden. Nu har man i stort sett ingenting att sälja annat än flundra vid exempelvis Ölandskusten. Det är den produkt man har. Dessutom har man en massa sill, men den är inte så lätt att bli av med enligt de flesta bedömare.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

*Vissa fiskeri-
politiska frågor*

Anf. 163 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! När det gäller sillfisket kan man bara konstatera att det i dag brottas med betydande ekonomiska problem. Priset är tyvärr så lågt att det är föga eller rent av ingen lönsamhet i detta fiske. Vi skall försöka göra allt vad som står i vår makt för att hjälpa upp det priset. Vi försöker nu faktiskt avsätta en del av sillen till mjöl. Även om vi kan hysa betänkligheter mot detta är det ändå ett sätt att minska utbudet på konsumtionssillsmarknaden.

Vi har ju tidigare haft ett pristillägg till sillfisket som vi nu inte kan betala ut. Det betalades tidigare ut via postanvisningar till de företag som fiskade sill, vilket verifierades här i kammaren tidigare denna afton. Det var ett sätt att hjälpa dem i denna svåra situation.

Låt mig också än en gång understryka att jag med stort intresse ser fram emot Utredningen om förutsättningarna för en levande skärgård. Jag förutsätter att Gunnar Björk kommer med bra förslag som är till nytta för skärgården och som också gör att vi kan följa den linje som jag anser att regeringen har slagit in på när det gäller att främja företagsamhet, och olika kombinationsmöjligheter, inte minst i glesbygds- och skärgårdsområdena, samt att få till stånd en levande landsbygd. Det handlar onekligen om det.

Jag kan bara konstatera att arbetslösheten är och förblir ett gissel. Den är dyr och föga produktiv. Däremot har det visat sig att en mängd olika utvecklingsprojekt på landsbygden har skapat nya fasta arbeten till mycket låga kostnader. Varje projekt kanske kostar 10 000–12 000 kr.

Jag förutsätter att Gunnar Björks utredning också ligger i linje med detta och att det skall bli en viktig del i Centerns och regeringens strävan att främja den svenska skärgården, de kombinerade företagen och mångsidigheten hos småföretagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 28 april.)

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1993/94:216 Ombildning av Landshypotek

Motionerna
med anledning av prop. 1993/94:145 Legitimation för vissa naprapater och
kiropraktorer m.m.
1993/94:So64 av Stig Bertilsson (m)

1993/94:So65 av Eva Zetterberg m.fl. (v)

1993/94:So66 av Bo Holmberg m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:182 Ny lotterilag
1993/94:Kr4 av Marianne Jönsson och Lennart Brunander (c)
1993/94:Kr5 av Kent Olsson och Jan Backman (m)
1993/94:Kr6 av Jan Backman och Kent Olsson (m)
1993/94:Kr7 av Kjell-Arne Welin (fp)
1993/94:Kr8 av Elisabeth Persson (v)
1993/94:Kr9 av Elisabeth Persson (v)
1993/94:Kr10 av Harry Staaf (kds)
1993/94:Kr11 av Åke Gustavsson m.fl. (s)
1993/94:Kr12 av Elver Jonsson och Anders Svärd (fp, c)
1993/94:Kr13 av Göthe Knutson (m)

med anledning av prop. 1993/94:218 Psykiskt stördas villkor
1993/94:So60 av Birgit Henriksson och Maud Ekendahl (m)
1993/94:So61 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1993/94:So62 av Bo Holmberg m.fl. (s)
1993/94:So63 av Margitta Edgren (fp)

med anledning av prop. 1993/94:221 Ersättningssystemet för vuxentandvård
1993/94:Sf45 av Birgitta Dahl m.fl. (s)
1993/94:Sf46 av Arne Jansson (nyd)

med anledning av prop. 1993/94:242 Vissa ändringar i skollagen
1993/94:Ub88 av Stina Gustavsson och Christina Linderholm (c)
1993/94:Ub89 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. (s)

Utrikesutskottets betänkande
1993/94:UU18 Säkerhetspolitiska frågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU12 Socialförsäkring – inriktning och anslag

19 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 26 april

1993/94:141 av *Hans Göran Franck* (s) till socialministern om vräkningar m.m:

De kärva ekonomiska tiderna fortsätter att slå hårt mot hushållen. Under årets tre första månader registrerades över 5 000 ansökningar om vräkningar hos landets kronofogdar.

Färiska siffror från Riksskatteverket visar att en av effekterna av den höga arbetslösheten består. Antalet ansökningar om vräkning av hushåll är fortfarande mycket stort, även om en viss mindre minskning kan konstateras. Anmälningarna gäller i huvudsak hyresgäster, men också bostadsrättsinnehavare som inte betalat avgifterna till föreningen samt villaägare.

Under årets första kvartal anmäldes 5 123 fall till landets kronofogdemyndigheter. Det är en minskning från 5 432 eller med 5,7 % jämfört med samma period i fjol. Minskningen kan bero på att fler flyttar innan fastighetsägaren gör ansökan om vräkning. Däremot ökade andelen anmälningar som verkligen går vidare till vräkningar under årets tre första månader då 1 938 hushåll avhystes jämfört med 1 836 första kvartalet 1993. Det kan betyda att allt fler inte kan finna någon bostad på egen hand.

Mot denna bakgrund kan konstateras att bostadssituationen är ytterst allvarlig för ett stort antal människor. Till detta kommer att det finns många uteliggare, särskilt i storstäderna. De åtgärder som hitintills vidtagits ekonomiskt, socialt och rättsligt har visat sig vara otillräckliga.

I anledning av det anförda får jag fråga socialminister Bengt Westerberg:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta ekonomiskt, socialt och rättsligt för att minska antalet verkställda vräkningar?
2. Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att efterforska och följa upp de vräktas situation?
3. Vad gör regeringen för att hjälpa uteliggarna?

20 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 26 april

1993/94:478 av *Margareta Israelsson* (s) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om Europaparlamentets åtgärder mot barnpornografi:

Europaparlamentet beslutade den 17 december 1993 om en omfattande rekommendation till medlemsländerna rörande pornografi och barnsexhandel. Parlamentet underströk behovet av internationellt samarbete för att stoppa handeln med barnpornografi. En bärande del för denna samverkan är nationell lagstiftning mot innehav av barnpornografi.

I samband med ett seminarium på Rädde barnen om "EU och barnen" måndagen den 25 april i år underströk även utrikeshandelsministern behovet av samarbete över gränserna för att komma till rätta med barnpornografen.

Mot denna bakgrund och inför ett eventuellt svenskt medlemskap i EU vill jag fråga Ulf Dinkelspiel:

Vilka åtgärder ämnar Europaministern vidta för att Sverige som en eventuell EU-medlem inte blir ett hinder i arbetet mot barnpornografi i Europa?

Samhall AB har på senare år etablerat sig inom service och tjänster. Detta har skett över hela landet. Inom livsmedel, hotell och restaurang är risken påtaglig att det leder till en snedvriden konkurrens med andra i branschen. Kundunderlaget är ofta begränsat och Samhall får drygt 100 % av lönekostnaderna av staten till stöd för de arbetshandikappade.

I Jämtlands län är Samhall en stor arbetsgivare. På senare tid har Samhall JHP AB övertagit livsmedelsaffärer i glesbygden där kundunderlaget är begränsat. Som exempel kan nämnas Sörbygden där Samhall konkurrerar med en privat affär 1 mil därifrån. Nu planerar Samhall att överta hotell- och restaurangverksamheten i konkursdrabbade Folkets Hus i Strömsund, vilket kommer att drabba näringsidkare i samma bransch på orten.

Vilka åtgärder är arbetsmarknadsministern beredd att vidta så att Samhalls verksamhet inte otillbörligt konkurrerar ut enskilda näringsidkare?

den 27 april

1993/94:480 av *Stina Eliasson* (c) till statsrådet Alf Svensson om Svenska Unicefkommittén:

I en nyligen avlämnad rapport – "Svensk nationalkommitté för UNICEF" – föreslås att den i dag statliga stiftelsen skall ombildas till en privaträttslig stiftelse.

Rapporten innehåller förslag på vissa ganska långtgående förändringar: stadgeändringar, ekonomi, budgetarbete, kriterier för styrelseledamöter m.m.

Då tidpunkten för förändringen föreslås till månadsskiftet juni/juli 1994 förefaller det omöjligt att tidsmässigt hinna med en ordnad omorganisation. Det är stor risk för att själva verksamheten blir lidande under den tidspress som övergången till en ny ordning innebär om tidpunkten enligt förslaget i rapporten skall hållas.

Ett så genomgripande förändringsförslag bör enligt min mening också föregås av ett remissförfarande.

Mot bakgrund av vad jag anfört vill jag fråga statsrådet:

Är statsrådet Alf Svensson beredd att ta initiativ till sådana åtgärder att den verksamhet som Svenska Unicefkommittén utför inte blir lidande på grund av den korta tid som står till förfogande fram till dess en eventuell omorganisation blir verklighet?

1993/94:481 av *Stina Eliasson* (c) till arbetsmarknadsministern om lanthan- deln och arbetsgivaravgifterna:

I propositionen Bygder och regioner i utveckling finns många positiva förslag som kommer att stärka förutsättningarna för lanthan- deln.

Det är viktigt att dessa små och viktiga landsbygdsföretag ges möjlighet att konkurrera på lika villkor som likvärdiga företag. Inom stödområde 1 har

bl.a. hotell, pensionat och campingverksamhet arbetsgivaravgiften nedsatt med 10 %. Dessa verksamheter har en betydande försäljning av livsmedel och konkurrerar starkt med lanthandeln inom stödområde 1. Lanthandeln konkurrerar således inte på lika villkor som de nämnda verksamheterna.

Prot. 1993/94:97
27 april 1994

Mot bakgrund av de exempel jag angivit vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

Är arbetsmarknadsministern beredd att ta initiativ till att den sänkta arbetsgivaravgiften i stödområde 1 också skall omfatta lanthandelsföretag?

21 § Kammaren åtskildes kl. 20.21.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 24 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 54 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 14 § anf. 96 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 123 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59 och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Onsdagen den 27 april

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om ändrad tid för inlämning av frågor	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 22 april	1
Utrikesutskottets betänkande UU15	
Utrikesutskottets betänkande UU20	
5 § Invandrar- och flyktingpolitiken	6
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU14	
Debatt	
Maud Björnemalm (s)	
Arne Jansson (nyd)	
Berith Eriksson (v)	
Gustaf von Essen (m)	
Ingela Mårtensson (fp)	
Lena Boström (s)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Tredje vice talmannen (om taletiden)	
Fanny Rizell (kds)	
Claus Zaar (nyd)	
Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
John Bouvin (nyd)	
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Beslut	48
Beslut om samlad votering	50
6 § En ombildning av arbetsgivarorganisationen för det statliga området	50
Konstitutionsutskottets betänkande KU19	
Debatt	
Ingvar Johnsson (s)	
Karl-Erik Persson (v)	
Ola Karlsson (m)	
Ingela Mårtensson (fp)	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
7 § Tilläggsbudget inom Finansdepartementets område	53
Finansutskottets betänkande FiU11	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
8 § Fastighetsförvaltning och statlig lokalförsörjning	53
Finansutskottets betänkande FiU13	
Debatt	
Per Olof Håkansson (s)	

Beslut fattades efter 13 §

9 § Riksbankens förvaltning år 1993	59
Finansutskottets betänkande FiU14	
Debatt	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
10 § Statistikfrågor	60
Finansutskottets betänkande FiU15	
Debatt	
Alf Egnerfors (s)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Johan Lönnroth (v)	
Tom Heyman (m)	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
11 § Vissa strukturfrågor inom offentlig sektor	65
Finansutskottets betänkande FiU16	
Debatt	
Yvonne Sandberg-Fries (s)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Lennart Hedquist (m)	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
12 § Riksdagens revisorer och deras kansli	72
Finansutskottets betänkande FiU17	
<i>Beslut fattades efter 13 §</i>	
13 § Slopad årlig fordonsskatt på vissa veteranfordon	73
Skatteutskottets betänkande SkU27	
Debatt	
Max Montalvo (nyd)	
Lars Biörck (m)	
Jan Sandberg (m)	
Karl Hagström (s)	
Beslut	76
Konstitutionsutskottets betänkande KU19	
Finansutskottets betänkande FiU11	
Finansutskottets betänkande FiU13	
Finansutskottets betänkande FiU14	
Finansutskottets betänkande FiU15	
Finansutskottets betänkande FiU16	
Finansutskottets betänkande FiU17	
Skatteutskottets betänkande SkU27	
Beslut om samlad votering	81
14 § Ersättningsrättsliga frågor	81
Lagutskottets betänkande LU27	
Debatt	
Carin Lundberg (s)	
Margareta Gard (m)	

	<i>Beslut fattades efter 15 §</i>	
15 §	Stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäringen, m.m.	83
	Jordbruksutskottets betänkande JoU22	
	Debatt	
	Björn Ericson (s)	
	Claus Zaar (nyd)	
	Jan Jennehag (v)	
	Ingvar Eriksson (m)	
	Carl Olov Persson (kds)	
	Birger Andersson (c)	
Beslut		93
	Lagutskottets betänkande LU27	
	Jordbruksutskottets betänkande JoU22	
16 §	Riktlinjer för en fortsatt kretsloppsanpassning av samhället m.m.	94
	Jordbruksutskottets betänkande JoU23	
	Debatt	
	Åke Selberg (s)	
	Miljöminister Olof Johansson (c)	
	Max Montalvo (nyd)	
	Jan Jennehag (v)	
	Ivar Virgin (m)	
	Lennart Daléus (c)	
	John Andersson (-)	
Beslut		109
Beslut om uppskjuten votering		112
17 §	Vissa fiskeripolitiska frågor	112
	Jordbruksutskottets betänkande JoU24	
	Debatt	
	Kaj Larsson (s)	
	(forts.)	
Ajournering		115
Återupptagna förhandlingar		115
17 § (forts.)	Vissa fiskeripolitiska frågor (forts. JoU24)	115
	Jan Jennehag (v)	
	Carl Olov Persson (kds)	
	Olle Lindström (m)	
	Christer Skoog (s)	
	Sven-Olof Petersson (c)	
	Erling Bager (fp)	
	Carl G Nilsson (m)	
	Claus Zaar (nyd)	
	Tredje vice talmannen (om taletiden)	
	<i>Beslut skulle fattas den 28 april</i>	
18 §	Bordläggning	133
19 §	Anmälan om interpellation	
	1993/94:141 av Hans Göran Franck (s) om vräkningar m.m.	134

20 § Anmälan om frågor

Prot. 1993/94:97

27 april 1994

1993/94:478 av Margareta Israelsson (s) om Europaparlamentets åtgärder mot barnpornografi.	135
1993/94:479 av Ingrid Hemmingsson (m) om Samhall AB. . .	136
1993/94:480 av Stina Eliasson (c) om Svenska Unicefkommitén.	136
1993/94:481 av Stina Eliasson (c) om lanthandeln och arbetsgi-varavgifterna	136

